

Javier Marías

Duygusal Adam

ROMAN

Çeviren: Neyyire Gül Işık

YAPI KREDİ YAYINLARI

DUYGUSAL ADAM

Javier Marías (Madrid, 1951). Çocukluğunun bir kısmı, babasının çeşitli okullarda ders verdiği ABD'de geçti. Madrid'deki *Colegio Estudio*'dan mezun oldu. Marías yazmaya erken yaşlarında başladı. *Mientras ellas duermen*'deki hikâyelerden biri olan "La vida y la muerte de Marcelino Iturriaga"yı yazdığında 14; ilk romanı *Los dominios del lobo*'yu yazdığında ise 17 yaşındaydı. Madrid Complutense Üniversitesi'ne girince, İngilizceden İspanyolcaya çeviri yapmaya başladı. Updike, Hardy, Conrad, Nabokov, Faulkner, Kipling, James, Stevenson, Browne ve Shakespeare İspanyolcaya çevirdiği yazarlar arasındadır. 1979 yılında Sterne'nün eseri *Tristram Shandy*'den yaptığı çevirisiyle *Premio de traducción Fray Luis de León*'a layık görüldü. 1983-1985 yılları arasında Oxford Üniversitesi'nde İspanyol Edebiyatı ile Çeviri Kuramları dersleri verdi. Marías 1986'da *El hombre sentimental* (Duygusal Adam, YKY, 2020), 1988'de de konusu Oxford Üniversitesi'nde geçen *Todas las almas* (Tüm Ruhlar, YKY, 2020), 1992'de *Corazón tan blanco* (Beyaz Kalp, YKY, 2016) adlı romanlarını ve yine 1992'de denemelerden oluşan *Vidas escritas*'ı (Yazınsal Yaşamlar, Can Yay., 2008) yayımladı. 1994'te çıkan romanı *Mañana en la batalla piensa en mí* (Yarın Savaşta Beni Düşün, YKY, 2016), Venezuela *Premio Rómulo Gallegos*'a layık görüldü. Marías'ın 1986'dan itibaren yazdığı romanların kahramanlarının hepsi çevirmendir. Bunda bizzat çevirmen olarak yazdıklarından esinlenmiştir. Marías 2002'de üçlemesinin ilk kitabı olan *Tu rostro mañana 1. Fiebre y lanza*'yı (Yarınki Yüzün, Cilt 1: Ateş ve Mızrak, Metis Yay., 2011), 2004'te ikinci cildi *Tu rostro mañana 2. Baile y sueño*'yu (Yarınki Yüzün, Cilt 2: Dans ve Rüya, Metis Yay., 2011), 2007'de son cildi *Tu rostro mañana 3. Veneno y sombra y adiós*'u (Yarınki Yüzün, Cilt 3: Zehir, Gölge, Veda, Metis Yay., 2012) yayımladı. Toplu öyküleri *Mala índole. Cuentos aceptados y aceptables* 2012'de (Kötü Niyet Öyküleri, Can Yay., 2018), öteki romanları *Los enamoramientos* 2011'de (Karasevdalılar, YKY, 2015), *Así empieza lo malo* ise 2014'te (Acı Bir Başlangıç Bu, YKY, 2018) yayımlandı. *Berta Isla* ise 2017'de (YKY, 2019) okurlarıyla buluştu.

Şimdiye kadar roman, öykü, deneme türünde pek çok kitabı yayımlanan Marías'ın eserleri elliye yakın dile çevrilmiştir.

Marías, *Reino de Redonda* adlı küçük çaplı bir yayınevi işletmektedir. Haftalık olarak *El País* gazetesine yazılar yazmaktadır. 2006'da *Real Academia Española* üyeliğine seçildi. 2013'te prestijli bir ödül olan *Prix Formentor*'a layık görüldü.

Neyyire Gül Işık Yükseköğrenimini İtalya'da Floransa Üniversitesi Edebiyat ve Felsefe Fakültesi'nde yaptı. Yurda dönünce İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Fransız ve Roman Dilleri ve Edebiyatları Bölümü'ne okutman olarak girdi (1971). 1986'da yeni kurulan İspanyol Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı'nın yönetimine atandı. Bu görevlerini 1997 güzüne değin kesintisiz sürdürdü.

Madrid Complutense Üniversitesi'nde Türk Dili ve Edebiyatı dersleri verdi. Halen İspanya'da çevirmenlik uğraşını sürdürüyor.

Montale'nin *Şiir Evreninde Anlamsal Yapılar* (1978), *İspanya, Bir Başka Avrupa* (1991) başlıklı kitaplarından başka, Italo Svevo, Italo Calvino, Leonardo Sciascia, Juan Goytisolo, Ortega y Gasset, Antonio Muñoz Molina, Giorgio Bassani, Vicente Blasco Ibáñez, Curzio Malaparte, Javier Marías gibi yazarlardan çeşitli çeviriler yapmış; I. Svevo'nun *Zeno'nun Bilinci* kitabıyla Azra Erhat Çeviri Ödülü'nü almıştır.

Javier Marías'ın
YKYdeki kitapları

Karasevdalılar (2015)

Beyaz Kalp (2016)

Yarın Savaşta Beni Düşün (2016)

Acı Bir Başlangıç Bu (2018)

Berta Isla (2019)

Tüm Ruhlar (2020)

Duygusal Adam (2020)

JAVIER MARÍAS

Duygusal Adam

Roman

Çeviren

Neyyire Gül Işık

YAPI KREDİ YAYINLARI

Yapı Kredi Yayınları - 5605
Edebiyat - 1612

Duygusal Adam / Javier Marías
Özgün adı: El hombre sentimental
Çeviren: Neyyire Gül Işık

Kitap editörü: Ersel Topraktepe
Düzeltili: Filiz Özkan

Kapak tasarımı: Nahide Dikel
Sayfa tasarımı: Mehmet Ulusel
Grafik uygulama: Akgül Yıldız

Baskı: Mega Basım Yayın San. ve Tic. A.Ş.
Cihangir Mah. Güvercin Cad. No: 3/1 Baha İş Merkezi
A Blok Kat: 2 34310 Haramidere / İstanbul
Telefon: (0 212) 412 17 00
/ Sertifika No: 44452

Çeviriye temel alınan baskı: Penguin Random House Group Editorial, Barcelona, 2015.
1. baskı: İstanbul, Haziran 2020
ISBN 978-975-08-4720-2

© Yapı Kredi Kültür Sanat Yayıncılık Ticaret ve Sanayi A.Ş., 2017
Sertifika No: 44719
© Javier Marías, 1986

Bu kitabın telif hakları Kalem Telif Hakları Ajansı aracılığıyla alınmıştır.

Bütün yayın hakları saklıdır.
Kaynak gösterilerek tanıtım için yapılacak kısa alıntılar dışında
yayıncının yazılı izni olmaksızın hiçbir yolla çoğaltılamaz.

Yapı Kredi Kültür Sanat Yayıncılık Ticaret ve Sanayi A.Ş.
İstiklal Caddesi No: 161 Beyoğlu 34433 İstanbul
Telefon: (0 212) 252 47 00 Faks: (0 212) 293 07 23
<http://www.ykykultur.com.tr>
e-posta: ykykultur@ykykultur.com.tr
[facebook.com/yapikrediyayinlari](https://www.facebook.com/yapikrediyayinlari)
twitter.com/YKYHaber
[instagram.com/yapikrediyayinlari](https://www.instagram.com/yapikrediyayinlari)

Yapı Kredi Kültür Sanat Yayıncılık
PEN International Publishers Circle üyesidir.

Belki de hālā var olan
Daniella Pittarello'ya

Sevdaya düştüğümü düşünüyorum,
ve ondan kurtulduğumu
düşlüyorum.

HAZLITT

“Düşlerimi size anlatayım mı, bilmiyorum. Çünkü eski zaman düşleri, modası geçmiş, yetişkin bir erkekten çok bir ergene uygun. Resimli, hem de ayrıntılı öyküler içeriyorlar, çok renkli düşler olmakla birlikte akışları biraz ağır; hayali geniş ama temelde basit bir ruha, pek düzenli bir ruha yaraşır türden. Sonunda insanı biraz bıktırıyorlar, çünkü düşleyen kişi hep bir sona varmalarından önce uyanıyor, düşleme dürtüsü ayrıntıları resimlemekle tükeniyor da sonuçla ilgilenmiyormuş gibi, düş görme eylemi, bir amaçtan yoksun da olsa, tek ideal etkinlikmiş gibi. Durum böyle olunca, düşlerimin nasıl sona erdiğini bilmiyorum, bunlardan bir sonuç ya da bir ders çıkarılacak durumda olmayınca da kalkıp onları anlatmak densizlik sayılabilir. Fakat bana düşlerim sanki yaratıcı bir hayal gücünün ürünü ve çok yoğun gibi görünüyorlar. Kendimi mazur göstermek üzere ancak şunu ekleyebilirim: Bunları beni seçmiş olan o süreklilik biçiminden –sonsuz olduğum o mekândan– yazıyorum.

Yine de, bu sabah, artık gün ağarmışken gördüğüm düş, sahiden olmuş bir şey, ve biraz daha gençken, daha doğrusu henüz şimdiki kadar yaş almadışken benim başıma gelmişti, aslında henüz sona ermiş de sayılmaz.

Bundan dört yıl önce, işim gereği (opera şarkıcısıyım) ve uçak korkumu mucize eseri aşmadan hemen önce, oldukça kısa bir sürede –toplamda yaklaşık altı haftada– çok fazla sayıda tren yolculuğu yaptım. O peş peşe kısa yolculuklarımda kıtamızın batısında dolaştım ve sondan bir öncekinde (Edinburgh’dan Londra’ya, Londra’dan Paris’e ve bir gün bir gece içinde Paris’ten Madrid’e gitmiştim), bu sabah düşüme giren üç çehreyi ilk kez gördüm ve o günden bugüne kadar, yani dört yıl boyunca, onlar (sırasıyla) hayalimin bir kesimini, belleğimin büyük bölümünü ve yaşantımın tamamını kaplayan yüzler oldu.

Doğrusu onlara hemen bakmamıştım, sanki bir şey beni uyarıyordu ya da sanki ben kendim, bilmeden, o bakışımın getireceği sakıncayı ve mutluluğu ötelemeyi istiyordum (yine de korkarım

bu fikir o günün gerçeğinden çok düşüme ait). Avusturyalı bir yazarın kibirli anılarını anlattığı bir kitap okumaktaydım ama bir an gelmiş, kitap sinirime dokunduğundan dolayı (nitekim bu sabahın erkeninde beni çileden çıkardı) kitabı kapatmışım; trende giderken konuşmuyor, okumuyor, repertuarımı gözden geçirmiyor, bozgunlarımı ya da başarılarımı anmakla uğraşmıyorken, “dosdoğru” dışardaki manzaraya bakmadım, tersine, kompartımandakilere odaklandım. Kadın uyuyordu, erkekler uyanıktı.

Erkeklerden birincisi, tam karşımda oturan, manzarayı seyrediyordu, kır düşmüş saçlarıyla kıvrıcık salatayı andıran koca kafası sağına dönüktü, dikkati çekecek kadar ufacık eliyle –öyle minikti ki gerçek bir insan bedenine ait olamazmış gibi duruyordu– yanağını ağır ağır sıvazlamaktaydı. Yüz çizgilerini ancak profilden görebiliyordum, gerçi esasen yaşı belirsizdi, –hani masallardan çıkmışa benzeyen bedenler vardır, yakın bir ecelin tehdidi altında larmış da artık değişmeyecek bir imgede sabitlenip kalma umudu o çabalarına değermiş gibi, zamanın baskısına gerektiğinden fazla direniyor izlenimi verirler– ancak yine de başını taçlandıran o gür bitkisel saç tomarı ve çizgileri belirsiz, esasen ifadesiz ağzının yanlarındaki –tahta gibi perdahlanmış bir ciltte kazıntılar misali– iki çatlak, on yıllar boyunca yerli yersiz gülümsemeye yatkın bir kişiliği düşündürüyor, sonuçta yaşını hayli olgun gösteriyordu. Yıl sayısı anlaşılamayan ömrünün o anında huzurlu olduğu seziliyordu, ufak tefek ve paralı bir adam görüntüsü veriyordu, pantolonu şıktı ama biraz yıpranmıştı, azıcık da kısaydı –baldırları neredeyse açıktaydı–, yepyeni ceketinin kumaşı fazla rengârenkti. Paraya geç kavuşmuş bu, diye düşündüm; orta çaplı bir şirket sahibi olabilirdi, bağımsız ama gayretli biri. Dışarıya yönelttiği bakışını göremediğimden canlı, neşeli bir adam mı, yoksa ağırbaşlı mı olduğunu söyleyemezdim (gerçi bol bol kolonya sürünmüştü, bu da solmuş ama hâlâ teslim bayrağını çekmemiş bir beğenilme dileğini ele veriyordu). Her ne halse, olağanüstü bir dikkatle, neredeyse konuşkanlıkla bakıyordu, o anda bir resmin çizilişine tanık oluyor ya da karşısında akan bir su ya da yanan bir ateş varmış gibiydi, kimi vakit insanın gözlerini güç ayırabildiği şeylerdir bunlar. Gelgelelim doğal manzara asla bir resmin çizilişi ya da suyun akışı ya da titreşen alevler gibi dramatik olmaz, o nedenle seyredilmesi yorgunları dinlendirir, yorgun olmayanlara sıkıcı gelir. Ben güçlü kuvvetli görünüşüme karşın

ve mesleğimin çelik gibi olmamı gerektirdiği göz önüne alınırsa, sağlığımdan şikâyetçi olmamakla beraber, çok kolay yorulurum, o nedenle manzarayı ben de “dolaylı yoldan”, yani elleri ufacık, pantolonu şık, ceketi cıfcaflı adamın gözleriyle seyretmeyi seçtim. Ama artık karanlık bastırmakta olduğundan hemen hiçbir şey görmedim –ancak birtakım kabartmalar– ve belki de adam camda kendi kendini seyrediyordur diye düşündüm. Hiç değilse ben birkaç dakika sonra, kuzeye özgü bir akşamın ufacık titrek parıltısının ardından aydınlık usulca silindiğinde, pencere camında onun hemen hemen gerçeğinin tıpkısının yansıdığını, kopyalandığını, yinelendiğini gördüm. Adamın hiç kuşkusuz, kendi yüz çizgilerini incelediğine, kendi kendisini seyrettiğine hükmettim.

Çaprazımda oturan ikinci adam, sabit bakışlarını karşısına dikmişti. Suratı, sadece seyretmesi bile önündeki yol henüz açılmamış olan, ya da başka bir deyişle, yaşamı henüz kendi didinmesine bağlı olan birisini tedirgin eden suratlardandı. Herhalde erken başlamış olan kelliği kendinden hoşnutluğunu da, hâkimiyet hırsına imanını da sarsamamıştı, dünya nimetlerinin üstünden hızla kayıp gitmeye alışkın –dünya nimetlerince şımartılmaya alışkın– gözlerindeki incitici ifadeyi de yumuşatmamıştı –puslandırmamıştı– bile, ve konyak rengiydi o gözler. Kendine güvensizliği yalnızca özenli bir siyah bıyık bırakmasına izin vermişti: Aşağı sınıftan gelme yüz hatları o sayede gizleniyor, kafasının toparlaklaşmaya, boynuyla göğsünün şişmanlamaya yüz tuttuğu pek fark edilmiyordu – onlar boyun eğdirdiği kimselere yine de güç belirtisi gibi görünmüş olabilirdi. Adam nüfuzlu, hırslı biriydi, bir politikacı, bir sömürücüydü ve kıyafeti, özellikle de pırıl pırıl ceketiyle kravat iğnesi Okyanus’un öbür yanından geliyor gibiydi ya da orada şık sayılan stile, tertipli bir Avrupalı’nın verdiği ödündü. Benden on yaş büyük olmalıydı ama dolgun dudaklarında arada bir sessizce belirip kaybolan bir gülümsemede –ancak duruşunu değiştiren, bacak bacak üstüne atan ya da atmışken indiren birinin yaptığı gibi– derhal belli olan bir kasıntı bana o zorba tipin kişiliğinde çocuksu bir öge bulunduğunu düşündürdü, tombul bedeniyle birleşince, onu fark edebilen kimseyi, alayla dehşet arasında, birkaç damla da akıldışı merhamet içeren bir tepkiyle duraksatırdı. Belki de yaşamında eksik olan şey suydur: Dileklerinin, kendi bildirmesine gerek kalmadan anlaşılıp yerine getirilmesi. İstediklerini elde edeceğinden emin olsa da,

zaman zaman hilelere, tehditlere, şirretliklere, başvurmak, düşüp bayılmak durumunda kalıyordu belki. Ama yalnızca keyiflenmek için, belli aralıklarla komedyenlik hünerlerini sınamak ve yeteneklerini yitirmemek için yapıyor da olabilirdi. Belki de başkalarına daha iyi boyun eğdirmek için, çünkü gayet iyi bilirim ki kurgusal, dahası, asla var olmamış bir şey üstüne yapılandırılırdan daha etkili ve daha uzun ömürlü boyunduruk yoktur. Düşümde, daha başından korkak olduğu kadar despot olduğuna hükmettiğim o adam bir kez olsun yüzüme bakmadı –öbür adam da bakmadı–, en azından benim fark edebileceğim biçimde, yani ben ona baktığım sırada. Şimdi hakkında fazlasıyla bilgim olan o adam, söylediğim gibi, kayıtsızca karşısına bakıyordu, herhalde aslında görmediği boş koltukta sanki kendisinin bildiği bir geleceğin ayrıntılı raporu yazılıymış da kendisi onu doğrulamakla yetiniyordu.

O sömürücü tip yüzünün tamamını gösteriyor, o masal cinlerini andıran tip ancak profilini sergiliyorken, iki adamla birlikte yolculuk edip etmediği belli olmayan aralarında oturan kadın o an için bir yüzden yoksundu. Başını dimdik tutuyordu ama düz, kumral saçlarını mahsus önüne yığmıştı, belki trendeki hafif uykusunu ışıktan korumak için, belki aynı zamanda kendisinin bilmediği mahremiyet ve teslimiyet görüntüsünü, uykuya dalmış, cansız imgesini beyhude yere gözler önüne sermemek için. Bacak bacak üstüne atmıştı, kısacık topuklu kışlık çizmeleri ancak baldırının üst kısmını görmeye olanak veriyordu, o da çoraplarının hafif pırıltısının yoğunlaştığı dizine varıp, bana süet deri gibi görünen bir siyah etekliğin sınırlarında sona eriyordu. Yüzden yoksun bedenın tümünden bir kusursuzluk, sabitlik, tamamlanmışlık ve kabullenme duygusu yayılıyordu, o bedende –sona eren günler gibi, söylenceler gibi, dinlerin yerleşik ibadet kuralları gibi, artık hiç kimsenin el sürmeye cüret etmeyeceği geçmiş yüzyılların tabloları gibi–, değişikliğe, eklemeye, yadsımaya yer yoktu sanki. Kucağına koyduğu ellerinin biri öbürünün üstündeydi, sağ elinin ayası açıktı, –dikey olarak aşağıya düşmüş– sol elinin yumruğu yarı sıkılıydı. Fakat bu elin başparmağı –parmakları uzundu, gençliğe erkenden, hiç gereği yokken veda etmeye kalkışacak birisini düşündüren, biraz boğumlu parmaklardı– arada bir hafifçe kımıldanıyordu, istemeden uykuya dalmış birinin, iradesi dışında kasılmalarıydı sanki. Çağı geçmiş bir inci kolye takmıştı; boynuna kırmızı bir etol dolanmıştı; orta

parmağında bir çift gümüş yüzük vardı. Herhalde başıyla birçok kez yaptığı tek hareketle önüne attığı saçları öyle kalın bir perde gibi iniyordu ki, görünürde çehresinin bütününü hayal etmeye olanak sağlayacak bir tek hat bile bırakmıyordu. O yüzden ellerini uzun uzun gözlemledim. Başparmağının kımıldanışından başka, dikkat çeken bir şey daha vardı: Tırnakları sağlam, beyazımsı, bakımlıydı ama çevrelerindeki deri feci şekilde kemirilmiş ya da yanmış gibi görünüyordu, öyle ki işaret parmaklarında deri diye bir şey –çünkü en çok işaret parmaklarınıninki öyleydi– kalmamıştı denebilir, acaba derisi hiç olmuş mu diye düşünüyordu insan. O tırnakların kenarları ağır bir cilt bozukluğuna uğramış, geriye bir yangıyı düşündüren kıpkırmızı, çirkin bir renk kalmıştı ya da düpedüz derisi soyulmuştu. Akıldan şunlar geçti: Eğer bu ikincisiyse (çünkü doğru dürüst seçemiyordum), uyuyan kadının görünmeyen kesici dişlerinin ve geçmişte bıraktığı kız çocuğunun dişlerinin kemirmesinden daha çok zamanın işiydi, öyle ya, derinin çekilmesi –çünkü vaka oymuş gibi görünüyordu– kullanım ve etkinlik eksikliği kadar, düzenli yok etme iradesi kadar, var olan şeylerin zamana en bağlı olanını, aynı zamanda tüm varlıkları kısa ömürleri sırasında en güzel oyalayan bir şeyi gerektirir, yani âdeti (ya da onun hep gecikmeli evladı olan yasayı, çünkü yasa aynı zamanda alışkanlığın süresinin dolmakta, oyalanmanın sona ermekte olduğunu bildirir). Hiçbir şey anlamadığım, aslında hiçbir bilgim olmayan bu meseleler üstüne biraz zihnimi dağıtmaya başlamıştım ki, birden trenin yandan şiddetle sarsılmasıyla o ısıtılı, dümdüz, kumral saçların örttüğü yüz bir an için ortaya çıktı. O yüz uyanmadı ve her şey eski haline dönünceye kadar topu topu birkaç saniye geçti ama uyuyan kadının dolgun, gergin ve sımsıkı kapalı dudaklarında; gergin ve sımsıkı kapalı, kırmızı kılcal damarlar geçen gözkapaklarında (gözleri, kapalı olduğundan görünmüyordu), –nasıl desem– bir illetin pençesinde olduğunu gördüm: Galiba onun melankolik ruh durumlarında kendini dağıtma illetine tutulmuş olduğunu gördüm.

“Ben bir salak gibi ölmek istemiyorum” diyordum kısa süre sonra bu kadına, sefilliğini o an fark edemediğim daracık, karanlık bir otel odasında: Duvarlar çıplaktı, yorganların rengi gri, belki de keder vericiydiler ya da sadece temiz ama rengi kararmış bir moketle kaplı zemine gelişigüzel yığılıvermişlerdi; adım atacak yer kalmamıştı, yarı boşaltılmış iki valiz yürünebilecek kısmı da kaplıyordu; banyo öyle bomboş ve bembeyazdı ki, selofanının ne zaman kaybolduğunu ya da kimin yok ettiğini bilemediğimiz bir bardağa konulmuş bir çift diş fırçası –biri bordo, biri yeşil– hançerin eli kendine çektiği ya da mıknaşın demiri çektiği gibi çekiyordu gözleri, o kadar ki benim orada kaldığım son gece iki fırçadan biri eksilince fayanslar, yer ve duvar karoları geride kalan fırçanın bordo rengini aldı ve o renk, ancak yarı boşaltılmış valizler ile öylece sıyrılıp yere atılmış yorganların arasından yürüyerek ulaşılabilen o bomboş ve bembeyaz banyoda onun gidişinden sonra bir değişiklik ya da yas olsun diye cam rafın üzerine bıraktığım tuvalet çantasının siyahını da kapladı; işte o otel odasında ben kısa süre sonra işte o kadına şöyle diyordum ya da demiştim: Ben bir salak gibi ölmek istemiyorum ve madem günün birinde ölmekten kaçınamam, zamanım varken o aynı ölçüde kesin ve kaçınılmaz olan tek şeye her şeyden çok özen göstermeyi istiyorum, özellikle de ölüm biçimime özen göstermeyi, çünkü bu, o ölçüde kesin ve kaçınılmaz bir şey değil. Özen göstermemiz gereken şey ölüm biçimimiz, ona özen göstermek için de yaşamımıza özen göstermeliyiz, çünkü yaşamımız sona erdiğinde ya da yerini başkası aldığında başlı başına önem taşımayabilir ama yine de sonunda bir salak gibi mi, yoksa kabul edilebilir bir biçimde mi öldüğümüzü bilmemizi yalnız o sağlayabilir. Sen benim hayatımsın, aşkımsın ve bilinçli yaşamımsın ve madem yaşamım sensin, ölürken yanımda başka birinin bulunmasını istemem. Hem günün birinde can çekiştiğimi haber alınca ölüm döşeğime koşmanı da istemem, ben artık seni göremezken, kokunu içime çekemezken, yüzünü öpemezken cenazeme gelmeni de istemem, hatta her

birimiz kendi acınası ya da uzak yaşamlarımızı sürmüş de hayatta kalmışsak bana ömrümün son yıllarında eşlik etmeyi kabullenmeni ya da o yolda çabalamanı da istemem. İstedğim şey ölüm saatim gelip çatığında başucumda hayatımın özü olan şeyin bulunması, o da hayatımın *olmuş olduğu* şeyden başkası değil ve onun sen olmuş olman için şimdiden itibaren, ömrümün sona erdiği o ana kadar yanımda bulunman şart. O saat gelip çatığında senin anılara karışmış olmana, bizim şu anda içinde yaşadığımız berrak zamanımız artık uzak, bulanık bir çağa dönüşmüşken, senin orada kalmana dayanamam, çünkü ömrümde en çok nefret ettiğim, hep göz ardı edip yadsımaya çabaladığım şey anılardır, eski zamanlar ve onlara karışıp gitmektir, onları daha oluşurlarken derinlere gömmeye uğraşırım, içinde yaşanan, değer verilen, övülen her bugünü, *bugün* olmaktan çıkıp *geçmişe* dönüştüğü oranda, ne ad vereyim bilemediğim, ancak kendi kendisinin sabırsız ardılı ya da *şimdi-olmayan*-şey diye adlandırdığım şey ondan baskın çıktığı ölçüde yadsırım. İşte bu nedenle şimdi gitmemelisin, çünkü şimdi gidecek olursan yalnız hayatımı ve aşkımı ve bilinçli yaşamımı elimden almakla kalmayacak, kendime seçtiğim ölüm biçimini de benden alacaksın.

Bir otel odasında yatağa uzanmış halde beni nasıl dinlediğini hâlâ bugünümüş gibi anımsıyorum: Yalınayaktı ama hâlâ giyinikti, dirseklerine dayanmış, bacaklarını kıvrırmıştı; gri etekliği biraz yukarı sıyrılmış, oyluğunu açıkta bırakıyordu, ısıtılı dümdüz kumral saçlarını bulduğum yerin karşı yanında aşağıya salmıştı; tatlı, alaycı ve ciddi bakışı benim hiç susmayan dudaklarıma öyle bir dikmişti ki, kendimi salt dudakmışım ve dudaklarım da aralarından dökülen sözcüklerin tek sorumlusu ve yaratıcısıymış gibi hissettim.

“Peki ya daha önce ben ölürsen?”

“Her şey mümkün” diye yanıtladım ilkin. Fakat sanırım, onun ardından aklıma gelen diğer tek ve kabul edilebilir yanıtı gizlemek ya da biraz ertelemek için (zaman kazanayım diye) ilkin öyle dedim; onun beklediği ve o anda o yatağa onun uzandığı gibi uzanmış herhangi bir ölümünün bekleyeceği “Ama senin ölümün benim de ölümüm olur” şeklindeki yanıtı söyledim ardından: “Ama senin ölümün benim de ölümüm olur” dedim işte o kadına ve bu sabahki düşümde de öyle, operada yapıldığı gibi üst üste yineledim bunu.

Mesleğim beni sık sık, dünyanın büyük başkentlerinde münzevi bir yaşam sürmeye zorluyor; çocukluğumun ve ergenliğimin büyük bölümünü geçirdiğim Madrid de, dört yıl önce onlardan farklı değildi. Hatta, Madrid'e uğramadan uzun süre geçirmişken, kent bana çok sayıdaki yurtdışı yolculuklarımda gittiğim bir alay kentten daha ıssız ve kasvetli göründü. Dünyanın en kötü, en itici, en sevimsiz kentleri olan İngiliz kentlerinden de fazla; Doğu Alman kentlerinden de fazla, bunlar öyle düzenlidir ve üstlerine o kadar ölü toprağı serpilmiştir ki, sokakta ısıklık çalarak yürüseniz kıyamet koptu sanılır; İsviçre kentlerinden de beter, onlar hiç değilse tertemiz ve sakindir, hiçbir şey söylemediklerinden ötürü de insanın düş gücüne yer bırakırlar.

Oysa Madrid sanki her şeyi birden, alelacele söylemek ister gibidir, yolcunun gönlünü kazanmanın tek yolunun onu dolu dizgin coşkuyla sersemletmek olduğunun bilincindedir. O yüzden, kendine hiçbir sürekli beklenti, hiçbir uyarı, hiçbir çekimserlik izni vermez, öte yandan gezginin de (durmadan hırpalanan sakinleri şöyle dursun), pis ve havasız sokaklarında birkaç adım atar atmaz yüz­süzce önüne seriliveren şeylerin ötesinde başka –gizli, açığa vurulmayan, dile getirilmemiş ya da sadece olası– bir şeylerin daha bulunabileceğine dair düş gücünü kurcalayacak ya da hayali en ufak bir umut beslemesine izin vermez. Madrid yontulmamıştır, çenesi düşüktür, sır saklamaz ve görünürde bilmecesi ya da bilmeceli görünümü olmayan bir kent kadar hü­zün­lü ve yalnız, ziyaretçisini iten veya ezen şey yoktur. Ben kendim de, düşümde, dört yıl önce olduğum gibi, bir ziyaretçiydim; oysa henüz çocukluktan çıkmamışken, bu kentte ya da dış mahallelerinde yaşamıştım, o vakitler tümüyle babalığıma bağlıydım, annemin ölümüyle beni üstlenmiş ve Barcelona'dan Madrid'e taşımıştı. (On beş yirmi yıl boyunca ben yoksul akraba denen şey olmuştum: Tam anlamıyla öyleydim ve Madrid'de yaşayışım da o döneme rast geliyordu. Ancak bundan dört yıl öncesinde o yoksul akraba konumunu hayli zamandır geride

bırakmıştım, kendi geçimimi rahatça sağlıyordum, artık çok uzun sürelerle kentten uzak kalıyordum ve kendi hayatımı kurduktan sonra eski velinimetimle pek az ilişkim kalmıştı; o sayede, birkaç hafta önce nasıl Venedik'te, Milano'da, Edinburgh'da ziyaretçi olmuşsam, Madrid'de de aynı şekilde ziyaretçiydim.)

Dediğim gibi, bütün o kentlere beni sürüklemiş ve hâlâ sürükleyen şey mesleğimdi, o da insanların genellikle sandığının tersine –insanlar bizi yalnızca sahnede, plak kapaklarında, afişlerde ya da televizyonda yayınlanan galalarda falan görür: Demek istediğim, hep makyajlı halimizde–, en hüznü ve münzevi mesleklerdendir. Çünkü, doğrusu, gezgin satış elemanlarından pek farkımız yoktur aslında, tek fark bu uğraşın giderek ortadan kalkıyor olması, gezgin satış elemanları giderek kaybolmakta, nedeni de şirket yöneticilerinin, genellikle pratik görüşlü ve hayırseverlikten uzak kişiler olsalar da, hiç kimsenin böyle darına dağınık ve çetin bir yaşantı süremeyeceğini kuşkusuz anlamış olmalarıdır. Öyle gezgin satış elemanları duydum ki, sonunda tımarhaneye düşmüşler, ya kazanmaya uğraştıkları müşterilerini öldürmüş ya da lüks bir otelde kendi hayatlarına son vermişlerdir, üstelik alışılmadık harcamaların (kapalı havuz, sauna, masaj, *hard drinks* ama en çok da kuru temizleyici masrafı), kendilerinin özenle aştıkları ve her şekilde, vefatlarından sonra artık kimsenin alamayacağı ücretlerinden boş yere kesileceğini bilirler. Öyle ya, hiç değilse sırtında ütülü giysilerle ölmeli insan.

Biz opera sanatçıları hep lüks otellerde kalırız, aşırı harcamalarımız alışılmadık değildir, zaten aşırı sayılmaz, kuraldandır, hatta dayatırız onları, ama iş için gittiğimiz kentteki yaşantımız gezgin satış elemanlarından pek farklı değildir. Konakladığım –dolayısıyla bir opera şarkıcısının bulunduğu– her otelde en az bir gezgin satış elemanı bulunurdu ve benim orada olduğum günlerde köpük dolu bir banyoda ya damarlarını keser ya da komilerden birini acımasızca bıçaklardı; holde göz açıp kapayıncaya kadar çınlıplak soyunur ya asansörde herhangi bir hükümet üyesinin karısının eteklerini kaldırır, bir halıyı ateşe verir ya da yangın söndürücüyle lüks odasının aynalarını parçalardı. Ve öyle patlak vermelerinden hemen önce ya da sonra, şu ya da bu ayrıntıdan, şu ya da bu niteliğinden ötürü, onlarla bir tür özdeşleşme tarzı bulmuşumdur, gecenin ilerlemiş bir saatinde asansörde karşılaştığımızda gezgin satış elemanında

yakaladığım bir kronik yorgunluk davranışı, çarpılmış kravatu ve uysal gözleri; birbirimize göz ucuyla yönelttiğimiz sabırlı bozgun bakışı; fark ettirmeden saçımızı sıvazlayışımız ya da mendilimizle alnımızı kurulayışımız; özgün sayılmayacak intihar biçimleri gibi. Zaman zaman, aynı ahi gitmiş vahi kalmış satış elemanı otelin barında karşılaşmışımdır, her birimiz diğerinden ancak birkaç metre uzakta bir tabureye tünemiş, işsiz, ölü bir saat geçirmektedir; derhal, otele yerleşir yerleşmez gidip ararız o alanı, bize üçüncü bir sığınak ya da barınak olur (birinci sığınak, oda; ikincisi holdür) ve o alan hemen dışarıya, yeni, tanınmayan ve bizi tanımayan, her şeyin bizi bilmezlikten geldiği, bizden hiçbir beklentisi olmayan kente karşı korur ya da dışarıya çıkmaktan alıkoyar. Ne var ki böylesi durumlarda, şayet gezgin satış elemanı tesadüfen benim neyin nesi olduğumu öğrenmişse, bana benim ona baktığım gibi, yani bir eşitine ya da benzerine bakar gibi bakmaz, hasetle, hınçla bakar. Hatta onu öğrenmemişse de öyle: Çünkü kıyafetim daha kalitelidir, özgüvenim daha fazlaymış gibi görünür, kadehi tutan elim daha serbesttir, bacaklarımı üst üste atmışımdır ya da rahatça salıvermişimdir, alnımda gezdirdiğim mendilim tertemiz, ütülüdür, renkli de olabilir, oysa onunki buruşuk ve kirlidir, ille de beyazdır; alnındaki çizgiler daha derindir. Ayrımı yapan şey ünlülük farkından çok (onun ünü yoktur) ya da mesleklerimizin toplumda sağladığı saygınlığın bilincinden çok, belli bir zemine ayak basma alışkanlığımızdır: Gezgin satıcı lüks otelde umutsuzluğun en üst sınırında olduğundan bulunmaktadır ve kendini, ait olmadığı bir âlemde –oraya çılgınlığını açığa vurmak ya da ecelini kutlamak üzere, istisnai olarak kabul edilmiş bir yoksul akraba gibi– duymaktan kaçınmaz; bense sanatçuyum ve dünyayı tanıyan bir adamım, aslında orada işi nedeniyle, yani açığa vurulmamış ya henüz kuluçka devresinde olan bir umutsuzluk nedeniyle bulunmakla birlikte, o yerde bulunuşunu kuralları çiğneme ya da güveni kötüye kullanma ya da meydan okuma olarak göremeyen, olsa olsa gündelik yaşamının icabı olarak gören biriyim; benim orada bulunuşum henüz onun için olduğu gibi bir simgesel anlam ya da bir ültimatome niteliği almış değildir. Hiçbir şekilde bir imdat çağlığı değildir, oysa onun konumunda öyledir. Ve hiçbir şeyin habercisi değildir. Yine de mahvolmuş ya da kendini mahvetmek üzere olan gezgin satış elemanında bazı kez beni bekleyen yazgının gölgesini

ya da habercisini gördüğümü sanmışımdır. O münzevi ve gamlı bir yaşamın sonuna varmıştır, oysa opera şarkıcısı henüz kendi yaşamının sonuna varmış değildir, bunun tek nedeni de kendi yaşamının gerçekte münzevi ve gamlı olduğundan gezgin satıcı kadar emin olmamasıdır. Makyajı, gerçeği açık seçik görme yetisini köreltmıştır.

Ama tüm bu ayrılıkları yadsımamakla beraber, büyük başkentlerde yaşantının bu iki meslek grubu açısından çok benzerlik gösterdiğinde ısrarcıyım. Biz opera sanatçıları bir yere varırız: Bizi otelde karşılarlar (ama her vakit değil, üstelik havalimanında ya da tren istasyonunda bizi bekleyen hiç olmaz) ve ilk gece gösterinin organizatörleri (yani emprezaryolar, bizi *davet etmiş gibi yapan* sözleşme sahipleri) birazcık ağırlarlar. Onurlandırılma faslı ve sonuçta nezaket jestleri burada biter, çünkü ertesi sabahtan başlayarak bir, iki, hatta üç hafta süreyle yerine getirmemiz gereken katı zorunluklarımız vardır ve bütün yaptığımız prova etmek, ayak üstü bir şeyler tıkmak, prova etmek, gidip yatmak olur, otel ile prova salonu ya da kayıt stüdyosu arasındaki gidip gelmenin dışına hemen hiç çıkamayız. Emprezaryolar da hep bizim için en rahat ve iyisinin o iki yerin birbirine yakın bulunması olduğunu göz önüne aldığından, uğradığımız kentlerde çoğu zaman birkaç yüz metre içinde dönüp dolaşırız (orada eski bir dostumuzun bulunması rotamızdan sapmamıza neden olursa ya da biz başkaldırarak ya da meraktan ötürü saparsak, o başka). Ben kurallara uyma heveslisi değilimdir, ancak öyle meslektaşlarım var ki milyonluk nüfusu olan muazzam genişlikte bir kent onlar için iki üç caddeye indirgenir, zaten o caddeleri de ancak yürüyerek geçerler. İnsan bir yere iş için gidiyorsa o yeri ziyaret etme arzusu taşımaz; zaten tersine, biz opera sanatçıları bir öncekinden ayrı bir yere gittiğimizi fark etmemeye çalışırız, böylece coğrafi (hem bizim durumumuzda aynı zamanda dilsel) şizofreniden kaçınmaya çabalarız, çünkü o bizi nice gezgin satış elemanıya aynı çılgın sona, cinayet işlemeye ya da intihara sürükleyebilir. Opera şarkıcılarının çoğunun şansına, bir lüks otel hep başka bir lüks otele, bir kayıt stüdyosu ya da prova salonu da başka bir kayıt stüdyosuna ya prova salonuna benzer; ve temsilin sonunda, bravo diye bağırıp alkışlayan bir seyirci kitlesi aşağı yukarı aynı şeyleri yapan bir başka seyirci kitlesinin hayli benzeridir, öyle ki meslektaşlarımın birçoğu iş için evlerinden ayrıлып bir başka ülkeye ya da kente gittiklerinde ülkenin ya da kentin değişmediğine, hep

aynısı olduğu konusunda kendilerini kandırmayı –zaman zaman– başarılılar. O kurgu sayesinde hepten anormal ya da gezgin varlıklar olmadıkları, örneğin bir başkentte yaşarken bir taşra kentinde derslerini haftanın iki gününe sıkıştırarak ders veren hocalardan ya da yalnız cumartesi ve pazarları (uluslararası maçlarda yalnız çarşambaları) evden uzaklaşan futbolculardan farklı olmadıkları fikrini edinmeye çabalarlar; ve kendilerini profesyonel konferansçılardan, tenisçilerden, golf oyuncularından, arena mevsiminde boğa güreşçilerinden ve gezgin satış elemanlarından farklı sayarlar.

O nedenle, çeşitli kentlerde kalırken, genellikle meslek arkadaşlarımızın dışındakilerle ilişki kurmamaya çalışırız –aslında çalışmasak da başka türlüünü pek beceremeyiz–: Yani rol aldığımız operanın diğer sanatçıları, (eğer varsa) koro elemanları, figüranlar ve orkestranın müzisyenleri dışında, onlar da her tarafta birbirine hayli benzer kişilerdir, yani daha birkaç gün ya hafta ya da ay, hatta yıllar öncekinden ayrı bir yerde bulunmak gibi berbat, insana feleğini şaşırtan bir durumu vurgulamazlar. Ne var ki bu aldanmacayı en son sonuçlarına değin vardırmanın şöyle bir sorunu olur: eğer (kendi bilincimizi kandırmaya kalkıştığımız gibi) gerçekte her seferinde aynı yer olsaydı, tabii ki orada ahbaplıklar kurmuş olurduk ve kendimizi ikinci yuvamızda hissederdik; hatta kendimize ikinci bir ev *edinirdik*, ve bir otelde konaklamazdık. Fakat durum bu olmadığından ötürü, düş gücümüzün tüm çabasına ve bize sağlanan tüm konfora karşın, kazandığımız onca paraya karşın, çiçek buketlerine, selamlara, alkışlara ve zaferin doruğuna varmamıza karşın, yaşantımız sonuçta gezgin satış elemanlarınıninkine benzer –aslında onların da soyu tükenmekte–, en azından dünyanın büyük başkentlerinden hüznle ve yapayalnız gelip geçtiğimiz sırada. Ve ömrümüzü başkentlerden gelip geçerek geçiririz.

Ama ben opera sanatçılarının çoğuna benzemem. Upuzun, doyum vermeyen, sık sık sinirlerimi yerinden oynatan prova saatlerinden sonra, en sevmediğim şey meslektaşlarımla ve orkestra elemanlarıyla (birinci keman ve şef dahil) birlikte olmaktır; bir kere onların yanında kalmak büyük ölçüde farkına varmadan işi sürdürmek anlamına gelmekle kalmaz, aynı zamanda işten ve onu çevreleyen âlemden başka konudan konuşmamak demektir, ki bu da müzikten ve müzik dünyasından konuşmak demektir ve ben –müzikten söz etmenin bana her zaman yorucu, kuru ya da eziklik

veren, aptalca bir şey gibi geldiğini itiraf etmeyeyim ama– müzikten söz etmekte asla en ufak bir anlam görmemişimdir. Konuşma ya teknik içeriklidir, ki bu da yorucu ve kuru iş anlamına gelir ya da duygusal düzlemde konuşulur, ki bu da eziklik veren, aptalca bir gevezeliktir. Gerçek şu ki onun dışında meslektaşlarımın elinden gelen, yalnızca ofis konuşmalarıdır, çünkü ruhları ofis çalışanı ruhudur. Öte yandan, onların çoğundan farklı olarak, ben yeni, bilmediğim bir yerde bulunduğumu fark etmekten keyif alırım; doğru dürüst bilmediğim ya da hiç mi hiç bilmediğim bir dil konuşulduğunun iyice bilincine varmak için bir mekâna girmekten; yerli halkın kıyafetlerini ve sokakta giydikleri (gün geçtikçe sayıları azalan) şapkaları gözlemlemekten; çalışma saatlerinde dükkânların dolu mu boş mu olduklarını görmekten; haberlerin gazetelere nasıl serpiştirildiğine bakmaktan; dünyanın yalnız o noktasında rastlanabilecek resmi binaları seyretmekten; dükkân tabelalarına egemen olan grafik biçimlerine dikkat etmekten (ve hiçbir şey anlamadan bir vahşi gibi okumaktan); yüzleri incelemek amacıyla metroya ve otobüse binmekten; o çehrelerin özelliklerini belirlemek, onlara bir başka yerde rastlayıp rastlayamayacağımı hayal etmekten; artık bellediğim mahallelerde bile bile, yani gerekirse elimde haritayla kaybolmaktan; yeryüzünün her bir noktasında günü sona erdiren, taklidi olanaksız geçişi, ışıkların yakıldığı kararsız ve değişken anı duyumsamaktan; adımların iz bırakmadığı yerlere, sabahların ısıtılı asfaltına akşam çökerken tek sokak lambasıyla aydınlanan tozlu, köhne parke taşlarına basmaktan; önemsizlikleriyle mutlu, her şeyi örten, yutan uğultularla dolu barlara uğramaktan; günün apak sokaklarında ya da kuzeyin gri caddelerinde, gezintiler sona erip el ayak çekilirken, kısa bir ateşkes yapılan saatte insanların arasına karışmaktan; akşam bastırıldığında ya da belki geceleyin kadınların süslenip sokaklara çıkışını, onları bekleyen bin bir renkte arabaları görmekten; gidecekleri eğlencileri kafamda canlandırmaktan, böylece vakit öldürmekten keyif alırım. Ve gittiğim her kentte elimden gelse insanları tanımak, o kadınları tanımak isterdim, belki de öyle süslenip püslenip nikelajları pırıl pırıl otomobillerine binmeleri operaya gitmek, Napoli Aslanı'nın söyleyeceği aryaları dinlemek içindir: Beni seyretmeye gelmek içindir.

Şimdi artık arada bir dünya televizyonlarına çıktığımdan ötürü oldukça ünlüyüm ya, gittiğim herhangi bir yerde bir-iki kişiyle

yüzeysel tanışıklıklarım oluyor; ne var ki, onlar hemen her vakit, soruları ve tekdüzelikleri beni bıktıran hayranlar oluyor. Fakat bundan dört yıl önce, henüz Spoletta, Trabucco, Dancaïro, hatta Monostatos (bu aslında iyi bir roldü, ama kel zenci kılığına girmekten nefret ederdim) rolleriyle yetinmek durumundayken, o kentlerin sakinleriyle hiçbir türden ilişki kurmamın olanağı yoktu, onlara evde yabancı bir gazetedeki bir gösteri ilanını okurcasına bakmakla yetiniyordum. O nedenle, eğilimlerime, merakıma, kuraldışı biri olmama karşın, birçok durumda giderek vazgeçiyor, ben de opera şarkıcılarının tekdüze, gönülsüz, düş gücünden yoksun yaşantısını sürüyordum. Yerel halka ancak bedensel ve yüzeysel edimlerde (aynı mekânı paylaşmakla ya da en fazlası kamu taşıtlarında onlara sürtünmekle) karıştığımdan, gözümün önünde uğraştıkları meslekleri ve meseleleri de paylaşamadığımdan ötürü, gelip geçenlerin kararlı, neredeyse mihanikî –bir amacı, bir hesabı, bir uğraşı, bir aceleyi belirten– hareketlerine, başkentin kaybolmayı seçtiğim her noktasında, her saatte gözlerimin önünden arasız akan otomobil sürücülerine katılamadığımdan ötürü umutsuzlanıyordum. İçlerinden biri olmayışıma öfkeleniyordum; ruhlarını paylaşamadığımdan dolayı öfkeleniyordum. Haliyle yabancılarla, –benim gibi– geçerken uğrayan kimselerle dolu otel lobisinde bile, o yüzden sonsuz tedirginliğe kapılıyor ve imreniyordum: Herkes, –beklemekte, dinlenmekte ya da vakit öldürdükleri açıkça belli olanlar bile– niyetlerinin ne olduğunu öyle kesinlikle bilirmiş izlenimi veriyorlardı ki, öyle meşgul, öyle kararlı, varlığı onları beklemesiyle anlam kazanan bir yere yönelmek üzere, o andaki başlamak üzere ya da düşledikleri ya da tasarladıkları etkinliklerine öyle dalmış görünüyorlardı ki, ölü saatlerimin bilinci müthiş moralimi bozuyordu, ve sonunda oralar da kaldığım sırada zevk aldığım tek an, partiyonlarla ve notlarla dolu evrak çantam elimde, sokağa çıkıp prova salonuna yönelmek üzere o holden geçtiğim an oluyordu, bir de o geçişimin sürdüğü birkaç dakika: Görünümümün, halimin, hareketlerimin başkalarınınkine uyabildiği tek andı o, kentin talihli yerleşik sakinleri gibi benim de adımlarımı, başka hiçbir seçeneğim olmaksızın, somut ve –daha da önemlisi–, o gizemli ve ele gelmez topluluğun bazı üyeleri (opera emprezaryoları) tarafından önceden belirlenmiş bir yere yöneltmek zorunda olduğum an. O geçişim süresince hızlı ve kararlı adımlarla yürüyordum, dimdik karşıya bakıyordum, trafik

ışıklarından başka yerde duraklamıyordum, yüzlere ve yapılara dalıp gitmiyordum, sabahleyin işine gücüne dalmış, adsız ve hepsi birbirinin yerini tutabilecek kişilerden oluşan kalabalığın akışında, –bir kez olsun– nereye gittiğimi ve nereye gitmek zorunda olduğumu biliyordum. O biricik, arzulandığı oranda kısa süren andan pek büyük bir keyif alıyordum, sonunda onların karşısında içlerinden biri gibi görünebiliyordum, dolayısıyla, zaten tanımadığım hiçbir kimseyi tanımak için hiçbir isteğim olmuyordu. Çünkü bir kentte yerleşik olarak oturan kişinin –iyi ya da kötü, onu mutlu ya da mutsuz eden– tanıdık çevresi az çok dolmuş sayılır.

Ona karşılık, bir kez otele dönünce, ve en çok da provalardan sonra kentte uzun süre amaçsızca –kendimi hep büyük başkentlerin iğreti nüfusunun parçası duyarak– dolaşmışken, isterse benim gibi başka kentten ya da ülkeden gelmiş bir yabancı olsun, birilerini tanıma açısından bana kalan tek olanak, otelin holü ve bariydi, orada da, az önce söylediğim gibi, uygun ve herhangi bir türden (ortada maddi ya da cinsel çıkar olmaksızın, onlar duruma göre, ruhları paylaşmak açısından iyi bir yol değildir) bir sohbeti başlatmaya hazır tek kişi genellikle gezgin satış elemanı oluyordu, tam da o günlerde o belli lüks otelde konaklamayı seçmişti, o arada, evlerinden uzakta ve yolculuğa çıkmış kişiler arasında bile, giysilerin her zaman ütülü olduğu başka yaşamların varlığını kaçamak fark edecekti ve o sayede, umutsuzluğunun son sınırına varacak ve başkaldırı ya da ölüm kararını kesinleştirecekti.

Ancak tüm bunlar bu sabahki düşümde yoktu ya da en azından bu anlattığım kadar düzenle sıralanmış değildi, yine de betimlediğim duyumsamalar onun çerçevesi sayılır, çünkü bundan dört yıl önce, o güne değin üstlendiğim en önemli rollerden birini, Verdi'nin *Otello*'sunda Cassio rolünü oynamak üzere bir vakitler kendi kentim olan Madrid'e geldiğimde de o duyumsamalar vardı ve beni bunaltıyorlardı. İki upuzun günü bu sevimsiz duyumsamalara kapılmış olarak geçirdiğimi anımsıyorum, üstelik Madrid'de büsbütün yüzeye çıkıyorlardı, çünkü binalar benim gözümde hiçbir yenilik taşıymıyordu, keşfedilmeleri gerekmiyordu, dolayısıyla sokaklarda gezinirken beni o denli oyalamıyorlardı, her şey bir yana, bir yandan kendimi ziyaretçi gibi duyuyorken, öte yandan öyle olmadığımı yani tümüyle öyle olmadığımı biliyordum ve başka kentlerdeyken onca arzuladığım şeyin başıma gelmesinden bu kez ürküyordum: Yerleri hatırlamaktan kaçınamayışından ötürü, görünümümünden –belki de yüz hatlarımdan–, kendi dilimi aksansız konuşmamdan ötürü beni kentin yerlisi ya da sakini sanabilirlerdi. Her şey tuhaf bir biçimde hem tanıdık hem yabancı, ya hem yakın hem itici geliyordu, yerli halkın iddialı ve gülünç tavırlarından, hemen tüm sokakların pisliğine ve boğuculuğuna, hep (artık çoğu siyah değil de beyaz olan) taksilerle dolu –magandaların keyfine kalmış– başı boş trafikten, en münasebetsiz saatlerde neden tıklım tıklım dolu oldukları anlaşılamayan kafe barlara, insanların bağırıp çağırmalarından ve kaba davranışlarından sinemaların cephelerindeki koskocaman çağdışı afişlere ve her yerde hazır ve nazır çöp kamyonlarına değin. Hepsi iğrençti ve benimdiler.

Belki de bütün kentle ilişkilerime egemen olan o duygu ikileminden ötürü, üçüncü gece, yatmaya gitmeden önce otelin barında –orada hiç değilse tanışıklık ve yabancılık bütün başkentlerde alışık olduğum sınırlar içinde kalıyordu– bir bardak sıcak süt içiyorken, boş tezgâhta iki metre kadar ötemde duran adamı görünce gereğinden fazla duraksadım: Alıştığımdan daha tanıdık gelmesi benim

mazide kalmış Madrid geçmişimden çıkagelen bir çehre olmasından ve –örneğin– tesadüfen biriyle orada randevulaşmış bulunmasından ötürü müydü, yoksa ecellerine yönelen gezgin satış elemanlarının ortak özelliklerinin hemen tamamını sergilemesinden ötürü mü. Bakışı apansızın her türlü çekingenlikten sıyrılmış ya da niteliğine kendi karar vereceği eşsiz bir deneyimi savsaklarmış gibi pırlıtlı ve canlıydı; ilk bakışta yeniymiş gibi görünen yıpranmamış giysiler: Fazla ani olarak, yani arada bir geçiş dönemi olmaksızın yeniden kullanıma sokulmuşlar; kısa süre önce edinildiği sezinlenen ancak ve ancak tatil günlerinin arifesinde Kuzeylilerinkiyle ya da bir barın önüne konuşlanmaya karar veren Amerikalılarınkiyle kıyaslanabilir bir içki susuzluğu, anlaşıldığı kadarıyla o konuşlanma kafalarında hem süreç hem amaç olarak alkol tüketimine sıkı sıkıya bağlıdır; kimi sarhoşların çenelerinin açılmasıyla hiç ilişkisi olmayan –çünkü gezgin satış elemanları, ne denli sarhoş olurlarsa olsunlar, vaktinden önce keşfedilmek korkusuyla ölçülü davranışlarını, patlak verecekleri ana değin ihtiyatla sürdürürler– ve yalnızca tıfırlı bar-mene ya da herhangi bir müşteriye yönelttikleri sabırsız bakışlarda gözlemlenebilen, apaçık bir muhabbet aramış; hemen hep düşük ya da en azından gevşek çoraplar, –temizleme servisi daha fazlasını becerememiştir–; çoğu zaman masanın ya da tezgâhın üstünde bir kararsızlık hareketiyle kavuşturulmuş ellerin duruşu –kabul edilip edilmeyecekleri asla bilinmeyen duaların bir kalıntısı–, kimi zaman benim de içimdeki gizli umutsuzluklara anlık bir rahatlama sağlayan o duruş. Birkaç dakika istemeden göz ucuyla baktıktan ve belleğimi zorladıktan sonra adamın dört beş gün önce trende karşımda oturan kişi olduğunu anlamama olanak veren şey, on sekizinci yüzyıl tablolarında ya da karnaval kıyafetlerinde dantelli bileklerden çıkan eller gibi ufacak olan elleri oldu. Görünümü öylesine alışılmadık olan o adamı derhal tanıyamamıştım, çünkü her şey bir yana, onu ilk kez gördüğümde iki ayrıntısını seçememiştim ve şimdi, ilkin bana ısrarlı bakışlar yönelttikten, ardından benden yana dönüp, neredeyse benim onu tanıdığım sırada beni tanıdığını belirterek bana hitap edince, iki ayrıntısını engelsiz gözlemleme fırsatı buldum, gerçekten de en çok (feci cıfcaflı ceketinden, iri kafasından, buram buram kolonyasından daha fazla) dikkati çeken özellikleriydi bunlar: Rahatlıkla patlak diye niteleyebileceğim gözleri ile kısa, candan gülümsemesiyle hemen açığa çıkan yüksek, kabarık dişetleri.

“Siz” dedi bana, ufacak parmağını kımıldatıp çenemi işaret ederek –tanımadığım biri olduğundan aşırı samimi bir hareketmiş gibi geldi–, “Siz birkaç gün önce bizimle aynı trendeydiniz, öyle değil mi?” Ve yanıtlamama ya da doğrulamama fırsat bırakmadan ekledi: “Beni hatırlamıyor musunuz?”

Bu iki tümce, söylendiklerinin tıpkısı olarak bu sabahki düşümde üst üste, üst üste yinelendiler, ama *biz* sözcüğünü ben o zamankinden daha ağır ağır işitiyordum, o sırada –yine de sanırım siyah-beyaz olarak– Dato’nun hoşnut ve içten gülümsemesini görüyordum, bir elinde hemen hemen boşalmış bir viski bardağı, öbür eliyle, nice zamandır beklediği kimsenin sonunda karşısına çıktığını gören birinin hoşnutluğu ve rahatlığıyla hep öyle çenemi işaret ediyordu. Evet, hatırlıyordum onu. Hatırlıyordum onu. Bilmem neden, düşlerin seçici belleği duyularımız uyanırken belleğimizden öylesine farklıdır, çünkü bu ikincilerin bastırduğu şeyin birincilerde farklı kılıklarla ortaya çıktığı yolundaki şu hakkaniyetli açıklamalara inanmak elimden gelmiyor. O inanışta bana fazlasıyla dinsel nitelikliymiş gibi gelen bir öge var, belirsiz bir telafi fikri; bu fikrin de aklıma getirdiği şey, içinde kötülüğün uyarısı, insanın kulak asmayışı, haklıların ezilişi, karşıtların savaşımlı, ifşa edilmeyi bekleyen gerçek gibi kavramların izini taşıdığı, bir de tanrılarla bilincimize kıyasla daha doğrudan ilişkili bir yanımda olduğu kavramı. Dolayısıyla, düşlerimizde zamanın inatla durduğu durumların, dramatik ya da anlatsal ya da ritmik nitelikli, uygarca, geleneksel soluklanmalar olduğuna inanmaya eğilimliyim, hani kitaplardaki bölüm sonları ya temsillerde verilen aralar gibi, yemekten sonra içilen sigara gibi, günün işlerine başlamadan önce gazeteye göz gezdirmek, korkulan bir mektubu okumadan önceki duraklayış ya da gece sokağa çıkmadan önce aynaya son bir göz atış gibi. Ya da belki kuşkudan kaynaklanıyor olabilirler, çünkü düşteki gerçek ile düşteki düşünce genelde sanıldığı kadar dosdoğru akıp gitmezler. Kimi düşlerde, gündüz gözü de olduğu gibi, duraklama, gerileme, düzeltme ve ölü zamanlar olur. Hatta kimi kez onları rayına oturtmak için oyalanmamız, yani o vakitleri bile öldürmek gerekir. Kimi eski insanların inanışlarından pek uzak değilim, ben de onlar gibi, düşlerde, kendimize yaptığımız kehanet ve uyarılardan başkaca, günü barındıran o aynı ve biricik dünyaya ilişkin ve tetikte duran bir bilinçle çelişmeyen sezilerin ve açıklama-

ların –isterse eğretilmeli olsunlar, eğretilmeli olmalarında çelişki yok– varlığını görüyorum, gece âlemi sabah olduğunda bize pek yabancı gelse de, bu böyle. Örneğin ben düşümde Wagner operası söylediğimi görmüşümdür, aslında yapıtlarını asla söylemeyeceğim bir bestecidir, çünkü sesim ona elvermez, hem gerekli uzmanlıktan yoksunum. Yine de kendimi zorlasam gündüz gözü Wagner söyleyebilirim, dahası, gündüz gözüyle tıraş olurken kendi kendime mırıldanmayı bile denemediğim Wagner rollerini aklımda kusursuz tutabilirim; fakat seslendirecek durumda olmasam da onları düşünebilirim, zaten bunu şarkıcı olmasa da belleği olan herhangi bir kimse yapabilir, hatta onları bilse bir gezgin satış elemanı bile yapabilir. Bunu duyularım uyanırken yaparım ve Wagner operası söylediğimi düşlediğimde yaptığım ya da yapmadığım ölçüde aryamı söylerim ya da söylemem. Ve dün gece düşümde dört yıl önce gerçekten başıma gelmiş bir şeyi gördüm, şayet gerçek sözcüğü bir işe yararsa ya da herhangi bir şeye karşı çıkabilirse. Elbette ki arada farklar vardı, çünkü olaylarla benim geçmişi görüşüm birbirine karşılık vermekle birlikte, olanları bir başka sıralamayla gördüm, bir başka zamanda, başka zaman kesintileri ya da bölümlenmeleriyle, yoğunlaşmış olarak, kendi seçimime göre, ve –kesin ve tutarsız olan da şu– gerçekte yaşanmış olanı esasen biliyordum, örneğin düşümde, ilk kez karşılaşmadan önce, Dato'nun adını, kişiliğini ve davranışını biliyordum. İşin tuhafı şu ki kafamda artık olayın özeti varken, düşümde düzenli bir süreç vardı. Ona karşın kesin olan, düş gördüğüm sırada, düşüm bundan dört yıl önceki olaydan bir an gelip ayrılacak mıydı, yoksa ona sonuna değin bağlı mı kalacaktı, bilmiyordum; sonunda bağlı kaldı, şimdi sabah ilerliyorum bunu biliyorum ve söyleyebilirim. Ancak şurası da bir gerçek ki, şimdi anlattıklarım hangi noktaya değin gerçekte olan şeyler ve hangi ölçüde olanı düşleyişim, bunu bilmiyorum, oysa ikisi bana aynıymış gibi geliyor. Bir kez bir Alman yazarın kitabında okumuştum, kahvaltı etmeyen kimseler günle ilişki kurmaktan kaçınmak, güne başlamamak isteyen kimselermiş, çünkü insan aslında ancak ikinci uyanışla, yani midenin uyanışıyla gölgelerden ve gece âleminden tümüyle sıyrılabilirmiş, ve ancak karşı kıyıya sağ salım ulaşmışken, düşünde gördüğünü o düş felaketler getirmeksizin anlatma iznini kendine verirmiş, çünkü aç karnına anlatacak olursa, insan hâlâ düşünün egemenliği altında olurmuş ve sözleriyle ona ihanet eder-

miş, böylece kendini onun öc almasına sunarmış. Ve onu uykuda konuşur gibi anlatmış. Kökünü halk geleneklerinden aldığı apaçık belli olan bu fikir, psikiyatrların, psikologların, psikanalistlerin, psikoterapistlerin ve *psique* yani ruh terimini vara yoğa kullanan diğer kişilerin evirip çevirdikleri fikirler gibi, düşü çok ciddiye alma iddiasının altında, ona karşı sonsuz bir küçümseme gizler; öyledir, çünkü şu temelden yola çıkar: Birbirinden ayrı iki dünya vardır, biri düş, öbürü uyanıklık dünyası, ya da işin kötüsü, birbirine düşman, hasım, birbirine kuşkuyla bakan iki âlem, zenginliklerini ve bilgilerini birbirinden gizlemeye yatkın, onlar elinden şiddetle koparılmadıkça, zorla başka bir şeye dönüştürülmedikçe, kendi alanlarından birine işgalci bir yorumlama uygulanmadıkça paylaşmaya ya da bir araya getirmeye razı değildir, ayrıca, o baskın çıkma arzusunu, o fetih ruhunu duyan taraf yalnızca gündüz tarafıdır. Ama ben şunu itirafa hazırlanıyordum: Böyle bir fikri kabullenmediğimden, ne olur ne olmaz, bu sabah kahvaltı etmemeye karar verdim, umudum iki şeyi, gerçekte olmuş olanı ve olanı düşleyişimi birlikte anlatmak, ikisini birbirinden ayırmaksızın. O nedenle henüz hiçbir şey yemedim, bakalım ne vakit yiyebileceğim.

Ve yine de size her şeyi anlatmaya direniyorum. Kendi öyküsünden ya da düşlerinden ürken bir zavallı tenorum ben, güfte yerine sözcüklere, başkalarının yazdırmadığı metinlere, yazılı olarak hazır bulduğu, öğrendiği, ezberlediği, yinelemeli metinler yerine yaratılan tümcelere başvurmak, şimdiye değin tek bildiği anlatım yolu olan güçlü sesini felce uğrattıyor sanki. Elimde libretto olmadan konuşmak zor geliyor.

Ben o vakitler tümüyle serbest bir erkek değildim ve bilmediğim, korkarım asla bilemeyeceğim şey, o gece otelin barında Dato medeni halimi sorunca niçin yalan söylediğim. O ilk sorularından biri olmadıydı ama fark etmez: Bana önerdiğini belirtmeden önereceği şeyi bilmiyordum henüz. Ve eğer ben gerçeği söylemiş olsaydım, belki de o hiçbir öneride bulunmayacaktı.

“Demek opera şarkıcısısınız. Bu kadar güçlü bir göğsü, omuzları, göğüs kaslarını, bu heybetli gövdenizi görünce tahmin etmeliydim; siz opera şarkıcısının canlanmış imgesisiniz, hiç söylemediler mi? Ben müzikten pek anlamam ama müziğin her türlüsüne bayılırım, nasıl olursa olsun, müzik dinlemekten hiç usanmam, neyle uğraşıyorsam uğraşayım, doğru söylüyorum, herhangi bir yerde, herhangi bir durumda dinlerim. Hem sizin heyecan verici bir yaşantınız olmalı, öyle değil mi?”

Durumum konusunda yalan söylediğim ana değin ona doğru söylemiştim, gerçi Dato’nun tavırlarını daha başlangıçtan hiç beğenmemiştim, yaptığı yorumlar adamakıllı harcıâlemimdi, o kadar ki sıra yanıtlamaya geldiğinde bir an düşündüm: Eskiden kendi kentim olan yerde birazcık ahbaplık uğruna, böyle ipe sapa gelmez, bin kez karşılaştığım ve haliyle (daha başından belli) bilgisizlikten kaynaklanan saygısızlığın izlerini taşıyan bir gevezeliğe yakayı kaptırmaya sahiden değer miydi? Ama kesin olan şu ki, davranışlarının ve ilk sözlerinin bayağılığına karşın, onda insanın merakını uyandıran, aynı zamanda güven veren bir şey vardı (bir gezgin satış elemanı olduğu sanısını artık kesinlikle bırakmıştım: Fazlasıyla tasasızdı,

sesiyle el hareketleri fazlasıyla baygındı; iyi bakıldığında giysileri fazlasıyla pahalıydı). Ses tonunun sıradanlığına karşın, görünümü ve yüz ifadesi bana yine gerçekdışı geliyordu ya da –Daumier’nin bir karikatürü gibi– fazlasıyla gerçekçi. Yüzündeki kaygısız gülümseyiş hiç silinmiyordu, neredeyse patlayacak gibi kabarık, sağlam dişetlerini sergiliyordu, mini mini ellerini çabuk çabuk kımlıdatıyordu.

“Yani, pek heyecan verici sayılmaz. Renkli bir yaşantı, ilginç, insan bu kadar çok yer değiştiren uyuşup kalmıyor. Ama öyle sandığınız gibi de değil, münzevi ve çetin bir yaşantı. Bunca yolculukla dağılıyor insan.” Ve kısaca (ama coşkuyla) karabasanlarımdan ve hoşnutsuzluğumdan, son aşamasına varmayan ya da alttan alta süren umutsuzluğumdan dem vurdum, sonunda artık zorunlu olmaya başlayan soruyu sordum: “Ya siz ne işle uğraşıyorsunuz?”

Söylediğim gibi, onun trende pencere camında kendi yansımasını öyle dikkatle inceleyen adam olduğunu anladığım andan beri, bir gezgin satış elemanı olamayacağını kavramıştım artık; ama o durumda aklıma gelen iş (pek de ikna olmadan ve üstünkörü acaba “orta çaplı bir şirket sahibi falan mı?”) dışında ne tür etkinlikleri olabileceğini durup düşünmemiştim. Zaten düşünsem de vereceği yanıt aklımdan bile geçmezdi:

“Ben refakatçiyim. Yani, şaşırmayın. Pasaportumda böyle yazmıyor, resmi uğraşım bu sayılmaz herhalde, daha çok özel sekreter, borsa danışmanı, Manur şirketinin İber Yarımadası’ndaki temsilcisiyim, hangisi hoşunuza giderse. Zamanında borsa ajanıydım, o da insanı damgalıyor tabii, iz bırakıyor, ne yaparsınız? Ama aslında uğraşım refakatçilik. İnsan benim yaşıma varmışken gerçeği çarpıtarak kasım kasım kasılmaya değmez. Aslında refakatçiden öte bir şey değilim. Ama doğrusu ya, iyi para veriyorlar.”

O gevezelik ilgimi çekiyor mu çekmiyor mu diye yine kendimi sorguladım, o yüzden anında yanıtlamadım, önümde duran, hâlâ el değdirmediğim bir bardak sütü başıma diktim, Dato da bana yine densiz bir gözlemlerde bulunmak için bunu fırsat bildi:

“Boğazınıza iyi bakmak zorundasınız, soğuk hiçbir şey içmemelisiniz, öyle değil mi? Bana bir viski daha, lütfen.”

“Evet” diye yanıtladım mihanikî olarak. “Boğazımı üşütmemek, bu esas. Örneğin haziran ayı ilerlemeden kaşkolümü boynumdan çıkardığım enderdir, o bile hava durumuna bağlı.”

“Ya, demek öyle. Peki kaşkol takmaya ne zaman başlarsınız?”

“Eylülde, genellikle ilk günlerinde. Eğer haziran sonunda ya da eylül başında boynu kaşkolle sarılı genç bir adam görürseniz, opera sanatçısı olduğu kesindir. Nankör bir yaşantı, diyorum ya, yığınla eziyeti, yığınla zorunluğu var. Sıradan bir soğukalgınlığı bile lükstür, tahmin edebileceğiniz gibi felaket olur, çünkü çarçabuk iyileşse bile, dört beş hafta geçmedikçe ses eski pürüzsüzlüğüne kavuşamaz. Ve biz o arada sözleşmelerimize uyamayız ya da aksatırız, hem nüfuzumuzdan hem kazancımızdan oluruz. Ama söyleyin, refakatçi olmak ne demek?” dedikten sonra sohbeti yeniden o ana değin dikkatimi çekmiş olan tek noktaya getirdim: Dikkatimi çeken şey eskiden benim kentim olan yerde benimle arkadaşlık eden o kişinin tam da meslekten refakatçi olduğunu söyleyişiydi: “Refakatçi olmak demek? Kime refakat ediyorsunuz? Ve nasıl çalışıyorsunuz? Sizi tutuyorlar mı?”

Dato’nun yüzünde öncekilerden de geniş bir gülümseme belirdi (sevimli biriydi ya da öyle sayılmayı istiyordu) ve yeni viski bardağını tutmadan önce, narin ellerinden birini hayır anlamında salladı.

“Hayır, beni anlamadınız. Refakatçi küçükhanımlardan biri değilim, eğer düşündüğünüz oysa; bilirsiniz, hani filmlerde hastalara bakan ya da ihtiyarcıklara yardımcı olan şu kişiliksiz, özenli ve dediği dedik kadınlardan biri. Demek istiyorum ki teorideki görevlerime (borsa danışmanı falan filan) karşın, en çok yaptığım şey, bana en çok ihtiyaç duyulan, en yararlı olduğum görev, işverenlerime eşlik etmek. Siz onları görmediniz mi? Dikkat etmediniz mi? Trende bizimle birlikte yolculuk ediyordunuz.”

Elbette görmüştüm onları, incelemiş, çözümlemiştım, hatta tanımlamıştım: Sömürücü bir erkekle bahtsız bir kadın, biri güçlü, biri melankolik, biri hırslı, biri feleğini şaşırmış. Bana öyle görünmüşlerdi, nitekim onları gördüğümde beri birkaç kez aklıma gelmişlerdi. Evet, düşümde gördüm ki o anda Dato ile konuşuyorken, onları anımsadığımı ya da Madrid’de bulunduğum ilk üç günde, Zarzuela Tiyatrosu’nda Verdi’nin *Otello*’sunda Cassio rolümün provalarına başladığım sırada, belleğimden gelip geçtiklerini kabul ediyordum. Kadına yönelmişti düşüncelerim. Elbette görmüştüm onları, elbette dikkat etmişim ama, nedenini pek iyi bilmeksizin –ya da şimdi belki gayet iyi bilerek– birkaç saniye belleğimi kurcalarmış gibi yaptım.

“Ha, bir çifttiler, galiba adamın çok... heybetli bir hali mi vardı, ne?” *Heybetli* sözcüğünü kullanmış olmayı istemezdim, çünkü fiziksel görünümünden söz ederken çok kullanılır: Onu ruhen niteleyen bir sıfat kullanmayı istemiştim ama o vakit aşağılayıcı olmayacak daha iyi başka bir sözcük aklıma gelmedi.

“Tam üstüne bastınız, adam çok heybetlidir. Bay Manur çok heybetlidir. Ona karşılık kadın acınası biri. Görünüşü değil elbette, çok çekici ve zariftir ama ziyan olmuş biri, çok bahtsız. Ve tabii, en çok refakat ettiğim o, hem evde, Brüksel’de (bey Belçikalı’dır, biliyor musunuz?, Brüksel’de oturuyoruz) hem arada bir yaptığımız şimdiki gibi yolculuklarda. Özellikle yolculuklarda. Hanım, biliyor musunuz, kendine bir gelecek görmüyor, içi sıkılıyor. Acılar içinde, asla hoşnut olmuyor, hem kendince nedenleri yok değil. Benim görevim onu oyalamak, elden geldiğince az sıkıp az acı çekmesini, böylece Bay Manur’a pek fazla köstek olmamasını, o kadar üzülmemesini, bugüne odaklanmasını, kendini bırakmamasını sağlamak. Ben onun yakınmalarını dinliyorum, sırdaşlık ediyorum, mantık yürüterek avutuyorum, kendi adıma ve Bay Manur’un adına da sabırlı olmasını rica ediyorum, olumsuzlukların yanı sıra olumlu şeylerin varlığını da gösteriyorum; sinemaya, bir sergiye, tiyatroya, operaya, bir konsere giderken eşlik ediyorum; kendisi eski kitaplara ve genelde antikalara meraklıdır, ben de Paris’in, Londra’nın, New York’un en seçkin kitapçılarının upuzun kataloglarına başvuruyorum, onları *inceliyorum* ve kendisi için en tuhaf, en değerli kitapları, ender bulunan pahalı baskıları sipariş ediyorum, hep ilgisini çekebilecek yapıtları; hem onunla birlikte açık artırmalara gidiyorum, el kaldırıyor ya da gerekli işareti yapıyorum, oralarda yalnız kitaplar değil, mobilyalar, minik heykeller, çanak çömlek, halılar, duvar saatleri, mektup açacakları, ufak kutular, kâğıt ağırlıkları, gravürler, çerçeveler, heykelcikler, hayalinize gelebilecek her şeyi satın alıyoruz, hepsi sıradışı, hepsi çok antika ve dört dörtlük bir zevkin ürünü. Ben elimden geleni yapıyorum, fakat düş gücüm pek geniş değildir, hem yıllar yılıdır böyle sürüp gidiyor ve artık yorgun düştüm, çok yorgun. Dertlerinin neler olduğunu biliyorum, ezberledim onları, o da yürüttüğüm mantıkları, başvurduğum çareleri, ikna yollarımı biliyor.”

Dato bardağından bir yudum almak için sözlerine ara verdi. Yakınmaya başladığı belliydi ama sesinde, davranışlarında, yaran-

maya çabalayan gülümseyişinde ancak ufacık bir değişiklik olmuştu. Sanki o da sahnede, bir yakınmayı, bir aryanın girişini söyler gibiydi. Çünkü sesinde en ufak bir şaka, incecik bir alay tonu bile yoktu. Demek istediğim şu ki o kadını ciddiye alıyordu ve ona hınç beslemiyordu, nedeni belki de onun, görüldüğü kadarıyla –diye düşündüm–, istemese de hayatının uğraşını oluşturmaya idi.

“Dünyada kendini rahat hissettiği, her şeye boşverebildiği –dolarısıyla bana boşverebildiği (aman ne iyi)– tek yer, talihsiz evliliğinden önceki yaşantısının bağımsız anısını koruduğu tek yer, doğduğu kent olan Madrid’di, oradan on iki ya on beş yıl önce koparılmıştı ve bundan daha birkaç ay öncesine kadar ağabeyi burada oturuyordu. Madrid’e geldiğimiz zamanlar (ki Manur şirketi öteden beri burada çok iş gördüğünden sık sık geliyorduk, ben kafamı dinleyebiliyor ve başka şeylerle uğraşabiliyordum. Bay Manur, her zaman ve her yerde yaptığı gibi, yığınla mali meseleyle uğraşır (bankerdir, biliyor musunuz?) ve karısı Natalia (adı Natalia, biliyor musunuz?), günün her saatinde ağabeyiyle birlikteydi. Onu hoşnut gördüğüm, melankolisini unuttur gibi olduğu tek zaman buydu; Manur’u neredeyse umursamıyordu, onunla ara sıra otelin holünde karşılaştığında ya da birlikte zorunlu bir akşam yemeğine gittiklerinde nazik bile davranıyordu, zaten hemen her zaman ağabeyi Monte de birlikte gidiyordu. Peki şimdi ne mi oldu? Monte artık Madrid’de değil, Amerika’ya yerleşti (ta Amerika’ya!) ve biz kente geleli üç gün oluyor, Natalia her zamankinden beter hoşnutsuz ve moralsiz; Madrid’e ilk kez Monte’nin yokluğunda geliyor, her zamankinden de fazla içi sıkılıyor, kendini bırakıyor, gamlara gömülüyor (hem çifte nedenle), üstelik bu benim çarelerimin tükendiği bir sırada, artık onu nasıl oyalayacağımı da, hiç değilse zorunlu yemekler süresince birazcık gülümsesin diye ne yapacağımı bilemez haldeyim. Artık ona hayat dersi vermeyi beceremiyorum. Aslında niyetlenirsem yaratıcı bir adam olabilirim, biliyor musunuz? Son derece yaratıcı olabilirim ama o artık tüm fıkralarımı, tüm şakalarımı biliyor, nüktelerimin üslubunu biliyor, hangi durumlarda parlak bir söz edeceğimi bile öngörüyor. Benim düzeneklerimi de kenti de tanıyor, burada doğmuş tabii. Onun için bir yenilik olabilmemiş gibi alıp onu Prado Müzesi’ne ya Plaza Mayor’u görmeye götürecek değilim ya. Öte yandan en ufak desteğim yok: Kadının gençlik yıllarının dostlukları kalmamış, buradan on dokuz yirmi yaşında ayrılmış, insanların işi

başından aşkın; kendisi onlarca yıl kimseyi arayıp sormamış, mektup yazmamış, ilişkileri koparmamak gerekir; bildiği tek şey de bu kentte, kendi kentinde artık var olmadığı: (Geldiği vakitler) ancak Monte'nin aracılığıyla var oluyordu. Ağabeyinin ona tanıştırdığı kimseleri tanıyor ama o insanlar kendisini ağabeyi bulunmadıkça görmeyi istemeyeceklerdir, görenekler nasıldır bilirsiniz, yerlerinden kıpırdatamazsınız, insanlar da meraksızlar. Ve ben bugüne kadar tatilimi yaptığım yerde bulunuyorum, refakatçi tatilimi, oysa her zamankinden fazla çalışmak, düş gücümü zorlamak durumundayım; hemen her an ona eşlik etmem gerekiyor, özellikle de kuşkusuz bin kez gördüğü ve gözü kapalı tanıdığı mahallelerde sonu gelmez dolaşmalarında. Tüketiyor beni bu gezintiler. Ben öyle uzun uzadıya yürüyecek yaşı geride bıraktım. Sonra Madrid, canı isterse çok düşmanca bir kent olabilir ve ben saatler saati düşmanca bir kentte yürümek zorunda kalıyorum; ikide bir dura dura yürümek (o durup dinlenmeden vitrinleri ve binaları seyrederek), en fazla yoran da o. Öteden beri benim için dinlenme olan şey, en berbat mevsime, bütün yılın en berbat yolculuğuna dönüştü."

Dato ikinci viskisini de bitirdi ve az viski daha ısmarladı. Coşkun, kıvrıkcık salatamsı saçları, konuşurken zor dizginlediği heyecanından ötürü genişlemiş ya da kabartılmış gibi görünüyordu. Otelin barında hâlâ başka hiç kimse yoktu, barmenin görünmez varlığının karşısında onunla yalnızdık. Dato on sekizinci yüzyıl modeli elceğizlerinden biriyle kapıyı işaret etti:

"Birkaç dakikaya kalmaz, şu kapıda belirecek, ne gidip yatmama ne sizinle iki laf etmeme izin verecektir. Hayır, sokağı bir kez daha turlamasına eşlik etmemi isteyecektir, öyle buyuracaktır, çünkü pek hoş bir gecedir ya da akşam yemeğinde ne kadar azap çektiğini anlatmak için benimle bir kadeh bir şey içmek isteyecektir (bu gece Bay Manur onu başka evli çiftlerle birlikte yemeğe götürdü, aynı zamanda iş yemeği idi ve zorunlu bir yemekti). Ama bu arada o, yani Bay Manur, gidip yatacaktır ki yarın sabah dinlenmiş olarak uyansın ve bin tane işine gücüne soluk soluğa yetişibilsin. Buna karşılık ben, işe yaramazın biri olduğumdan (gerçekte de bir işe yaramıyorum), teorideki hizmetlerimden pekâlâ vazgeçilebilir; Manur hepsini benim yardımım olmadan yapabilir, ben de Natalia'ya canı sıkılmasın, azap çekmesin ve tümüyle mutsuz olmasın diye eşlik etmekle daha yararlı, daha değerli olurum. Anlıyor musunuz?

Görüyor musunuz? Ben refakatçiyim, bir refakatçiden öte hiçbir şey değilim, ve ikisi de, Natalia da Manur da, bana bunun için ücret ödediklerini biliyorlar, yalnız bunun için ve ödedikleri paranın karşılığını bekliyorlar. Bunu ben de biliyorum. Görüyor musunuz? Siz yalnızlığınızdan yakınıyorsunuz; buna karşılık ben yanımdakinden yakınıyorum. Siz yaşantınızın aşırı dağınık ve çeşitli olmasından yakınıyorsunuz; buna karşılık ben yaşantımın aşırı odaklanmış ve tekdüze oluşundan yakınıyorum. Natalia Manur'a eşlik etmek, şu son yıllardaki yaşamım bundan ibaret, bugünkü varlığımın gerçek içeriği bu. Öte yandan kendisi son derece sevimli biridir, melankolik de olsa ama bir kadına sonsuz ve koşulsuz olarak ancak bir koca ya da bir âşık ya da belki bir kardeş eşlik edebilir, öyle düşünmüyor musunuz? Ben onun kocası değilim, âşığı da, kardeşi de değilim. Onun kocası Bay Manur, ağabeyi de Monte ve, inanılmaz gibi gelse de, âşığı yok. Onun durumunda akıl alır şey değil ama kör talih, âşığı yok işte.”

Dato bu son sözleri kesinlikle inanarak söylemişti, sanki –şimdi düşünüyorum da– bende kuşku uyandırmak ister gibiydi.

“Nasıl bu denli emin olabiliyorsunuz ki? Size her şeyini mi anlatıyor?” dedim, onun dilediği gibi, inanmayarak.

“Bakın, bana her şeyini anlatıyor mu, bilemem ama bana anlatmadığı şeyler neredeyse yok gibidir. Benim için yoksa, o vakit Bay Manur için de yoktur ve onun için yoksa, benim için de yoktur. Bilmem beni anlıyor musunuz.”

“Anladığımı sanmıyorum.”

Dato ağzından fazla şey kaçırmaktan hiç korkmuyor gibiydi. Bu sabahki düşümde tekrarlanan bu söyleşi boyunca, bana sabırlı ve kararlı bir adammış gibi geldi. Büyük bir sabırla ve sırası geldiğinde, bana işin bilmediğim kısmını anlatmaya kararlı.

“Benim ücretimi ödeyen kişi Bay Manur ve tahmin edebileceğiniz gibi, karısına ilişkin her önemli yeniliği kendisine aktarmamı bekliyor. Natalia Manur’un başına gelebilecek ya da gelmeyecek şeylerden haberi olan biri varsa onun ben olacağım kesin sayılıyor (birkaç yıl boyunca onun hemen hemen sürekli refakatçisi ve herhalde tek sırdaşı olduğuma göre, öyle de olduğum kuşkusuz). Aynı zamanda, Natalia benim zorunluklarımın ve teorik ya da resmi sadakatimin ne merkezde olduğunu biliyor, o nedenle, diyeceksiniz ki (haklı olarak), Bay Manur’un kulağına gitmesini istemediği hiçbir

şeyi bana anlatmayacaktır. Ve madem âşığı olduğundan haberim yok (olsa haliyle önemli sayılırdı), olmadığı sonucuna varılmalı. Çünkü aslında, varsayımları bir yana bırakırsak, ben ancak bana anlattığı şeyleri biliyorum. Benim bilebileceğim ve bilmem beklenilecek tek şey bu. Beni şimdi anlıyor musunuz?”

“Tümüyle anlıyor değilim” diye üsteledim, aslında Dato’nun bana sunmakta olduğu iki yanlı çalışma itirafını kavramaya başlıyordum. Yanıtım karşısında hafiften sabırsızlanır gibi oldu ama ancak bir saniye (ağzı birden ifadesizleşti, sımsıkı kapalı, trende gördüğüm gibi; soruşturan gözleri büsbütün patlaklı) ve hemen ardından yine geniş bir gülümsemeyle:

“Evli misiniz?”

“Hayır” dedim derhal, doğrusu, hiçbir yasaya göre evli olmadığım halde, aklıma hemen Berta geldi, bundan dört yıl önce, bir yıl benimle birlikte yaşamıştı. (Evet, şimdi anımsamaktan hoşlanmasam da, keşke öyle olmasaydı desem de, Berta’nın bir süre benimle yaşadığı doğru: Ve opera yüzünden yaptığım yolculuklarımdan dönüşümde beni hep evde beklerdi, o yolculuklar da, anlattığım gibi, daha o zamandan hayli sıklaşmıştı). Demek oluyor ki, yalan söylemediysem de yalan söyledim ve, daha önce dediğim gibi, o yalanın olayların gidişini belirleyip belirlemediğini kendime hâlâ soruyorum. Belki belirlememiştir. Her şekilde, bu yıllar boyunca pek önem taşımadı ya da daha doğrusu, şu anda artık düş görmüyorken, düşüm sona ermişken, bu sabah pek önem taşımıyor.

“Hiç evlenmediniz mi?”

“Hayır” diye yanıtladım yeniden, doğrusu ya, hiç de yalan söylemediğimi varsayıyorum.

Dato amerikan barın ardındaki aynaların derinine doğru bakarak bardağından bir yudum daha aldı ve orada, kuşkusuz, Natalia Namur’un içeriye girdiğini gördü, çünkü derhal arkasına dönüp bana alçak sesle ve telaşla dedi ki: “(Geldi işte.) Belki de bu yüzden beni anlamıyorsunuz: Bir evli çiftle iş görmek çelişkili ve unutkan bir tek kişiyle iş görmeye benzer.” Ardından barın kapısına doğru, benim birkaç gün önce, uyurken azap çektiğini gördüğüm kadını karşılamak üzere birkaç adım attı. Eşikte, Dato’ya akşam yemeğini öykülemesini engelleyecek olan varlığıma canı sıkılmakla, bir yabancıyla tanışma olanağına sevinmek arasında kararsız, bekliyordu (duraksayış salt nezaketten değilmiş, duraksayış nedeni *buymuş*

gibi). Refakatçi onu benim bulunduğum yere doğru getirdi, hayli zamandır boşalmış sıcak süt bardağım önümde, tezgâha yaslanmış duruyordum, anında doğruldum.

Verdi'nin *Otello*'sundaki Cassio rolümü prova ederken, ikisi hemen hep orada, önümde varlıklarıyla sahneyi etkilemesinler diye –diğer davetliler gibi– parterin onuncu ya da on ikinci sırasında oturdular. Ben yönetmenin direktiflerini dinlemek üzere (salt formaliteden ibarettir, sonradan opera şarkıcısı nasıl uygun buluyorsa öyle yapar ve o direktifleri kilisede ayini dinlediği gibi dinler) her ara verdiğimizde fırsattan yararlanıp onlara bakıyordum, özellikle de Natalia Manur'a. Kendi kendime, durup durup soruyordum, o uzun tekrarlamala seanslarına nasıl dayanabiliyorlar diye, eğer onlar orada olmasalardı, Natalia orada olmasaydı, ben kendim de sıkılırdım doğrusu. Üstelik Cassio rolü, önemli olmakla birlikte, çok uzun değildir ve çoğu zaman dinledikleri şarkıcı ben olmu-yordum (prensip te gelme bahaneleri beni dinlemekt i), *Otello*'yu oynayan ünlü fakat artık yaşlı bir sanatçı olan Gustav Hörbiger'i ya da Iago'yu oynayan bezdirici, hırslı Volte'yi ya da sonu gelmez söyleşilerinde her ikisini dinliyorlardı. Ben sahnede kalmak zorundaysam, orada olup bitenleri anında göz ardı ediyor, Madrid kentinde bana nimet gibi gökten yağ an, rastlantının getirdiği o iki hayranı büyülenmişçesine seyrediyordum. Dato'nun müzikle hiç ilgilenmediği, hatta müzikten hiç hazzetmediği besbelliydi, buna karşın sahnede olup bitenlere iyice dalmış görünüyordu, koltuğundan öne eğilmiş, elleri önündeki koltuğun arkalığına dayanmış, bazen gözlerini üzerime dikiyordu: Trende manzarayı ya da kendi çehresini uzun uzadıya seyrederken yaptığı gibi sabit bakıyordu. Natalia daha rahattı, geriye kaykılmış (herhalde bacak bacak üstüne atmış), ben sahnede rolümü oynuyorken yaptıklarımızı müthiş bir dikkatle ve benim rolüm yokken merakla –daha fazla olduğunu söylemeye cesaret edemem– izliyordu. Ve benim yukarda sahnede bulunmam gerekmediğinde, o birkaç dakikalık sürede aşağı inip yanlarında oturuyordum. O vakit Dato, hemen her seferinde kalkıp dışarıya çıkıyordu, sigara içmeye diyordu, ve Natalia Manur, bana kalırsa –bunun hiçbir somut kanıtı olmasa da– muhterem Hörbiger'i, gülünç, çirkin Volte'yi ve (*Desdemona* rolünü

oynayan) dilber Priés'i benim unuttuğum gibi unutuyordu. Dato, Natalia Manur'a benim eşlik ettiğim o anlardan saplantıya dönüşen refakatçilik görevinden soluklanmak için mi yararlanıyordu, yoksa örtülü çöpçatanlıklarından birini yapıp bizi baş başa bırakmak için o özre mi sığınıyordu, bunu asla bilemedim; böylece birbirimizin sessiz soluklanmasına ya da giysilerimizin tesadüfen hafifçe birbirine sürtünmesine, birbirimizin en hafif kokularına giderek alışma fırsatı buluyorduk. Ancak bu şıklardan birincisi kesinkes doğruysa, peş peşe üç dört sigara içmek zorunda kalıyordu. Verdiğim ara ne kadar uzun sürerse sürsün, ben yeniden sahnede meslektaşlarımla buluşmadan önce geri dönmüyordu: Salonun girişindeki perdelerin ardına gizlenerek durumu denetliyordu kuşkusuz –birkaç saniyede bir perdenin aralığından şöyle bakıveren patlak bir göz–, çünkü Natalia Manur'un yarım dakika bile yalnız kaldığı olmuyordu: Ben sahneye geri döner dönmez, o telaşlı adımlarla ve parmaklarıyla o bitmez sigarasını hâlâ gizliyormuş gibi elleri arkasında, koltuğuna geri geliyor, bütün dikkatini bana verir gibi yapıyordu.

Olağanüstü günler yaşıyordum. Opera sanatçısı kariyerimde ilk kez kendimi bir büyük kentte yapayalnız ve hüzünlü hissetmiyordum. Tersine, çok kısa sürede (galiba birkaç buluşma sonunda), iki üç kişi her gün karşılaşmayı elde bir saydıklarında, günün ilk sorusu “Bugün ne yapıyorsun?”dan çok “Bugün ne yapıyoruz?” olan ve insana inanılmaz iyi gelen yakınlaşmaya vardık. Ergenlerle yeni sevdalılara özgü o durumun bazı icapları vardır, onlardan biri de, insanın bir başkasını ya da başkalarını kendisinin, dolayısıyla özgürlüğünün uzantısı saymasıdır; ve o durumda, çelişki gibi görünse de, derhal, elden geldiğince demir gibi kaskatı bir rutin belirlenir, böylece beklenmedik bir kararın yaratacağı şaşkınlığa ve üzüntüye yer bırakılmaz, katılımı kesintiye uğratacak, insanı düşündürecek yıkıcı boşluklara olanak verilmez. Düşünmek, düşünmek, düşünmek. Şimdi size bu düşü ve öyküyü anlatıyorum ya, dört yıl boyunca düşünmekten kendimi alıkoymuşum sanıyorum. Dato ile karı koca Manur'ları tanımadan önceki ben, öyle uzun bir süre boyunca silindi ya da uyuşup kaldı ki, neredeyse öldü diyeceğim, ancak ben bunları yazarken ilerleyen bu sabahta sanırım bu durumu kabullenmekteyim. (Henüz kahvaltı etmeden) doldurmayaya devam ettiğim bu sayfalarda karamsarlarınkı gibi soğuk ve kimsenin incitemeyeceği bir sesin varlığını fark ediyorum; karamsarlar

yaşamak için hiçbir neden göremedikleri gibi, kendini öldürmek ya da ölmek için de, korkmak için de, beklemek için de, düşünmek için de hiçbir neden göremezler. Madrid'e o yolculuğu yapmadan önce, kafam öyleydi (soğuktu, kimse incitemezdi, belki bugünden itibaren yine öyle olur). Provalarım sırasında, otel odalarında, kentlerde dolaşırken, beni bir yerden öbürüne götüren trenlerde ve seyrek olarak uçaklarda, hollerde ve barlarda, partiyonları okurken ve rolleri ezberlerken, hatta (bazen) temsiller sırasında, Berta ile kendimi yoğunlukla düşündüğümü anımsıyorum, Cleveland'da bütün bir *Turandot* temsili boyunca onu nasıl da sevmediğimi düşünmüştüm; rolümü oynadığım ve artık çok gürleşmeye başlayan ve bana Napoli Aslanı lakabını kazandırmak üzere olan benzersiz sesimle arylarımı söylerken bile düşünmekten geri durmazdım. O denli çok düşünürdüm ki, sonunda özellikle Berta ile, fakat başkalarıyla da seyrek yaptığım konuşmaları yalnızlık düşüncelerimin salt sözel uzantısına dönüştürmüştüm; o kadar çok düşünürdüm ki, en sonunda kendimden usanmıştım. Ayrıca düşüncesiz bir düşünmeydi, yönetilmiyordu, ne amacı vardı ne çıkış noktası, dalgalanmaya bırakılmıştı, dayanılmaz bir şeydi; ve bir süredir zaten artık dayanılmaz geliyordu –bu da karamsarların çeşitli özelliklerinden biri değil, başlıca özelliğidir: Çaresiz olana dayanamamak ya da, daha doğrusu, olanağı bulunan tek şeyi kaldıramaz olmak–, tam o sırada Madrid'de o beklenmedik birlikteliğin mucizesi gelip beni kurtardı, çünkü çok geçmeden, neredeyse hemen-cecik, müzikli diyeceğim saatlerin sınırını aştı, günün bütün saatlerine yayıldı: Otelin yemek salonunda pek erken sayılmayacak bir saatte ağır akışlı kahvaltıya, Zarzuela Tiyatrosu'na yakın bir restoranda bazen hızlı bazen pek hızlı olmayan öğle yemeğine, kentte gezintilere, kültürel ziyaretlere ve alışverişe, hatta Bay Manur'dan çalınmış daha doğrusu –tam olarak söylemek gerekirse– onun kayıtsızlıkla elden bıraktığı birkaç akşam yemeğine. Dato, Natalia Manur ve ben. Ayrılmaz bir üçlü olup çıktık, ancak o ayrılmazlık ilkesi, o bağlılık ilkesi hiçbir biçimde görülüyor ya da dile getirilmiyordu, Natalia Manur'a derinden kapıldığım ve Natalia Manur'un da bana kapıldığı da dile getirilmiyordu. Çünkü o günlerin tuhaf yanı şuydu ki, Dato'nun elzem görünen aracılığı sonu-
ta etkinliklerimizde –kahvaltılar, öğle yemekleri, gezintiler, kültürel ziyaretler, alışverişler ve akşam yemekleri– hepten vazgeçilebi-

lir ve yansızdı: Sürekli, yalnızca orada bulunması kesin değil, hatta şart olan, buna karşın neredeyse kendini duyurmayan bir varlıktı. Natalia Manur'un önünde (ya da daha büyük bir olasılıkla ben yanlarındayken onun önünde) Dato otelin amerikan barında söylediğinden tümüyle farklıydı, sanki –yine o aynı kuşku– benim coşkımdan ve girişimcilğimden bir soluk almak için yararlanıyor ya da benim parlamamı sağlamak, kendimi tanıtmama izin vermek için ikinci planda kalıyordu. Bazen, şamatalı gürültülü, havasız, pis sokaklarda yürüyorken, birkaç adım önümüzden ilerliyor ya da şu bildik ayakkabısını bağlama özüyle ya da ne Natalia'yı ne beni ilgilendirecek bir vitrine (bir tuhafiyeciye, bir nalbura, tütün tiryakilerine özel bir dükkâna ya da bakkaliyeye) bakmak için geride kalıyordu, fakat biz ondan uzaklaşmamaya çalışma ya da hemen bize yetişsin diye bekleme eğilimindeydik, sanki konuşmalarımızın acıcılığından öte, birbirimizin karşısındaki varlığımız, *birbirimizi görebilme* olanağı bizi birleştirmiş olan o ufak tefek adama bağlıydı. Sık sık yaptığımız gibi, bir masaya oturduğumuzda, o gerçekten maiyetimizdeymiş ya da figüranmış gibi, susmayı yeğliyordu, şaraptan ya da yemeklerden başka konuda yorum yapmaktan çekiniyordu. Garsonlarla aracılığı da o yapıyordu (bir asta, ya da şövalyelik gösteren bir erkeğe düşen görevdir). Masa isteyen ya da seçen, biz gevezeliğe dalmışken mönüyü uzatan o oluyordu, siparişleri almaya geldiklerinde Natalia Manur ile beni, ve hep bu sırayla, bir yemek, bir yemek daha, ardından tatlı ve kahve istemeye davet ediyordu. Planlar yapan, büyük bir sezi ve başarıyla gidecek yerler öneren de oydu, belliydi ki en pratik görevlerini yerine getirirken düş gücünü zorlamaya alışkındı. Buna karşılık yapmadığı şey yiyip içtiklerimizin hesabını ödemektir. Genellikle onu ben yapıyordum ama bir iki kez, Natalia Manur herhalde bana teşekkür etmek için ısrarcı oldu, o nedenle ben ödemedim, hesabın getirildiği ufak tepsie onun parayı bıraktığı ve Dato'nun, verilecek bahşişi kararlaştırdıktan sonra, paranın üstünü büyük bir doğallıkla alıp kendi cüzdanına yerleştirdiği gözümünden kaçmadı, Natalia Manur da hiç yadırgamadı, hatta farkına varmış bile görünmedi. O iki harekette, –masanın üstüne banknotları koyan uzun ve boğumlu elinki ile öbür minicik ve açgözlü elin onları alıverme hareketinde– o iki ya da üç harekette (daha fazla da olmuş olabilir), daha büyük bir parasal aktarımın işaretini gördüğüme inandım, ki bu en gizli

ve itiraf edilemez ilişkilerin böyle simgesel bir biçimde zaman zaman damgalanması ve açığa vurulması için gerekir. Düşündüm ki Natalia Manur Dato'nun sadakatini kendi servetinden hatırı sayılır tutarlar ödeyerek satın alıyor ya da beklentide tutuyor; ama belirlenmiş, süreli ödemede ikisi arasındaki en büyük ilişki herhalde aylık bir imzaya bakıyordu, belki o kadar bile değildi. Belki öyle kurala bağlıydı ki –alışkanlık sonucu kişiselikten sıyrılmış düzenli bir para aktarımı–, sonunda unutulabilirdi ve o bağın hatırlatılması o iki harekette somutlaşıyor olabilirdi, onların aracılığıyla, bir an için Dato *istenilen kişiye* ve Natalia Manur *isteyen kişiye*, kadın koşullanan kişiye, adam koşullandırana dönüşüyordu. Evet, bir işaretli kuşkusuz, üzerinde uzlaşmışlar mıydı yoksa Dato mu dayatmıştı, kim bilir. Aralarındaki uzlaşmanın gerçek niteliğinin anlık fakat yinelenen, yüz­süzce fakat yadsınabilen gösterisi. O adamın, bir garson elinin kayıtsız aracılığı ardından (olsa olsa) birkaç bin pesetayı iç etmesi başka biçimde yorumlanamazdı. Çünkü her zaman bize kanıtsızca, iki kişi arasındaki ilişkinin niteliğini tanıma olanağını sunan şey bu tür davranışlar ya da ayrıntılardır, bazen çok daha güç fark edilir ve önemsizdirler, bazen açığa vurdukları şeyle çelişkili olurlar, bazen maksatlı, bazen istemsizdirler: Kısa ve itici bir selamlaşma, tokalaşmayı beceremeyen (uygarca olmayan başka dokunuşlara alışkın) eller, bir eğlentedeyken, yanlarında eşleriyle karşılaşan gizli âşıkların birbirlerine yönelttikleri fazlasıyla donuk (acıyla sansürlenmiş) bakışlar; kötü niyet beslemeksizin zarar verilen birine yapıldığı gibi ürkek bir nezaket, özenli bir davranış (yol verirken bastırmaya cesaret edemeden hafifçe onun koluna konulan bir el, yeniden güvenini kazanmanın ya da verdiği zararı onarmanın olanaksızlığına yanan ve aynı zamanda kabullenen zamansız bir gülümseme); sokakta nefret edilen ya da bir türlü unutulamayan birilerine rastlayınca ellerin apansız kasılması, adımların duraksayışı, ardından ani bir kararlılıkla ilerleyiş; Manur'un karşılaştığımız gün bana elini uzatmadan önce havaya kalkan ve birkaç saniye hareketsiz kalan işaret parmağı gibi. Ve her vakit durumu idare etmeyi başaran Dato bizi tanıştırmayı uygun görmüştü: Manur işaret parmağıyla bir an için uyarısını, adımı kafasında evirip çeviriyormuş gibi pek inandırıcı olmayan bir duraksama anı olarak göstermeye çalışmıştı, adımı bir iki kez bir yerlerde gördüğünden ötürü tanıdığını söyledi ("Gözümün iliştiği

bir ad asla aklımdan çıkmaz” dedi, “tabii bu demek değil ki o adın kime ait olduğunu anımsarım, aklımda kalan ancak o adı görmüş olduğum gerçeğidir”), opera temsillerinin eleştirisinde mi, plaklarda mı ya da hatta –ve o vakit temsillerimden birine gitmiş olduğu sonucunu çıkardı (“Buna karşılık hemen hiçbir yüz bana hiçbir şey söylemez; hem zaten sizler o ağır makyaj altında tanınmazsınız ki” dedi)– eline tutuşturulan bir programda mı ne, şimdi hatırlamıyormuş. Apaçık tehdit anlamına gelen bir işaret parmağıydı, ancak bir görünüş kaybolmasıyla gizlenmişti; ama tehdit edilen kişi asla anlamamazlık etmez, hele (benim durumumda olduğu gibi) tehdidi duyumsadığı anda öte yandan kendisinin de tehdit eden kişi açısından tehdit olduşturduğunu fark ederse.

Biz üçümüz otelden içeri giriyorduk, o çıkmak üzereydi ama geri dönmeye karar verdi ve salonlardan birinde birlikte bir aperitif içmemizi önerdi (“Yemekten önce yirmi dakikam var” dedi. Fötr şapkasını çıkarmıştı. Saatine baktı). İnsanı sinirlendirecek kadar kusursuz bir İspanyolca konuşuyordu, hemen hiç aksansız, sözdizimi ve dilbilgisi yanlış yapmaksızın (galiba “ben” sözcüğünü biraz fazla kullanıyordu). Ara sıra bir sözcükte takılarak onay bekliyordu, ancak bunun yalnızca dilbilgisinde ne denli ileri bir noktaya eriştiğini vurgulamaya yönelik çocuksu bir cilve olduğu izlenimi veriyordu, bu, daha başlangıçtan göz kamaştırmaya hazırlananların sık sık başvurdukları bir yordamdır. Kendi dilinden ya da dillerinden çeviri yapmıyordu (“Ben Flaman’ım, Fransızca’yı İspanyolca’yı öğrendiğim gibi öğrendim ama çok daha genç yaşta, elbette; öğrenmeye talimliyim” dedi. Bir bakışıyla benim sigaralarımın birini geri çevirdi, kendi paketinden yaktı), benim dilimde benim kadar, hatta daha hızlı düşünüyordu. İnce eleyip sık dokuyordu, doğru konuşuyordu, –belki de istemeden– buyurgandı. Bir sedire, karısının yanına oturdu, ben de –güvensiz ve gergin, yirmi dakikanın sahiden yirmi dakika olmasını dileyerek– onun yanındaki bir koltuğa ilieştim. Yeni tanıştığımızdan ötürü en çok bana hitap ettiği (yabancılar yapıldığı gibi, oysa aslında yabancı olan kendisiydi) sırada, sağ eliyle Natalia Manur’un sol elini okşuyordu. Birlikte ve o konumdayken evli oldukları derhal belli oluyordu (nasıl olmuş da trende anında anlayamamıştım, sahiden tam yirmi dakika boyunca düşündüm bunu, bu sabahki düşümde de ısrarla düşünüyordum), hem uzun zamandır evliyidiler. Belçikalı banker Manur benimle

sözleşme yapan kişiler (yani emprezaryolar) arasında sık rastlanan tiplerdendi: Kibirli ve kuru olan birini dikkatli ve gönül çelici birine dönüştüren biçimsel ayrıntılar konusundaki eksiksiz bilgiyle soğuk doğasını örtbas eden tiplerdendi. Hem birazcık alışılmadık bir içki ısmarlamayı akıl etti, öbürleri de hemen aynısını istediler (“Aman ne iyi fikir” diye ağzından kaçırdı –sanırım– Natalia Manur), hem davranışları, içinden çıktığı ve yine kendisini bekleyen önemli etkinlikleri belli etmiyordu, tamı tamına o yirmi dakikayı bize ayıracak kadar tasasızlık göstermişti; gülümseyişinin ölçüsü özenle hesaplıydı, Dato’ya (nazik ve alicenap, tam konumunu vurgulayacak oranda), Natalia Manur’a (tam ateşli ve duruma hâkim, tam konumunu vurgulayacak oranda) ya da bana (hayran, güvensiz ve babacan, tam bana soytarı konumumu vurgulayacak oranda) yöneltişine göre hep aynıydı. Daha da büyük becerisi onun önünde değinilen ve çevresinde olup biten her şeye önem vermekteki ustalığıydı (“Bu garsonun servisi de ne kötü, kadehleri asla üst yarısından tutmaması gerektiğini bilmeliydi” dedi. “Çok göz alıcı bir kravatınız var, Dato, söyleyin nereden aldınız” dedi. Çekirdeksiz bir zeytine kürdanı batırıp ağzına attı. “Pek belli olmuyor ama bu sedirlerin döşemesini değiştirme vakti gelmiş. Bakın, bir iki aya kalmaz, kumaş parlamaya başlayacak” dedi. “İnsan sesi en olağanüstü ve en karmaşık enstrümandır; sanıldığının aksine, yapısal niteliğinden çok, enstrümanı çalanın zekâsı –müzik zekâsı, demek istiyorum– önem taşır” dedi. Bir elinin tırnaklarına kaçamak bir göz attı), bununla herhangi bir şeye sahiden önem vermek için büyük bir zahmet çektiğini belli etti. Belki sadece Natalia Manur’a önem veriyor olabilir, diye düşündüm, çünkü bize ayırdığı o tam yirmi dakikalık sürede ne ona ne kılığına ne teninin o günkü nazik ve göz kamaştırıcı rengine ne yüz ifadesinin holde Manur’un varlığını fark ettiğinde her zamankinden bile daha fazla hüzünlenmiş oluşuna en ufak bir değinmede bulundu. Yalnızca zaman zaman ona yürek burkan koşulsuz bir sevgiyle bakmakla ve elini hafif hafif okşamakla yetiniyordu (ama yetinme diye tanımlayışımı hafifletmeye çalıştığım mı, yoksa sadece uygun sözcüğü bulamayışım mı, bilemiyorum), tatlı tatlı, hiç durmadan okşuyordu, gösterişe kaçmadığı oranda sahipleniciydi; Natalia ise, havadan sudan gevezeliğe dalmıştı, az önce söylediğim gibi, kapıdan girip İspanyol olmadığı besbelli o fötr şapkaıyla taçlanmış iri kıyım bedenine bize

doğru ilerlediğini görür görmez bozulmuştu, yine de halinde başka değişiklik olmaksızın, yüz çizgileri kırsal, davranışları hesaplı Belçikalı bankere (nüfuzlu, hırslı biri, politikacı ya da bir sömürücü) tamı tamına yirmi dakika süreyle kendini okşattı. Beş altı gün süresince, Natalia Manur onu evlilik soyadıyla tanımış olmama ve hep öyle bilecek olmama karşın, *benim* refakatçim olmuştu ve o da kendi refakatçisini getirmişti; zararsız, gayretli, olmazsa olmaz, kolonya kokulu Dato'yu. Ve şimdi birdenbire aramızda hiçbir tatsızlık olmamışken, aramızda giderek dile getirmeden oluşan vaat ya da ilişki hiçbir şekilde yalanlanmamış, hiç bozulmamış, hiçbir ihmalle gölgelenmemişken kentimizi, otelimizi bile değiştirmemişken bir de bakıyordum, bıyıklı, kel kafalı, buyurgan, mültefit ve adı onun gibi Manur olan tipe elini mıncıklatıyor. Manur'un varlığı o ana değin bir veri olmaktan öteye geçmemişti, şindirilmiş ve arşivlenmişti; ya da olsa olsa, bir çehre olmuştu ve yorumlanmasıyla zihinden silinmesi bir olmuştu. Hiç unutmuyorum, dördümüz ayakta vedalaştığımızda, Manur karısını dudaklarının kenarından öptü, sekreterine yan gözle bir baktı, bana ikinci kez olarak soğuk bir el uzattı. Ardından yine tehditkâr işaret parmağını kaldırdı ve adımı yineledi, şimdi artık benim kim olduğumu pek iyi bileceğini bildirircesine ("Bir daha operaya gittiğimde sizi hatırlayacağım" dedi. "Yıllar sonra da olsa: Aslında kendime ayıracak zamanım kalmıyor." Fötr şapkasını kafasına geçirdi. Saatine baktı).

Manur'u sadece üç kez gördüm, bu ikincisiydi, ancak kısa süre sonra onun yerini aldım ve o zamandan beri kendisini düşümden görmekten geri durmadım, birinin yerini aldığımızda hemen her vakit olan şeydir bu. Havaya dikilen, tombulca işaret parmağı aynı zamanda bana bir şeyi göstermiş oldu: Dünyada en çok istediğim şey o adamı yok etmek ve Natalia Manur'u her gün görmeyi sürdürmektir: Hem yalnız Madrid'de, yalnız Dato ile birlikte, yalnız benim eski kentimdeki Zarzuela Tiyatrosu'nda Verdi'nin *Otello*'sunu prova ederken değil.

Dört yıldır düşünmüyorum. Demek istediğim, kendimi düşünmüyorum, gerçekte daha önceleri kafamı yoran tek konu buydu. Kendimi düşünmeyi yeğlediğim zamanlar gecelerdi, artık yatağıma girmişken, bir yanıma dönüp, evde ya da yolculukta, lüks bir otel odasında bulunuşuma göre, Berta'ya ya da hiç kimseye sırtımı çevirmeden. Evde olduğum vakitler, uykuya tam dalmadan önce son gördüğüm şey bir duvar olurdu, çünkü Berta pencereden yana bakarak uyumayı yeğlerdi, ben de, onun gibi yapmayı istediğim halde, bir şeyden *yalnızca bir tane bulunduğu* her sefer olduğu gibi, pencereyi ona bırakıyordum. Huyum bırakmaktı, büyük ölçüde başkasına bırakmaktı, hâlâ da öyledir. Kimi şeyleri yadsımayı ya da uğurlarına savaşmayı ancak düşüncelerimde becerebilmişimdir ve son zamanlarda, söylediğim gibi, düşünmüyorum bile. O nedenle yalnız olmam belki de daha iyi, böylece kimsenin karşısında hayır demem ya da kimseyle savaşmam olanağı bulunmaz. Buna karşın, yanımda hemen her zaman biri bulunmuştur ve gözlerimi yummadan önceki son düşüncem şu olmuştur: Hiç kimse, yanımda yatan Berta bile, uykuma *gerçekten* göz kulak olmayacak ve uzun sürecek o savunmasızlık durumunda, kendimden geçmişken başıma kötü bir şey gelecek olsa, mahvolurum. Berta bana özen göstermezdi demiyorum (iyi geceler diler, bir veda öpücüğü verirdi) ama beni uykumdayken anlama yani uykumu anlama yeteneğinden yoksundu. İnsanların tam bir doğallıkla ve başkalarının vicdanları tümüyle rahat olarak upuzun, güvenilmez saatlere terk edilişleri dehşet verici bir şeydir, *uyuduklarından ötürü* hiçbir şeye gereksinmedikleri varsayılır, sanki uyumak gerçekte yığınla edebiyatçının söylemeye bayıldığı şeymiş gibi: Yaşamsal gereksinimlerin askıya alınması, ölüme en çok benzeyen şey. İnsanlar bazen birbirlerini anlamak için çırpınırlar, yine de gerçekte hiç kimsede ister varolan ister varolmayan üstüne hiçbir şey anlama –yani bütünü görebilme– yetisi yoktur. Ama en azından gün boyunca anlamak için çırpınmış gibi yaparlar. Buna karşılık hiç kimse uykumuzu anlamak için

en ufak zahmete girmez ve her ne kadar İspanyolcadaki “sueño” sözcüğü aynı şeymiş gibi gösteriyorsa da uykumuz düşlerimizle aynı şey değildir, aslında düşlerimize fazlasıyla açıklama getirilmiş bulunuyor. Her neyse, Berta gece âleminin ortasında ruhumuzla bedenimizin oldukları gibi kaldığı fikri üzerinde durup düşünmemiştii bile, tersine, onun açısından –birlikte geçirdiğimiz ilk gece bunu açık seçik görmüştüm– tüm kişiliğim ikimiz uyuduğumuz, özellikle de kendi uyuduğu sırada sona eriyor ya da kesintiye uğruyordu, var olmaktan çıkıyordu, yok oluyordu; oysa ben, Berta’nın uyurken de uyanıkken olduğu kadar dikkat ve özen isteyeceğinin bilinciyle, uzun süre gözlerim açık bekliyor, kafamdan kendi hakkımda dağınık düşünceler geçiyor, yalnızca koskocaman bir İtalyan takviminin (*febbraio, maggio, luglio*)* asılı durduğu o duvarı seyrediyor, onun uyuyan ruhunu ve bedenini elimden geldiği oranda benimsiyor, benim uykudaki düşüncemle onun uykusunu anlamam gerektiği, yani uyurkenki halini anlamam gerektiği fikrine alışmaya çalışıyordum. Kimi zaman, bu nedenle, iki üç saat Berta’ya bekçilik ederek uykusuz kaldığım oluyordu. Barcelona’daki evimizin düşündüğüm, uyanık beklediğim ya da uyuduğum odası ufaktı, çünkü birçok çiftten duyduğuma göre, bir dairenin alanını yatak odalarıyla ziyan etmek yazık olurmuş, içine yatak sığsın, yetermiş. O vakitler ben şimdiki gibi şöhret yolunu tutmuş değildim, fazla para kazanmıyordum, ev de ufaktı, en azından şimdi oturduğum eve kıyasla ufaktı. Şimdiki odam ufak değil, uykuya dalarken karşımda duvar da bulunmuyor, çünkü dört duvarının üçünde pencere var. Çok aydınlık ve fazlasıyla geniş bir mekân. Daha büyük bir yatakta uyuyorum, dört koskocaman ayağı var, tahtadan oyulmuş aslan pençeleri biçiminde. Ben artık Napoli Aslanı’yım, her ne kadar bunu benim söylemem gülünç oluyorsa da, hele o lakap beni yüceltiyor mu yoksa aşağılıyor mu artık bilemiyorsam da öyleyim. Ve ben Napoli Aslanı’na dönüştüğüm sırada Berta öldü, hiçliğe dönüştü. Üç hafta kadar oluyor, tanımadığım bir adamdan bir mektup aldım, bana onunla evlendiğini, on sekiz ay süreyle onunla birlikte yaşadığını (demek oluyor ki bundan beş yıl öncesinden dört yıl öncesine değin benim yaptıklarımı yapıyormuş) yazıyordu (yavan, inci gibi, yatık bir el yazısıyla) ve o süre Berta’nın yaşamı-

* Şubat, Mayıs, Temmuz (ç. n.)

nın son on sekiz ayı olmuş. O kişinin artık var olmadığını bilmenin beni ilgilendireceğini varsaymıştı. Gerçekte bana bilgi vermekten öteye geçmiyordu (kendi ruh halini, umutsuzluğunu ya da ferahlayışını yorumlamaktan kaçınıyordu), ona müteşekkir oldum, çünkü bu şekilde Berta'nın ölümü –salt birkaç veri ama tutkusuz– bana biraz televizyonda gösterilen ya da gazetelerde anlatılan ölümler gibi geldi, o sayede, doğru olduğunu bilmekle birlikte, anlamasam da olur. O tanımadığım, adını bile artık anımsayamadığım (ama N ile başlıyordu, Noriega, Navarro ya da Noguer) adamın anlattığına göre Barcelona'nın orada kule dediğimiz iki üç katlı, kentin en çok yukarı kesiminde bulunan evlerden birinde oturuyorlarmış. Berta bir gün (“hiçbir özelliği olmayan bir gün, tam olarak on bir gün önce”), merdivenlerden düşmüş, “nişanlılık döneminizden beri hâlâ sakladığı, sizin bazı kitaplarınızı yüklenmiş olarak inerken”, hem öyle şiddetli ve paldır küldür düşmüş ki, “durur durmaz” kan kusmuş. İşinin ehli olmadığı besbelli bir doktor arkadaş ya da komşu, iki olay arasında ilişki kuramamış, fazla kaygılanmamalarını söylemiş, Berta'nın kollarında ve bacaklarındaki hafif çürüklere baktıktan sonra iki gün dinlenip sarsıntının nasıl gelişeceğini izlemelerini öğütlemekle yetinmiş. Nitekim Berta düştüğü andaki korkunun yanı sıra önemsiz birkaç ezikten öte zarar görmemişse benziyormuş, ne var ki ağzından alev gibi kan fışkırdığı görülmüş, üç dört basamakta lekeleri kalmış, o telaşla ancak ertesi sabah, kurumuş ve kararmışken temizleyebilmişler, o durumda benim kitaplarım da yerden kaldırılmamış, “bugüne değin” düzene konulmamış. Berta hemen kendini toplamış ve gündelik işlerine dönmüş ama düştüğünün dokuzuncuncu günü, demek oluyor ki Noriega adındaki o adam oturup bana yazmadan topu topu iki gün önce, sabaha sağ çıkmamış. Kocası uyandığında (“saat yedi buçukta, işe gitmek için” ama neyle uğraştığını belirtmiyordu) bakmış Berta yatakta dertop olmuş, geceliği körük gibi, uyluklarına kadar sıyrılmış, yüzü ondan yana dönük ve ölü, aralık, solmuş dudaklarından hâlâ yarı pıhtılaşmış bir kan sızıntısı yayılıyormuş – her geçen dakika ağırlaşarak. Kocası, Navarro, başka açıklamada bulunmuyordu, tıbbi nedenlerin artık kendisi için bir önemi kalmamış ya da beni ilgilendirmesi gerekmezmiş gibi. Doktorun ihmalkârlığına ya da kendi kendisine de yakınmıyordu. “Bugün toprağa verdim” diyordu, birinci tekil şahıs kullanarak, tek başına

ve kendi elleriyle yapmış gibi, sanki Berta bir evcil hayvanmış gibi. “Bilmek ilginizi çeker diye düşündüm.” İnsan bildiği şeyleri bir kez öğrendikten sonra, bunları bilmenin aslında ilgisini çekip çekmeyeceğini bilmenin yolu yoktur. Berta’nın öldüğünü bilmek ilgimi çekiyor muydu, bilmiyorum; şimdi biliyorum, işte o kadar ve düşümde görürsem artık bir hayal ya da alegori değil, olmuş olanın yinelenmesidir. Noguer’in mektubu o sözcüklerle sona eriyordu, ancak bir not eklenmişti: Acaba Berta merdivenlerden yuvarlandığında taşıdığı kitaplarımı geri almayı ister miyim diye soruyordu; ve titizce, ayrı bir kâğıtta bana listesini gönderiyordu, elli dolayında kitap, içlerinden ancak ya üçüne ya dördüne ya beşine sahip olmuş ya da okumuş olduğumu anımsadım: *Konstantinopolis’in Düşüşü*, *Comentarios reales de los Incas*, *Wagner Nights*, *Nuestros antepasados*, *Pnin*. Noriega’nın eklediği listede böyle, yazarları belirtilmeden, kitapların adları sıralanmıştı. O adam, beni hiç tanımadan, bana mektup yazmaya karar verdiğine göre benden kendisine çokça söz edilmişti besbelli, bu da demek oluyordu ki, ben şu son dört yılda Berta’yı düşünmezken (aslında kendi kendimi de düşünmezken), hatta onunla bütün bir yıl birlikte yaşamış olduğumu anımsamaktan hoşlanmazken, demek ki o, ömrünün evli olarak geçirdiği son on sekiz ayında beni kocası Navarro’ya anlatacak kadar çok düşünmüştü, o kadar ki adam onu toprağa verdiği gün bana mektup yazıp kendi istemediğim ve onca yıl tam bir suskunluk içinde ilgisiz kaldığıma göre hiç de borçlu olmadığı o bilgiyi veriyordu. Yine de haber beni etkilemiş olmalı, yoksa Berta bu sabahki düşüme girmezdi. Ve Noguer’in tam adını belleğimde tutmadıysam da, mektubunun bazı parçaları belleğime kazındı, iki hafta önce aldığım o mektubu birkaç kez okudum, bana anlatılmayan kısmını hayalimde canlandırmaya çalıştım. Berta’nın tanıksız, uyarısız ve tam da uykusunda gelen gizemli ecelinin benimle birlikte yaşadığı zaman gerçekleşmesinin imkânsız olduğunu düşünmeden edemiyorum. Kimsenin haberi olmaksızın ölmekten daha büyük bir yalnızlık biçimi ancak ölenin kendi yok oluşunun, sona erişinin farkına varmamasıdır, galiba Berta’ya öyle olmuştu. Hiç kuşkusuz, Noriega dikkatsiz bir kocaymış, benim gibi sürekli tetikte durup onun uykusuna bekçilik etmiyormuş ve bu bakımdan kendisi de, bana kendimi hissettirmeye çalıştığı kadar suçluydu, öyle ya, iki kez benim tasasızca Berta’nın benimle paylaştığı Barce-

lona'daki öbür evde bıraktığım ve –anlamam gerektiğine göre– onun merdivenlerden düşmesinden sorumlu olan kitaplardan söz ediyordu. O kitapları bir daha hiç aklıma getirdiğim olmamıştı, unuttuğum şeylerin muazzam yığnında bir milimetrelik yer tutmaya yazgılıydılar, oysa şimdi keşfediyordum ki “bugüne kadar” benim bilgim ya da kuşku olmaksızın varlıklarını sürdürmüşlerdi ve bana çok yakın olmuş olduğunu bildiğim bir kişinin ölümünün dolaylı nedeniydiler ve işin daha da şaşırtıcı yanı, *bana ait* olmayı sürdürmüşlerdi, öyle ya, Navarro onları bana geri vermeyi öneriyordu. Berta onları neden başından atmamıştı, yeni bir yaşama başlayacağı ve “hiçbir özelliği olmayan bir gün” ecele karşılaştacağı kuleye taşındığında neden onları yanında götürmüştü? Neden evlilerin bekârlık günlerinin kalıntılarına yaptıkları gibi, onları benimsememiş, kendi kitaplarıyla ve Noguier'inkilerle karıştırmamıştı? Yoksa şüphe götürmez biçimde benim miydiler –ve hâlâ benim mi–? Hayal meyal hatırlıyorum. Ve o “hiçbir özelliği olmayan gün” onları nereye indirmeye niyetlenmişti acaba? Farelerin fink attığı pis kokulu, yıkık dökük bir bodruma mı indirecekti, ona herhalde verdiğim acının nihayet geride kaldığının kanıtı olsun diye? Yoksa yıllarca bir yana ayırıp kutsal kalıntılar misali koruduktan sonra, gelişigüzel bir gün yokuşta, tanınmadığı komşularının çöp tenekeleri arasına mı bırakacaktı, patlamış çöp torbaları, sebze meyve artıkları ve ilaç kutularıyla birlikte öğütülsünler, izleri kalmasın diye? Yoksa tam tersine, tek özelliği dört yıl önce yitirdiği ortak yaşamımızın itiraf edilmez özleminin dürttüğü bir gün, tozlu, puslu bir tavanarasından mı toplamıştı onları? O günün gelişigüzel bir gün olduğunu söyleyen Noriega'ydı. Yoksa Berta Viella'nın bilinmeyen yaşantısının son gününe kadar var olmuş muydum ben? Ecel onu aldığı anda son düşü ne olmuştu acaba? Ve kendisine seçtiği, “nişanlılık” sözcüğünü kullanan ve yanında karabasanlar arasında kan tükürerek can verdiği Navarro nasıl biriydi acaba? Geceliği yarı bedenine (“uyluklarına kadar”) sıyrılmış olarak can verdiği yatak odası nasıldı acaba: Geniş mi, dar mı, iğrenç mi, sevimli mi, aydınlık mı, puslu mu? Acaba iyi ısıtılıyor muydu, yoksa Barcelona kentinin tamamı gibi nemli ve ılık mıydı? Ölmek için kötü bir kent. Acaba diyorum, o yatak odasının birden fazla penceresi var mıydı, ve eğer yoktuysa, acaba Noguier yatağın pencereye bakan yanını Berta'ya bırakacak kadar düşünceli biri miydi?

Tüm bunları bilebilmek için Noriega'ya yazmam gerekir ama mektubundan, bana anlayışlı ya da nitelikli biriymiş izlenimini vermedi. Ben olsam o gece uyku arasındaki düşüncemle ölümü sezinleyerek uyanır, o vakit onu da uyandırırdım, düşlerinin arasında öylesine yalnız ölüp gitmezdi.

Fakat doğrusu ya, Berta'yı, onunla birlikte yaşamış olduğumu, Navarro gibi benim de onunla birlikte uyuduğumu anımsamak büyük bir çabaya mal oluyor; opera yolculuklarımdan birinden döndüğümde, uğradığım her kentte, bana ayırttıkları otel odasına adım attığımda –beni hiç kimsenin tanımadığı ya da beklemediği bir yere gelmekten dolayı– üstüme çullanan o felaket duygusuna kapılmayayım diye onun mutlaka evde beni beklediğini hatırlamak; onun şen karakteriyle saydam gözlerini, ellerinin aceleci dokunuşunu ve giysilerinin renklerindeki uyumsuzluğu, kolayca gülüvermesini, çocuksu kokusunu, tembel tembel konuşmasını, uykusuzluk saatlerimde bana çevirdiği korkusuz sırtını aklıma getirmek dile gelmez bir zahmet veriyor. Ölmüş olması ona hiçbir şey eklemiyor, hatta eksiltiyor diyebilirim: Artık benim hayalimde, benim düşüncemde, benim yaşamımda bir hiç olmakla kalmıyor, *kendi* hayalinde, *kendi* düşüncesinde, *kendi* yaşamında da hiçbir şey değil. Yaşamı yok bile. Bundan böyle, eğer böyle bir şey mümkünse, benim unutuşumda büyüyecek.

İnsan neredeyse hiç tanımadığı, hakkında pek az şey bildiği ve ilişkili olmadığı bir adamı nasıl yok edip de yerine geçebilir? Madrid'deki son haftam başlarken, beni kahreden, kafamda bir saplantıya dönüşen soru bu oldu ve bu sabahki düşümde de birkaç dakika süreyle (düş dakikaları, upuzun dakikalar) öyleydi. En çetin, vaktimin en dar olduğu günlerdi, işim başımdan aşıyordu. Zarzuela Tiyatrosu'nda Verdi'nin *Otello*'sunu sahnelemek için son provaları yaptığımız günlerdi ve az kalsın her şey berbat oluyordu: İlahlaştırılmış, çok yaşlı Hörbiger, yani Otello, gösteriye iki gün kala, hem çok gecikmeli hem ani biçimde, Volte ile hepten uyumsuz olduğunu ve operayı onunla söyleyemeyeceğini bildirdi, adam onu sahnede kötü duruma düşürmek, gölgede bırakmak için mahsustan şaşırtıyormuş; yaltakçı ve doymak bilmez Volte yani Iago da açıklaması olmayan, bana hep numaraymış gibi gelen bir ses kısılmasıyla tehdit etti: Yaratıcılıktan yoksun bir misillemeydi, şan sanatçılarının sık sık başvurduğu türden; uçuk dilber Priés yani Desdemona, aksanına özen göstermemeye başladı, metnin sözcüklerini ağızda fazla geveliyordu ve orkestranın densiz (İspanyol) birinci kemaniyla fırtınalı bir oynaşa dalmıştı, adam da yerinde durmuyordu (ikisi de bir dakika arayla geliyorlardı, saçları başları dağılmış, dudakları tükürüklü, kadın kostümünün düğmelerini ilikler halde, göğüsleri hâlâ ortada, erkeğin kelebek kravatı paramparça). Şefin o günlerde cinleri tepesindeydi, herkesle dalaşıyordu: Bir an geldi, biz bütün yıldız sanatçılar farklı nedenlerle öfkelenip salonu terk ettik, çatacak kimsesi kalmayınca tiyatronun sakin personeline ağız dolusu sayıp döktü, onlar da temsil günlerinde grev yaparız diye tutturdular. Her şey temsilin iptal edileceğini ya da bir felaket olacağını düşündürüyordu. Ben, yani Cassio da ilk kez olarak kutsal günlük provalarımı azalttım, kendi rolüme özen göstermez oldum, tuhaf biçimde öbür tenorun –Heldentenor ya da kahraman tenorun, Otello'yu oynayan Hörbiger'in– rolüne kapıldım ve beklenmedik azabımın başlamasıyla kafam dağıldı.

Manur'u tanıyıp gücünü keşfettikten sonra, o olağanüstü sezonun kısalığını ve başlamasıyla hemen sonuna yaklaştığını, bittiğinde istemeye istemeye Berta'nın yanına dönmek zorunda olduğumu fark ettim, ardından gerçek bir nirengi noktam bulunmaksızın, Natalia'dan uzaklarda (onu artık her gün göremeyecektim, belki bir daha hiç göremeyecektim), yine başka otel odalarında kendimi yitirecek, başka kentlerde dağılıp gidecektim, o arada Natalia ile Manur Belçika'ya, hakkında hiçbir fikrim olmadığını fark ettiğim her zamanki yaşantılarına döneceklerdi. Felemenkli bankacı Hieronimo Manur'a dair henüz ele gelir hiçbir bilgim yoktu, –şunu da fark ettim ki– benimle yedi gün arkadaşlık etmiş olan on on beş yıllık karısı Natalia Manur hakkında da ele gelir bilgim yoktu. (Belki bu yüzden onun hakkında sonradan öğrendiğim ve şimdi bildiğim şeylerin hiçbirini henüz size anlatmadım). Uzun söyleşilerimizde –hep umursamaz ve suskun Dato'nun tanıklığında– binbir konudan söz ettik, ama ondan, öyküsünden ya da geçmişinden ya da yaşamından asla. Giderek artan bir titizlikle ve tutkuyla (ama düşüncenin süzgecinden geçirmeden) onun tüm kişiliğini gözlemleme fırsatını bulmuştum: Ağır ağır kımıldanışları (o kımıldandıkça çevresindeki boşluk yoğunlaşır ve daha büyük bir direnç gösterir gibiydi), artık İspanyolluktan hayli uzaklaşmış (öfkeden ve hoşnutsuzluktan yoksun) yüz ifadeleri, kimi kez bir duman bulutundan çıkıyormuş gibi gelen o acılı ve ağdalı sesi, konuyu değiştiren ani soruları yanıtlamadan önce orada değilmişçesine uzayıp giden suskunlukları, nemli ve hülyalı gözleri, upuzun bacaklarıyla durup dinlenmeden yürüyüşleri, sürgit bulutlu ya da hüzne boğulmuş yüz ifadesi ve kusursuz, iki sıra bembeyaz, iri dişlerini kırk yılda bir ortaya çıkaran kahrkahası: Bir Afrikalı gülüşü. Zevklerine de yaklaşabilmişim: Paylaştığımız birçok öğle ve akşam yemeğinde ve bazı pastanelerde gastronomik zevklerine; iki üç kez alışverişe birlikte gittiğimde giyim zevklerine, bilge elleriyle kumaşları yokladığını, prova odalarına tekrar tekrar gidip çıkışını görmüştüm, o sırada Dato ile ben onun buyruklarını bekliyor, fikir verirmiş gibi yapıyorduk; koleksiyoncu zevklerini de gözlemlemiştim, o günlerde yapılan önemli bir açık artırmada –Dato'nun incecik, hayaletsi eli onun isteklerine uyarak bıçak gibi yukarı kalkıyor, aracılık ediyordu– iki tablo (bir Díaz de la Peña ile minicik bir Paret), Flaubert'in yapıtlarının yüzüncü yıl baskısının tamamını,

Ravilious tasarımı güzel bir mektup açacağı aldı, bıçağı sedef, sapı gümüştü, boyutlarının büyüklüğünden ötürü neredeyse yanardöner bir bıçağı andırıyordu. Gelgelelim tarihçesi ya da geçmişi ya da yaşamı üstüne hiçbir bilgim yoktu, anca kendisiyle baş başa konuşabilme fırsatı bulduğum ilk ve tek kez (çok erken olduğundan merakımla onun sorularını nasıl yönlendireceğimi bilmiyordum) Dato'nun dalgın, bölük pörçük yakınmalarından ve Natalia Manur'un kısa süre önce Amerika'ya taşınmış olan ağabeyi Roberto Monte'ye değinen coşkulu yorumlardan öteye geçemiyordum. (Ona öyle değer veriyor gibiydi ki, doğrusu ya, birkaç kez kendi kendime sordum, yoksa ben bilmeden, Madrid kentinde, Natalia için onun yerini mi tutuyorum diye; çünkü tanıştığımız günden beri birbirimizden bir dakika bile ayrılmamıştık, Dato'nun dediğine göre, buluştuklarında Monte ile de öyle yaparlarmış; hatta, tıpkı ağabeyinin yaptığı gibi –diye düşündüm–, ben de onu ayaküstü, Madridli olmasalar da, kendisini bensiz görmeyecek olan bazı kimselerle tanıştırmıştım, bunlar mesleğinde inişe geçmiş olan Hörbiger ile, işgüzar Volte, sorumsuz Priés ve kavgacı orkestra şefinden ibaretti.) O yüzden, anca beraber kanca beraber bir haftadan sonra, Natalia Manur'un Dato'nun ezbere bildiğini söylediği dertlerinin neler olduğunu da, –ona bakılırsa– âşığı bulunmamasının neden inanılmaz olduğunu da, derin ve onulmaz hoşnutsuzluğunun nedenini de, Manur ile gündüzleri neden o kadar ayrı bir yaşantı sürdürdüklerini de henüz bilmiyordum; görünürde geceleri şöyle ya da böyle bir ortak yaşamları olması gerekiyordu, çünkü her gece üçümüz otelin asansöründe vedalaşıyorduk ve her birimiz kendi lüks odasının yolunu tutuyordu; kendi odalarında Natalia ile Manur birlikte yatıyor olmalıydılar. Belki de Flaman bankerin konyak rengi gözleri, kapının kilidinde anahtarın sesini iştir iştirmez, hatta öncesinde, halı kaplı koridorda karısının hafif adımlarını uyku arasında sezinleyince hemen açılıyordu; belki Manur, sırtında ipe sapa gelmez yeşil bir ipek pijama (Atlantik ötesindeki modaya uygun, inanılmaz fötr şapkasıyla aynı renk), Natalia'nın, ceketiyle çantasını bir koltuğa bırakışını, banyoya gidişini, ardından odaya dönüp çift kişilik yatağa girmek için soyunuşunu seyrediyordu. Onu orada sıcak sözcüklerle kollarını açarak karşılıyor olabilirdi, gecikmesini acı sözlerle yüzüne vuruyor da olabilirdi, ama belki hiç konuşmuyorlardı da gündüz belleğinden silinecek sekiz saat

boyunca aynı döşekte, bakışmadan, birbirlerine dokunmadan, düşlerinde bile birbirlerine değmeden yatıyorlardı, yıllar yılıdır her gece, birbirlerini karşılıklı unutmuş iki beden olarak. Bir başka olasılık, karısının kilerden biraz daha açık renkte ve parlak, ama (doğrusu ya) onunkilerle (tıpkı) aynı biçim konyak rengi gözleri, uyanık (gücenik, öfkelenmeye hazır, sabırsız) beklemekteydiler, o arada birtakım bilançoları, mali işlemleri ve kotaları gözden geçiriyordu ya da belki harcılaem bir roman okuyordu, yaş icabı bir gözlük takmış da olabilirdi. Acaba Natalia Manur lüks otel odasına nasıl giriyordu? Dinlenen yorgun bankeri rahatsız etmemek için, daha doğrusu sorularından kaçınmak için karanlıkta, Della Valle ya da Prada'nın şık ayakkabıları o boğumlu, uzun parmaklarının ikisine asılı olarak mı? Yoksa (ayakkabıları ayaklarının ucuyla gardıroba doğru fırlatarak) paldır küldür mü? Gün boyu ondan esirgenmiş olan görüntünün, uzakta bulunan, sevdiği, özlediği kocasını doya doya görebilmek için bütün ışıkları yakarak mı? İri kıyım, konuşkan, sıcak ve nazik bir tenorun arkadaşlığında onun eksikliğini biraz olsun hafifletmeye mi uğraşmıştı yoksa? “Merhaba” der belki Natalia. Adam artık yatağa girmiştir, o varsayımsal gözlüğü gözünde, çehresinin ayaktakımı çizgilerini maskelemekte, incitici bakışını yumuşatmaktadır. “Günün nasıl geçti? Her şey yolunda mı? İşlerin yolunda gitti mi?” Manur gözlüğünü tam çıkarmadan biraz indirir ve dünya nimetlerince şımartılmaya alışkın gözleriyle gözlüğün üstünden bakarak hemen yanıt vermez. Burnuna indirilmiş gözlüğü onu daha yaşlı gösteriyordur, aslında gözlüğü havacılar gibi alnına kaldırmış da olabilir, o da, tersine, onu gençleştiriyordur. Natalia üstelemez, herhalde laf olsun diye sormuştur. Doğallıkla (kendi evinde, yalnız başına ya da ömrü billah kocasının önünde olduğuna göre), banyoya girer, ışığı yakar ve gece makyajını temizlemeye başlar. Pamuk kullanıyordur. Manur yine belgelerine dalar ya da belki fırsattan yararlanıp kolonya sürünür (komodinin çekmecesinde ufak bir kolonya şişesi bulunduruyordur) ve erken başlamış kelliğine saygınlık katmayan seyrek saçlarını düzeltir. (Kasıntılı bir adamdır, karısının önünde bile). Natalia kapı açıkken dişlerini fırçalar, ardından birkaç saniye kapıyı kapatır. Manur bir sıvının üstüne dökülen öbür sıvıyı içitebilmek için kulak kabartır. Ya da belki, istemese de içitmemezlik edemez. Kâğıtlarını bir yana bırakmıştır, böylece onlara bakmakta acelesi

olmadığını, sadece Natalia gelinceye kadar oyalandığını belirtir. Natalia yeniden ortaya çıkar, banyonun ışığını söndürür, serbest hareketlerle soyunmaya başlar, sanki tanık olan kimse yokmuş gibi (ama ışıklar yanıyor mu sönük mü, yoksa yalnızca Manur'un bir süre önce ışığında çalıştığı masa lambası mı yanıyor, bilmem), çünkü gerçekte varlığıyla yokluğu birdir. İşler bu merkezdeyken, onun bluzunu, etekliğini, hatta koyu renk (dikişsiz) çoraplarını çıkardığını görmenin Manur açısından anlamı ne olabilir? Ya Manur'un onu görmesinin Natalia açısından ne anlamı vardır? Natalia Manur artık iç çamaşırlarıyla kalmıştır –tek parça mı, iki parça mı, şimdilik söyleyemiyorum– ve çift kişilik yatağın karşısındaki endam aynasında kendine bir göz atar. Galiba gençliği geride bırakmıştır. Bedeni onu görebilecek her erkek için hâlâ çok çekici ve arzulanabilir, yine de kendisi neler yitirdiğini gözlemler. Bir genel gevşeme; göğüsleri yirmi yaşındayken olduğu gibi dimdik değildir (ama hiç kimse “sarkmış” diyemez, ancak “yerli yerinde” der); dümdüz ve taş gibi sert karnı yakında o sertliği yitireceğini haber vermektedir (ama yalnız kendisine); eskiden olağanüstü olan bacakları hâlâ kusursuz –ince uzun, sütun gibi– görünmektedir ama bir ölümlününkilere benzemeye başlamışlardır. Kayıpları Manur da gözlemliyor olabilir. Natalia'nın bugün önünde olan görüntü artık tanındıktır, değişiklikler günbegün duyumsanmaz, tersine, açıklanamaz ve haksız biçimde, bir öncekinden de bir sonrakinden de hiç farkı olmayan bir gün, bir şey değişmiş olur ve o değişim kalıcıdır. Çirkinleştiren kusur, bir daha kaybolmayacak kırışık, onun giderek derinleşmesi, eldeki leke, boynun kalınlaşması, dudak üstündeki dikey çizgi, biriken yağlar, rengin solması, gerçekten o gün mü ortaya çıkmıştır, yoksa o gün göz daha dikkatle bakmış ya da onu fark etmesine yeterli cesareti bulmuş mudur ya da aklına estiğinden mi fark etmiştir, asla bilinmez. Bugün hiçbir yenilik, dün gözünden kaçmış hiçbir terslik yok, yine de incelemesi çok üstünkörü olmuştur, şöyle bir göz atmıştır, hepsi o. Vakit geçtir, Manur keyifsizdir. Uykunun hazırlıklarını kısa kesip, çabucak içine gömülmeye çalışmasında yarar vardır, orada en az sekiz saat güvencede olur, hatta talihi yaver giderse yirmi dört saat. Natalia Manur iç çamaşırlarını çıkarır –tek parça olmalı– ve bir an için lüks otel odasının ortasında çıplak kalır, o sırada öylesine keskin, konyak rengi gözler, şimşeklenerek, giysisiz, tertemiz bedeni de-

netler, ancak profilden görebiliyordur, pek güzel göstermeyen bir duruşta ve hareket halinde. Natalia geceleyin bacaklarını yorgandan başka şeyin örtmesinden rahatsız oluyordur, sırtına bir pijama ceketini geçiriyor, altında külotla uyuyacak, galiba sonunda onu çıkarmamış (evet; külotunu değiştirmiş, gece uyumak için başkasını giymiştir, hem iç çamaşırının tek parça, yani bir body olduğunda karar kılmıştık, dolayısıyla külotu bir çekmecedan çıkarıp giymiştir). Yatağa giriyor, oradan girişin ışığını söndürüyor. Geriye Manur'un hâlâ yanan masa lambasının ışığı kalıyor. Neden sonra konuşuyor Manur: "Bugün neler yaptın? Yine o şarkıcıyla mı çıktın? Amma da adam ha. O adam hiç hoşuma gitmedi." "Oyalıyor beni" diye yanıtlıyor Natalia, "Senin hiç yapmadığın bir şey." "Peki ne kadar oyalıyor seni?" diye soruyor Manur, küçümseyici ama yansız sayılabilecek ses tonunu değiştirmeden. Natalia Manur yanıt vermiyor, artık uyumaya hazırlanan biri gibi sırtını dönüyor, birlikte yaşadığımız sıralarda birbirimize iyi geceler diledikten sonra Berta da öyle yapardı. "Peki ne kadar oyalıyor seni?" diye üsteliyor Manur (gözlüğünü iyice çıkarmıştır, yüz ifadesi şimdi trende gördüğüm kadar inciticidir). "Şu anda bile arkadaşlığından vazgeçmeyi istemeyecek kadar." Manur'un isteği tartışmak değildir, sadece bilmektir. "Nereye gittiniz?" "Artık uyumak istiyorum." "Önce sorumu yanıtla." "Her gün yaptığımız gibi: Hemen hemen bütün gün onun operadaki provaları, gala çok yaklaşmış artık." "Sanatçılığı nasıl?" "Çok iyi olduğunu sanıyorum, sahnedekiler içinde en çok hoşuma giden o; bak, şimdi uyumak istiyorum." Manur yine gözlüğünü takıyor, bakışları ılımlı: Daha fazla sorgulamaya cesaret edemiyor ya da istemiyor, oysa Natalia'nın yanıtında birçok saat, açıklamasız kalıyor, gerçekten hiçbir açıklama yok. Ama Manur önemsemiyor, her gün neler yaptığımızı ya da yapmadığımızı Dato'dan öğreniyor, sabahleyin otelin yemek salonunda buluştuğumuzdan, geceleyin asansörde vedalaşana kadar, yani onun sabah hoşça kal dediğinin beş dakika sonrasından bu sahnenin geçmesinden beş dakika öncesine kadar. (Buna karşılık biz onun Madrid kentindeki etkinlikleri hakkında hiçbir şey bilmiyoruz.) Yine de bugün olanı yarın sabaha kadar bilemeyecektir, yarın biz üçümüz kahvaltı etmeden önce, o ve Dato odalarından telefonlaşana kadar, herhalde Natalia'nın duşta olduğu dakikalardan yararlanarak kendisi arayacaktır. Buna karşılık Manur bugün bir yenilik olup olmadığını

yarını beklemeden bilmek istiyorsa, Natalia'yı sorgulamak zorundadır. Bekleyebilir mi? Bekleyebilir. Belki gerçekten ilgilenmiyordur. Belki de Dato'nun, patronuna karşı olan teorik görevlerinden ya da bağlılığından söz ettiğinde anlatmak istediğinin tersine, Natalia onu ilgilendirmiyordur. Belki de Manur Natalia'nın soyunuşunu seyrederken, onu yarı çıplak görürken, soyunduktan sonra görürken, ikisinin de yaşamlarında var olmayan sekiz saat süresince onun parfümlü, ılık, pürüzsüz bedenini yanında duyumsarken hiçbir şey hissetmiyordur. Natalia'nın da ona karşı ilgisi yoktur, yine de belki onun orada bulunduğunu bilmesi kırk yılda bir özlemini uyarıyor olabilir: O bilinci veren şey özellikle yıllar yılıdır (daha iyi dönemlerden beri) Manur'un boynundan, hiç değişmeden yayılan kokudur; göğsünden yukarı, her zamanki kolonyasının kalıntısıyla karışarak yükselen değişmez koku, sabah sürünmüştür kolonyayı, belki akşamleyin de, ama şimdi kendisi banyodayken *tazelememiş* olmalı: Hayır, bu yalnızca bir izdir ve özleme yol açan şey bu tür izlerdir. Tamamlanmamış ya da var olmayan şey. Natalia Manur bir zamanlar Manur'a karşı duyduğu arzuyu özlemektedir ve henüz onun yerine o iyi kıyım, konuşkan ve nazik tenoru arzuluyor değildir. Onun ne kokusunu ne göğsünü tanır, kocaman ellerinin dokunuşu nasıldır bilmez, o da eğer dokunuyorlarsa. Tenor aseksüel değil ama ona duyduğu arzuyu açıkça belli etmiyor, oysa kendisinin onu arzulaması için şart bu. İhtiyatlı, ya da fazla saygılı, ya da Dato'dan ve teorik bağlılıklarından ürküyor, Dato'nun para canlısı olduğundan, dahası, kitaplar, mektup açacakları, küllükler, heykelcikler, halılar ve tablolar gibi en yüksek peyi sürenin satın alabileceği biri olduğundan habersiz. Ya da kim bilir, tenor eşcinsel olabilir, yığınla tiyatro sanatçısı öyle. Sadece vehimli de olabilir – aşkı reddediyordur–. Kendisine hiç dokunmuyor, caddede karşıdan karşıya geçerken eşlik ettiğini belirtmek için olsun ya da provalara ara verildiğinde, Zarzuela Tiyatrosu'nun parter koltuklarında dirsek dirseğe oturduklarında neredeyse sürtünmüyor bile. Belki de Napoli Aslanı bedensel temastan nefret ediyordur. Opera sanatçıları kendilerine çok özen göstermeleriyle ün salmışlardır. Bir tenor nasıl oper acaba? Ağzını önceden mi çalkalar yoksa sonra mı? Söylendiği gibi, sesini açsın diye yumurta akı mı içer? Öyleyse öpücükleri yumurta akı tadı mı verir? Tek başına yumurta akının tadı nasıldır acaba? Kullanmadığı yumurta sarılarını ne yapar?

Ziyan mı eder? O an için bir kâseye mi doldurur? Pişirir mi? Her şeyi yiyen, yumurta sarılarını bile çiğ çiğ keyifle yutan bir evcil hayvana mı verir? Atar mı? Atarsa nereye? Peki ya yumurta bozulmuş ve şarkıcı farkına varmaz da ağzına atarsa, sesini berraklaştırması gereken kokmuş yumurtayı yutarsa? Öğğğ, iğrenç.

Derken bugün ona ansızın dokunan Manur oluyor. Çıplak, esnek ve (artık bacakları olağanüstü değilse de) dipdiri oyluğuna dokunuyor. O dokunmasını engellemiyor, belki yalnızca o çağırıyor ya da kocasının onca zaman sonra yaptığı girişimi kendi bedeninin nasıl karşıladığını keşfetmek için. Manur sağ eliyle dokunuyor, hem yeni hem eski, bastırıcı, aynı zamanda yumuşak bir el, unutulduğu oranda tanıdık, geri kalan her şeyiyle bugüne öyle benziyor ki, geçmiş olarak bile görülmesi olanaksız bir geçmişten geliyor. Manur öbür elini Natalia Manur'un pijamasının altına sokuyor, sırtını okşuyor. Yavaş yavaş, işin acemisi gibi, alttan alta, her okşayışıyla Natalia Manur'un sol göğsünün yan tarafına yaklaşıyor, sonunda yandan yanaşma tamamlanıp tükenince, acemilik numarası yapan ya da acemileşmiş (pijamanın yeşil yeninden çıkan el) o el karşıdan kavramaya yöneliyor. Birden tüm odaya Manur'un kokusu yayılıyor. Natalia Manur kıpırdamıyor, uyarılıp uyarılmadığını bilemiyor, artık kendi meme ucu o eli karşılayıp dokunuşunu fark ettiğinde (çünkü sertleşiyor) bile bilemiyor. Belki de bilmemeyi yeğliyor, bir anda uykuya dalıp gitmeyi, Manur yani kocası hiç ön sevişmeye girişmeksizin onu bir oyuncakmış gibi dilediğince kullansın, kendisi açıkça izin vermeksizin, katılımı da uyanık edilgenliği de, itirazı, rızası, bilinci, varlığı olmaksızın bedenine girsin istiyor, böylece ertesi gün birbirlerine sanki geceleyin böyle kuralın dışına çıkılmamış gibi davranabilirler. Ertesi gün kendilerinden söz etmeleri için çok geç kalmışlardır artık. Konuşmadıklarından ötürü yüzlerinin kızarması için de çok geç. Şöyle ya da böyle, yaşantıları artık doğaçlama ya da değişiklik kabul etmiyordur, her şey çoktan konuşulmuş ve bir esasa bağlanmıştı. Yaşantılarının kabul ettiği tek şey, var olanı sürdürmeleri ya da koparıp silmeleridir. Ama Natalia Flaman bankerin yeniden canlanan dokunuşlarına karşı koymuyor da, çünkü tanıdık ve aynı zamanda uzaklarda kalmış dokunuşlar –bir kalıntı, bir iz–, çünkü onu korkutmuyorlar ve olasılık dışılar ve Madrid'e geldiklerinden beri ona dokunan kimse yok. Bekliyor. Bekliyor. Oysa Manur bir karşılık verilmesini istiyor olmalı; bıkıyor, –oldum

olası sabırsız bir adamdır– gerisini getirmiyor. Okşayışları artık iş olsun diye, uğraşmadan, ta ki eli yoruluyor, onun bedeninin yan tarafında hareketsizleşiyor, karşıdan kavramaya uğraşmaz oluyor, yan tarafta ulaştığı konumu anca koruyor. Kaburgalarının üstünde bir el varken uyumak rahat olmaz, Natalia Manur kendi yanına doğru biraz kayıyor, el uzaklaşıyor, uyuşturulmuş bir organ misali düşüyor (kolu yeşil yenin içinde) beyaz çarşafın üstüne. Manur Natalia Manur'un sahibidir ama bugün hiçbir buyruk vermiyor, onu hiçbir şeye zorlamıyor. O da sırtını dönüyor ve anında uyu-yakalıyor, Berta'nın uykusu geldiğini fark ettiğim zamanlar ben de öyle yapardım, İtalyan takviminin asılı olduğu çıplak duvarı seyre daldardım (*aprile, giugno, settembre*)*. Natalia uyumuyor ama kocasının bedenine değmemek için kımıldanmak istemiyor. Eğer öteki yandaki lambayı söndürmeye kalkışsa, Manur'a sürtünecek, belki de uyandıracaktır. Ve şimdi, yeni uykuya dalmışken uyanırsa, bir daha uyku tutmayacaktır. Natalia Manur'un sol göğsü acıyordur. Manur'un kokusu artık dağılıyordur, ancak uyanırken salıyormuş gibi, sanki o mağrur gözlerinden yayılıyormuş gibi. O gözler şimdi yumuludur. Açık kalan masa lambası bütün gece öyle yanacak, tan sökümünde onları şaşırtacaktır.

* Nisan, Haziran, Eylül (ç. n.)

Natalia Manur o günlerde hiçbir şey anlatmadı, buna karşılık ben, onun kadar içine kapanık olmadığımın ya da günler geçtikçe, söyleyişi yaşam öyküme el atmadan sürdürmek için onun kadar bol konu bulamadığımın (sessizliğe o denli dayanıklı olmadığımın), tarihçemin ya da geçmişimin ya da yaşamöykümün esasını anlatmıştım – Dato ilgisiz ya da birazcık inanmayan bakışlarla, belki utandığından, belki diplomatça davranarak, ben kendimden söz ettiğim sırada kendi bilinmez işlerini düşünmeye dalmış gibi yapıyordu: Yani aşağı yukarı bir yıl öncesini, yani Barcelona’da Berta ile birlikte yaşamaya karar verişime değin olan bölümünü, ama Berta’nın varlığını hiç ağzıma almıyordum. Natalia Manur’a (dolayısıyla Dato’ya) yapayalnız ve hüznü çocukluğumdan söz ettim; o zamanlar sağlıklı sayılacak ölçüde şişkoydum, bu da beni sık sık alay konusu yapmış, (bir başka dünya görüşünden kaynaklanan) yığınla tatsızlığın kaynağı olmuştu; babalığım Bay Casaldáliga ile ilişkilerim kötüydü, hep alçaltıcıydı, kendisi –kuzini olan– annem ölünce beni yanına almıştı, babalığım ve dayım olmaktan öte, utandığından dolayı asla itiraf etmediği babam olduğundan kuşkulanmıştım hep. Natalia Manur’a yoksul akraba olarak, bir hakkı ya da bir emeli olmaksızın, yakınma olanağından yoksun halde, sürgit akıl almaz bir belirsizlik konumunda, kendini asla yuvasında hissetmeden yaşamının nasıl bir azap olduğundan söz ettim. Çocukken, şu kesin bilinç kafama yerleşmişti: Bay Casaldáliga beni her an odamdan –ve yalnızca başka yerim olmadığından ötürü evim de saydığım yerden– defedebilirdi; gerçekte garip, ürkütücü bir adamdı: Parası boldu (sonradan büyük bir servetin sahibi olduğunu öğrenmiştim), gamlı, nekes, çapraşık, karanlık, alaycı ve otoriterdi, meslekten yargıçtı ve bir bankanın sahibiydi (fakat, başka birçok şey gibi bunu da büyüdükten sonra, üçüncü kişilerden öğrenmiştim: Aynı çatı altında yaşadığımız sıralarda işleri hakkında hiçbir fikrim yoktu). Orada yaşamamın –öğrenim görmem, beslenmem ve kılık kıyafet gibi şeylerin– onun

sevgisine, sorumluluk duygusuna ve hayırseverliğine değil de kaprisine bağlı olduğunu sezinliyordum, yine de marifet gösterip onun hoşuna gitmeye uğraşmaktan çok, kusurlu davranıp onu fazla düş kırıklığına uğratmamak zorunluğunu hissediyordum. (Şimdi onu uzun zamandır görmüyorum: Dört yıl önce hâlâ Madrid’de oturuyordu ama ziyaretine gitmek –hiç mi hiç– aklımdan geçmediydi, yine de Zarzuela Tiyatrosu’nda Verdi’nin *Otello*’sunun galasına iki davetiye gönderdim, bildiğim kadarıyla gelmedi, en azından odama uğrayıp beni kutlamadı. Halen hayatta, kırsal kesime çekilmiş, Huelva ilinde devasa bir malikânede yaşıyor, arada bir yazışıyoruz, neden sonra tuhaf bir baba oğul mektuplaşması). Natalia Manur’a nasıl her şey için izin istemek zorunda olduğumu anlattım: Sokağa çıkmak ya da geri dönmek şöyle dursun, evin bir yanından öbürüne, odamdan banyoya, yemek odasından salona, mutfaktan yatak odama gitmek için izin almalıydım. Asla evin anahtarını vermedi. Nerede bulunduğumu hep yerli yerince bilmeyi isterdi, galiba onu bir köşede tanık olunmaması gereken iğrençlikler yaparken yakalamamdan korkuyordu. Her hareketim babalığının iznine bağlıydı, eğer evde yoksa ben odamdan dışarı çıkmak için onun dönmesini beklemeliydim (belletilen kural buydu ama ben uymuyordum): Çişimi tutmak, susuzluğa dayanmak, açlığa dayanmak zorundaydım; ya da bir çocuğun ne denli akıllı uslu, bahtsız ve uysal olursa olsun asla elinden gelmeyeceği kadar ihtiyatlı davranmam gerekiyordu. Her neyse, yıllar yılı hizmetkârları atlatmak (iyiliksever sayılmazlardı –yağ tulumu bir çocuğa bayılmıyorlardı da–, kuralları her çiğneyişimde sektirmeden babalığıma yetiştirirlerdi); izinsiz yer değiştiren iz bırakmamaya özen gösteriyordum: Yüzümü serinletmek için kullandığım sünger kullanılmada önceki kadar kupkuru, aynı konumda, öncesinden farksız kalmalıydı; en sevdiğim arkadaşımın günün ev ödevlerini yorumlamak için telefonu kullanmak gibi dayanılmaz bir dürtüye yenildiğim her seferinde ahizeyi sol yanından yerine koymayı anımsamalıydım, çünkü o solaktı; halıdaki bir çamur lekesi ya da ayak izi oradan geçtiğimi ele vermesin diye karikatürlerdeki ya da sessiz filmlerdeki hırsızlar gibi çorapla dolaşıyordum; gizliden gizliye birkaç yudum süt içersem –en sevdiğim içecekti– sıvıdaki düzey farkını, dolayısıyla onun yokluğunda mutfaka girmiş olduğumu anlamasın diye olabildiğince az içerdim; radyo dinleyecek olursam –o

zamanlardaki büyük tutkum– ibresini ve ses ayarını ben hevesle el atmadan önce nasıldıysa aynı şekilde bırakmalıydım. Natalia Manur’a başka şeyler de anlattım: Artık ergenliğe eriştiğimde ve onun denetimi biraz gevşediğinde, elzem şeyleri alabilmem için para vermesini Bay Casaldáliga’dan rica etmek zorundaydım: Biten sabun (benimki Lagarto markaydı, onunki gibi Lux değildi) ya da diş macunu (benimki Licor del Polo* marka, onunki gibi Colgate değildi) ve neredeyse eprimiş olanların yerine gömlek ya da don almak, gidip saçımı kestirmek, okula gidip gelmek için otobüse ya da tramvaya binmek için para. Çocukluğumda ve yeni yetiştiğim sıralarda Madrid kenti nefret edilecek bir yerdi, yüzümde sürgit dalgın ya da şaşkın bir ifade olurdu, hani şu ressam Chardin’in şık giyimli, oyunlarına –uçurtma, çakı, topaç– dalmış çocukları gibi. Ama aramızdaki fark, benim giysilerim acınacak kadar kaba sabaydı, bakışlarım onlarınki gibi dalgın olmakla birlikte, ne ellerimde, ne gözlerimin önünde beni oyalayacak oyuncak bulunurdu. Ta ki gün geldi, notaları okumayı öğrendim de şan sanatı yetişip beni kurtardı. Ama şimdi anlatmayı istediğim şey bu değil.

Natalia Manur beni Dickens romanlarındaki çocuklardan birinin başına gelenleri ve çektiği yokluğu dinler gibi dikkatle, acıyarak dinliyordu ve sonradan bana karşı duyduğu çekimin kısmen o anlattıklarımın kaynaklandığını belirtti, kendi yetişkin yazgısını benim çocukken çektiklerimle özdeşleştiriyormuş. Hemen ardından onun kişisel tarihçesinin ya da geçmişinin ya da yaşamının da on dokuzuncu yüzyıl işi olduğunu öğrendim. Fakat, söylediğim gibi, Zarzuela Tiyatrosu’nda Verdi’nin *Otello*’sunun temsilleri başlamadan önce öğrendiğim en önemli şey düşüncemin süzgecinden geçirilmeden vardığım kanı oldu: Natalia Manur’u hiçbir türden engel bulunmaksızın öyle her gün görmeyi sürdürebilmek için Manur’u yok etmek istiyordum, Berta’yı da yok etmeliydim. Acımasızlığın kokusunu alıyordum havada. İkinci yok etmenin güç bir yanı olmazdı, çünkü yalnızca kendi kararına bağlıydı, onu da zaten vermiştim: Berta’nın her şeyini biliyordum, bana gerekenden çok fazlasını. Oysa Manur’u yok etmek daha çetin işti, onun hakkında, zayıf yanları hakkında hiçbir şey bilmiyordum –öyle ya, nereden bileyim– ve davranışlarını görmüş, her bakımdan doyum-

* Piyasadaki en ucuz markalar (ç. n.)

lu, kendine ve malvarlığına güvenli olduğunu sezmişken, ister tartışmayla ister başka herhangi bir biçimde olsun, doğrudan bir çatışmada onu gülünç duruma düşürmeyi olanaksız sayıyordum. Benden daha esnek, daha güçlüydü, buna kuşku yoktu, daha da buyurgandı. Odamda bütün bir gece boyunca (galanın arifesiydi, çok iyi anımsıyorum) kafamda evirip çevirdikten sonra, hemen kavradım ki ayaküstü yaptığım beklenmedik tasarıları gerçekleştirmenin tek yolu bu söylediğim sırayı tersine çevirmektir: Natalia Manur'u her gün görmeyi sürdürmeliydim, böylece Manur kendiliğinden yok olacaktı. İstemediğim Bert'a ya gelince, onu elde bir saymaktan –esasen verilmiş bir hükmü nihayet imzalamaktan– başka çare yoktu, ve süreci elden geldiğince kısa tutmak, o andan itibaren bir fetih ya da bir spor karşılaşması gibi gördüğüm şeyle karışmamasını sağlamak gerekiyordu. Ama o aynı gece yordam konusunda kuşkuya düştüm. Natalia Manur ile açıkça konuşmalı mıydım? Her türlü mahrem ilişkiye girmeden önce, ona kuralına uygun, operalardaki gibi diyelim, bir aşk ilanında mı bulunmalıydım? Dato'nun aracılığından mı yararlanmalıydım? Yoksa uygun bir fırsatta –benim tiyatrodaki soyunma odam olabilirdi– onunla baş başa kalmanın yolunu bulup, klasik –yani modası geçmiş– bir çapkın gibi mi davranmalıydım? Ama bir daha düzeltme olanağı bulunmaksızın ilk girişimde bozguna uğrama riski vardı. Duygularımın niteliğini kendi kendime açıklamış oluşum (“Böyle düşünmem ve bu kadar arzulamam için âşık olmuş ya da çok şiddetli bir kaprise kapılmış olmalıyım” dedim kendi kendime) birden müthiş bir risk gibi göründü: Beni az çok önceden düşünülmüş (ama henüz tasarlanmamış) bir plana göre, dolayısıyla yapmacıklıktan davranmaya zorluyordu, oysa her şey o ana kadar olduğu gibi sürdürülebilirdi, olayları edilgenlikle değilse de en azından doğallıkla, hiçbir şeyi zorlamadan ya da yönlendirmeden, beklenti ya da karar olmadan bekleyerek ele almak mümkündü. Amma da zahmetli şeymiş sevda, diye düşündüm. Didinmek, tasarlamak, hırsıyla arzulamak, sebatla ve hareketsizlikle yetinmemek. Somut olan şey amma da zahmetliymiş, diye düşündüm, ille bir içeriği bulunması gereken şey. Henüz gerçeğe dönüşmesi gereken şey de ne zahmetliymiş meğer. Yaşamım boyunca kendini dayatan şeyler uğruna fazla didinmiştim: Sağlıklı ve akli başında büyümek, elâleme alay konusu olmamak, zayıflamak, babalığının despotluğundan sıyrılmak, onun

evinden kopmak, müzik çalışmak, şan çalışmak, Viyana'da öğrenim görmek, Madrid'den uzaklaşmak, meslekten opera sanatçılarının daracık ve kıskanç çevresine girmek, belirli bir değere erişmek, uluslararası bir yıldıza dönüşmek. Kendime saptadığım hedefte zafere ulaşma yolundayım ve her sabah, değişiklikleri görebilmek için aynada uzun uzun kendimi seyrettiğimde, zaferin alnımda yazılı olduğunu görüyorum. ıkarlarımı kollayan ve benim için en iyi olanı araştıran bir ajanım var, (tek başıma da olsa) dünyayı geziyorum, kapaklarında adımın üçüncü, dördüncü ya da beşinci sırada bulunduğu plaklar kaydediyorum, (yalnız başıma da olsa) bunun gibi lüks otellerde kalıyorum, yeterli param var ve çok geçmeden daha bol olacağını biliyorum. Mesleğimden hoşlanıyorum, kılık değiştirip sahneye çıkmaktan ve bir alay kişiye dönüşmekten hoşlanıyorum, arıalarımı söylemekten, rol yapmayı ve gösterdiğim çabanın ardından alkışlanmaktan, dünyanın çeşitli kentlerinde gün geçtikçe hakkımda daha coşkulu ve uzun övgüler okumaktan hoşlanıyorum. Dünyanın herhangi bir noktasından emprezaryoların ve gazetecilerin benim Barcelona'daki evimin telefon numarasını arayıp sözleşmeler önermelerinden ve söyleşiler yapmak istemelerinden hoşlanıyorum. Orada galiba sevmediğim, hatta kesinlikle sevmediğim Berta ile birlikte yaşıyorum, birkaç ay önce, bunu birkaç ay önce Cleveland'da bir *Turandot* temsili sırasında anlamıştım, Li nl ölüm öncesi arıalarıyla beni öylesine heyecanlandırmıştı ki, içimde yenilmez bir aşk duygusu keşfetmiştim ve o aşkın nesnesi hiç de Berta değildi, başka herhangi belirli bir kimse de değildi, hele kurban edilen açık kle rolünü oynayan sanatçı asla olamazdı (olağanüstü bir sopranodur, ama aynı zamanda fıçı gibi bir Alman kadını, arıasını söylerken partnerlerini tükürük yağmurna tutmak gibi berbat bir huyu var, adını vermiyorum, çünkü hâlâ sahnelerde; dahası, bugünlerde o da benim gibi yükselen bir değer). Berta beni heyecanlandırmıyor, eve döndüğümde kendisini görmek beni pek mutlu etmiyor, onunla hemen sevişme gereğini de isteğini de duymuyorum, birkaç gün beklemeyi, arada uzun uzadıya televizyon seyretmeyi, sakinleşmeyi, yeniden evime ve aslında var olmayan yerleşik tempoya alışmayı, sokağa inip ekmek almayı, gazete bayiine uğramayı, maa gidip Bara'yı seyretmeyi yeğliyorum. Gerçekte müzik yolculuklarımın daha büyük yalnızlıklarından birinde lüks odama lüks bir orospu çağırmak daha

fazla heyecan veriyor. Yine de o yüzden, demek istiyorum ki Berta beni heyecanlandırmıyor diye mutsuz değilim. İnsan ilişkileri şimdiye değin yaşantımda önemli bir yer tutmadı, herhalde olanca gücümü mesleğimde ilerlemeye, vazgeçilmez günlük egzersizlerime, sanatımı kusursuzlaştırmaya, çalışmayla, uygulamayla ve yine çalışmayla sesime alabildiğine özen göstermeye verdiğimdendir. Şimdi ürünlerini toplamaya başlamaktayım, o kadar çetin bir uğraş vermek zorunda değilim, artık çarkın dişlerinden birine dönüştüğümü anlıyorum ve bundan böyle meselenin yalnızca o çarkın gereğince –ben de yerimi almışken– dönmesi olduğunu, ünün ve başrollerin (Calaf, Otello) kendiliğinden geleceğini öngörüyorum. Birtakım aşklarım oldu ama hiçbirisi önemli değildi ve beni değiştirmede. Berta, aslına bakarsanız, kusursuz. Tertipli, akıllı, saygılı, sevecen ve şen huylu, müzik sevdalısı, egzersizlerim konusunda sabırlı, çoğu erkek için çekici ama bir süredir (aşağı yukarı birlikte yaşamaya başladığımızdan beri) bana yeterince çekici gelmiyor (söylediğim gibi, yalnızlıktan, meraktan ya da eğlenmek amacıyla arada bir otel odama çağırttığım orospular daha çekici geliyor). Berta, Natalia Manur gibi garip ya da melankolik değil ama şimdi böyle her gün görmeyi dilediğim o. Neden onu her gün görmeyi sürdürmek istiyorum ki? Belki de istediğim şey Liú gibi ve Otello gibi olmaktır, kendi tarihçemin ya da geçmişe karışmaya hazırlanan geleceğimin ya da yaşamımın bu özel anında kendimi ya da başkasını mahvetmeyi denemeye ihtiyacım var. Liú kendini işkenceye sunan, sonra da bir hançerle intihar eden Çinli bir köledir, amacı sevdiği Calaf'ın hayatını kurtarmaktır, zalim bir kadın olan Turandot evlenmekten kaçınmak ve onu daha önceki tüm taliplerine yaptığı gibi şafakla idam ettirmek için ondan sevdiğinin adını söylemesini ister. Liú esasen hüküm giymiş bir kişidir ve daha başlangıçtan bunun bilincindedir. Seçenekleri her durumda fecidir: Ya ölecek, o vakit sevdiği Calaf hayatta kalıp Turandot ile evlenecektir, ya da adını söyleyerek kendi canını kurtaracaktır, ama o vakit de o gece ölen kişi Calaf olacaktır. İki seçeneğin hiçbirinde kendi düşü gerçekleşmeyecektir, o yüzden bu durumda seçimini bir tek mutluluk (sevdiğininki) ile mutsuzluk arasında yapacak, ya da sevdiği uğruna ölmenin seven kişi için sonuçta bir mutluluk biçimi olduğu kabul edilirse, iki mutluluk ile mutsuzluk arasında olacaktır. Herhalde bunun için, Liú açısından seçimin sonucu bel-

lidir. Otello'nun öyküsü daha fazla bilinir. O seçenekleri arasında hiç kimsenin mutluluğunu göremez bile, âşık oldukları varsayılan Desdemona ile Cassio'nun mutluluğu olursa o başka, ama öyle bir Otello da olasılık dışıdır. Iago'nun onu aldattığını söylediği karısı başka biriyle mutlu olsun diye Otello'nun bir kenara çekilmesi düşünülemez. Eğer Otello'da adaleti yerine getirme duygusu olmasaydı, Liu'da da olmadığı gibi... (Fakat o eksiklik ancak bizim yüzyılımızda ortaya çıkıyor.) Berta benim kariyerim ve genel rahatlığım açısından kusursuz, gelgelelim ben Natalia Manur'u her gün görmeyi sürdürmek istedikten başka, bu gece onunla yatmayı da şiddetle arzuluyorum, o kadar ki ömrümün ondan sonraki günlerinde bir daha Berta ile yatmak içimden gelmiyor, o gece işte böyle düşünmüştüm. Madrid'de geçirdiğim o süre boyunca her akşam olduğu gibi, bir ilkbahar gecesi idi. Balkon kapım açıldı, dışarıdan geçen otomobillerin gürültüsü ve bir bağırış ya da öfkeli ya da sarhoş birinin sesinin geldiği oluyordu. İçeriden de gürültüler geliyordu, başka odaları açan anahtarlar, koridorlarda yabancı dilde konuşmalardan parçalar, tepsi ya da servis arabası getiren bir garsonun bir kapıyı tıklatışı; bir an geldi, bitişik odada avaz avaz bir tartışmanın ayyuka çıktığını işittim, bir şey duvara çarpıp parçalandı, erkeğin kadına fırlattığı değil de, kadının erkeğe fırlattığı küllük olmalıydı, (adam Küba aksanıyla ya da Kanarya aksanı da olabilirdi, İspanyolca, "E, bilmek istemiyordun, öğrendin işte!" dedi, kadın da, "Asıl sen öğreneceksin, aşağılık herif!" deyince patırtı koptu). Kuşkusuz Natalia ile Manur o komşu çift gibi tartışıyor olamazlardı, o sterilize ve soğuk görünümlerine yakışmazdı. Acaba günün birinde tartışma nedenleri *ben* olabilir miydim, yakında, bu gece, şu sırada? Kafamdaki düşünceleri dağıtmak için ertesi gün Cassio rolündeki kısa repliklerimden birini sondan bir önceki kez söylemeyi –daha çok hatırlamayı, çünkü içimden söylüyordum– denedim: *Miracolo vago... Miracolo vago...*, ve sonrasında *Non temo il ver... Non temo il ver...** O sözcükleri tekrar tekrar mırıldanıyor ya da içimden söylüyordum, sanki üçüncü ya da dördüncü kezden sonra isteğim dışında dilime dolanmışlardı ve birden her şey hızlanıverdi, bu sabahki düşümde her şeyin hızlandığı gibi.

* Müphem mucize... Müphem mucize... / Korkmuyorum görmekten... Korkmuyorum görmekten... (ç. n.)

Natalia Manur'un paylaştığımız ve yarım saat önce biten akşam yemeğindeki görüntüsü kafamda dönüp duruyordu. Ham ipekten bir elbise giymişti, hafif dekolte –ilkbahar dekoltesi–, gözümün ilk kez göğsünün çatalına takılmasına yol açmıştı. İnsanın bir kadın bedeninin parçalarından birini ilk kez fark etmesi çok vahim olur, çünkü o keşif öyle göz kamaştırıcıdır ki, bir an gözlerini ayırmasını engeller; onu sohbetten ve çevreden koparır ve bakışlarını, örneğin bir şey sormakta olan garsona çevirmekten başka çare bulamayınca, gözler, geri döndüğünde, bir noktadan öbürüne giden uzaklığı katetmez, görüşünü yavaş yavaş ayarlamaz, arada hiçbir geçiş süreci olmaksızın, görmeyi istediği ve seyretmekten vazgeçemediği şeye odaklanır. Ve insan doğru düzgün davranamaz. Böylece ben bütün akşam yemeği boyunca Dato'ya tek laf etmemiş, Natalia'ya iştmeden kulak vermiş, yorumlarını mihanikî, iltifatlı yanıtlarla karşılamıştım, tutsak olmuş gözlerim Natalia Manur'un göğüslerinin bana bir harikaymış gibi gelen ayırımına dikilip kalmıştı. Sıradan bir keşifti, zaten ben, birçok bakımdan, sıradan bir erkeğim, (hatta yeri gelir, bayağı görünmeye çabalarım). Natalia farkına varmış olmalı, ben de en azından kendimi gülünç duruma düşürmüş olmalıyım ama aynı zamanda o durum şöyle bir yarar sağladı: Şimdi, bu gece, benim tarafımdan gelecek bir girişim, çok da şaşkınlıkla karşılanmazdı. O gece bedenimde uyanan arzu çok şiddetliydi, arzunun uç verdiği ve bilincin yerli yerince tanıdığı ilk belirti zaten hep öyle olur. Ahizeyi alıp beni Natalia Manur'un odasına bağlamalarını istedim. Bağlantıyı bekliyorken –genelde olduğu gibi, yalnızca birkaç saniye– oranın Manur'un da odası olduğunu ve saatin on iki buçuğu geçtiğini fark ettim. Natalia, Dato ve benim, hep yaptığımız gibi, asansörde vedalaşalı yarım saatten fazla olmamıştı. Natalia herhalde henüz uyumamıştı ve Manur iş için olduğu varsayılan akşam yemeğindeyse henüz dönmemiş olabilirdi. Yok eğer telefona Manur çıkacak olursa konuşmadan kapatacaktım, tıpkı Natalia Manur'un var olmayan âşıklarından biriymişim gibi. Ve Manur'un sesi geldi ("Alo?" dedi iki üç kez, sonra düzeltti, İspanyolca "¿Diga?" dedi sadece bir kez) ben de kapattım, o gece odama bir orospu çağırtmamın nedeni buydu, başka nedeni yok. Bunu itiraf etmemin çok kötü bir etki yapabileceğini ve beni gözünüzde alçaltabileceğini anlıyorum, ancak bu sabahki düşümde o orospu da göründü, bunu anlatıyorum.

Ani bir umutsuzluk ya da nispet olsun diye yapılan ilkel bir hareket değildi, Natalia Manur'a duyduğum arzuyu tatmin etmenin olanaksızlığı da değildi (bunda hiçbir telafi fikrinin payı olmadığına inanmayı istiyorum), daha çok telefonu açmaktan ötürü kapıldığım heyecana çabuk ve güvenli tarafından bir boşalım sağlamanın ve sonra telefonu kapatmaktan ötürü beni bekleyen uykusuzluğu oyalamanın çaresiydi. Nitekim bir galanın arifesinde aklıma böyle bir fikir gelmesi alışkanlıklarımın dışındaydı, bu anlattığıma karşın, hayat kadınlarıyla ilişki kurduğum pek seyrekti. (Önemli günlerde asla). İşi bizzat ayarlamanın daha iyi olacağına karar verdim, onun için kapıya yani resepsiyona indim ve orada gece nöbetini tutan tertipli, saygın görünümlü tipe incelikli bir tavırla, ama elimde bir banknotla, o saatlerde sokağa çıkacak ya da bir lokale gidip arayacak olursam, hoş bir hanım arkadaş bulma şansım nedir diye sordum. İyi şöhretli bir oteli aşağılayıcı bir varsayımla o tür hizmetlere karıştırmadan, personeline müşterilere hanım arkadaş sağlama fırsatı sunmanın kibarca bir yoluydu bu (tecrübeyle bilirim ki, müşterilerinin niteliği ve tarihçesi en saygın olan oteller bile bu tür hizmetler sunabilirler, hem arada bir oralarda konaklayan intihara ya da cinayete yatkın gezgin satıcılar da, yalnız konakladıklarında Manur gibi işadamları da sık sık istekli olurlar). Gece nöbetindeki resepsiyon görevlisi hiçbir suçortaklığı içermeyen bir bakışla baktı, beni tanıdı ve bir turiste Krallık Sarayı'na nasıl gideceğini açıklamış gibi özenli bir şekilde, ilk işi beni sokağa çıkmaktan caydırmak oldu. "İzninize sığınarak açık konuşabilir miyim? Şayet muhiti iyi tanımiyorsanız ve kendi arabanız yoksa" dedi ve benim ikisini başımla olumsuzlamam için kısa bir ara verdikten sonra, "Castellana Caddesi'nin yukarılarında hayli vakit kaybedebilirsiniz." Sonra tezgâhın altından bir kent planı çıkararak, pek bakımlı işaret parmağıyla boylu boyunca Castellana Bulvarı'nı gösterdi, "Yoksa travestiler ya da uyuşturucu bağımlısı kızlar dışında bir şey bulamazsınız, çünkü tahmin ediyorum ki siz öyle pek merkezden ve halk sınıfından bir arkadaş da istemezsiniz, değil mi?" Bugünlerde, aslında o günlerde de, şimdi de göklere çıkarılan "halk sınıfından" nitelemesini kullanması dikkatimi çekti, kentin göbeğindeki merkez kesiminin düzeysizliğine değiniyor olmalı diye düşündüm, ardından kendisinin belki otelin *kadrolu* masajcılarından ("kadrolu" ifadesini şaşmaz bir garanti olarak vurgulamıştı ve "uygun görür-

seniz” diye eklemişti) birini on beş yirmi dakikaya kadar odama gönderebileceğini belirtti. “Tamam, beklerim” dedim ve o hizmeti ayrı olarak mı ödemem gerektiğini, yoksa hesabıma mı kaydedileceğini sordum, ikincisinin olanaksızlığı aklıma gelmemişti, öyle ya, hesabı ödeyecek kişi ben değil, Verdi’nin *Otello*’sunun organizatörleriydi. O, duruma daha hâkim kişi olarak, birinci çözüme yöneldi ve görevlinin (şimdi onu böyle adlandırmıştı, görevli diye) bizzat fatura vereceğini belirtti. “Fatura” sözcüğü ağzından çıktıktan sonra, tezgâhın üstüne koymuş olduğum banknotu nihayet aldı: O ana değin kısa konuşmamız süresince ahşabın bir lekesiymiş gibi orada durmuştu, temizlenmiş, silinmesi olanaksız, eski, artık kimsenin aldırmadığı bir leke. Sonra odama çıktım.

Bugün, tüm bunları neredeyse soluk almadan yazarken (yine de, açlığın bastırmasıyla, neden sonra kahvaltı etmek için bir ara verdim, böylece gece âleminden tümüyle kopma sakıncasını göze aldım), resepsiyon görevlisini önceden bildirdiği gibi, çeyrek saat sonra kapımı tıklatan kadına karşı daha rahat, daha efendice davranmadığıma son derece üzgünüm. Daha özenli davransaydım, o denli alınganlık göstermeseydim belki işler başka biçimde geliştirdi, onunla da Manur’larla da. Bugün olsa (ama çok geç artık) içeri girdiğinde kolumu uzatırım, adımlı, soyadımı ve mesleğimi söylerim, mantosunu çıkarmasına yardımcı olurum, koltuğa buyur ederim, odamdaki mini bardan bir kadeh içki sunarım, giysisini, gülümseyişini ya gözlerinin rengini överim ve giderken –belki de o vakitki gibi geldiğinden on on beş dakika sonra değil, yarım saat, bir saat sonra gider– Zarzuela Tiyatrosu’nda Verdi’nin *Otello*’sunun temsili için iki bilet armağan eder ve temsil bittiğinde refakatçisiyle birlikte soyunma odama merhaba demeye uğramasını söylerim, o kişi de pekâlâ holdeki becerikli resepsiyon görevlisi olabilir. Nitekim bugün bir zavallı tedirgin ve âşık müşterinin kapisine boyun eğmek için benim sevdalanışımından da tedirginliğimden de habersiz olmakla birlikte, uykusundan ve kendi işinden (bu ikincisi, kendi randevusunu ertelemiş olduğundan ötürü) vazgeçen, dakika sektirmeden gelen orospuya karşı o zaman duyduğumdan çok daha fazla merak duymaktayım.

Çok iyi hatırlıyorum, kapıyı açtığımda, her şeyden önce sırtındaki siyah mantoyu görmüştüm. Tuhaf gelmişti bana, çünkü o mevsimde Madrid’de artık manto görülmüyordu, bu kentte, bilindi-

ği gibi, kış soğuşundan neredeyse yazı düşündüren bir ılık havaya çabucak geçilir. O mantonun altına, emprime gibi görünen ama rayon kumaştan da olabilecek leylak rengi ince bir elbise giymişti ve belki de onun kısalığı mantoyu açıklıyordu: Öylesine kısacık ve tene yapışık bir kumaşla yürünemezdi haysiyetli bir otelin koridorlarında. Onu çıkarıp bir koltuğun üstüne bıraktı (mantoyu demek istiyorum), ben onu kaba taslak gözden geçiriyordum, oturmaya bile buyur etmeden soruyu yapıştırdım:

“Adın ne?”

“Claudina. Ya seninki?”

“Emilio” diye budalaca bir yalan attım, çünkü resepsiyon görevlisi benim yalnız adımla ve herhalde kim olduğumu da bilmekle kalmıyordu, bütün kimlik bilgilerim elinin altındaydı, Barcelona’daki evimin adresi de: Dilerse, döndüğümde bana şantaj bile yapabilirdi. Peki Berta öğrendiğinde ne derdi? Ama Berta’nın artık hayatımdan çıkmış olacağı aklıma geldi.

Leylak renginden yükselen yüze daha alıcı gözüyle baktım. Bu hayat kadını ilk bakışta hayli çekici görünüyordu, yüz çizgileri kıvrımlı, genişti, yüzünün ifadesi akla kötü alışkanlıkları getiriyordu, biraz şehvetliydi, olması gerektiği gibi. Bana pek az dikkat ettiğine (bakışları hiçbir şeye odaklanmıyordu, hele bana hiç) göre, pek hevesli görünmüyordu; demek istiyorum ki işini görürken kimi müşterilerin pek bekledikleri ve hoşlandıkları heyecanı duyuyormuş gibi yapmaya niyetli görünmüyordu. Orada öylece durmakla yetinen kadınlardan, diye düşündüm. Balkon kapısını kapattım, böylece sessizlik büsbütün yoğunlaştı.

“Nerelisin?” Aklıma gelen ikinci soru ya da öğrenmeyi istediğim ikinci şey bu olmuştu. Bu soru ancak başkentlerde sorulabilir.

“Ben Arjantinli’yim. Ya sen?” oldu orospu Claudina’nın yanıtı, konuşmasında o ülkenin aksanından eser yoktu.

Parasını ödeyecek olan bendim, haliyle söyleşiyi kendim yönetmek istiyordum, soru sormaya hevesli olduğum halde yanıt vermeye zerre kadar hevesim yoktu.

“Demek öyle. Buenos Aires’li misin?”

“Hayır, Pampa’da doğdum, Córdoba’da.”

Bu iddia, eğer o ana değin bir kuşku vardıysa da, su katılmadık Madrid halk ağzıyla yapılmıştı, o nedenle söyleşiyi sürdürmek saçma geldi: Soruların muhatabı yalnız düzenli yalan söylemekle

kalmıyor (o normaldi), yalanı inandırıcı olsun diye en ufak bir çaba da sarf etmiyordu. Durum buyken, İspanyolluğu su götürmeyen o orospunun mütevazı hayallerini nasıl geliştirdiğini görmek istedim. Bedeni fazlasıyla kabul edilebilir nitelikteydi, yüzü de –daha dikkatli bir incelemenin ardından karar verdim– oldukça hoştu, yine de, bu meslekte sık görüldüğü üzere, her konuştuğunda ağzının abartılı hareketleri onu çirkinleştiriyordu.

“Peki, orada buradaki Córdoba üstüne ne düşünüyorlar?” Aptalca bir soru olmuştu, ona ne şüphe, ama herhalde ömründe kendi ülkesinden dışarı adım atmamış bir Madridli açısından yanıtlaması o nedenle zordu, dolayısıyla, kadının düş gücünü sınamaya uygundu. Yanıt vermek istemeyişine sıkıldım: Bir orospuyla anlaşmak önemli ölçüde bir temsili *dikte etme* hakkını da satın almaktır, haliyle tepkisi beni öfkелendirdi, tıpkı çocukluğumda oyun oynarken bir arkadaşımın kurgularımızda benim o anda uydurduğum konuya ve söyleşilere ayak uydurmasına öfkелendiğim gibi.

“Bak ne diyeceğim, Emilio” diye yanıtladı, “Oyalanacak vaktim yok, biliyor musun? Önceden verdiğim bir randevuya geç kalıyorum. Darılma ama, bunu anlamanda yarar var, Céspedes’i kırmamak için seni araya alıyorum.”

Demek orospu Claudina holdeki resepsiyon görevlisine “Céspedes” diyor diye düşündüm ve hemen kendi kendime sordum, Dato’nun ya da Manur’un önünde benden söz ettiğinde acaba Natalia Manur beni nasıl anıyordu, adıyla mı, soyadıyla mı. Kulaklarımız (benimkiler) artmış olan sessizliğe artık alışmış olduğundan, arabaların gürültüsü yine işitilir olmuştu. Ama berikinin hevessizliği ve söyleşinin hantallığı sonucunda birkaç dakika içinde tüm heyecanım ve canlılığım kaçmıştı. Nezaket göstermemekle hata etmiştim, ama düşündüm ki, yine de bir buluşmaya ya da görüşmeye diledikleri tonu dayatan hep kadınlar olur. Orospu Claudina bile sadece yüzüme bakmamakla beni etkisiz hale getirmeyi ve ilk niyetlerimden beni vazgeçirmeyi başarabildi. İyi ki o gece Natalia Manur ile ikinci kez karşılaşmak için ısrar etmemişim: Eğer o da yüzüme bakmasaydı, büyük bir olasılıkla kendisine duyduğum arzu yok olurdu, şimdi orospu Claudina’yı da karşımda kayıtsız, yalancı, düş gücü kıt, sıkıcı ve öylece hâlâ ayakta (benim suçum) beş dakika tuttuktan sonra zerre kadar arzulamadığım gibi. Yine de konumumu düzeltmeyi denedim.

“Madem öyle, hiç değilse bırak da bu arayış kendimce idare edeyim” diye yanıtladım, sertlikle.

“Pekâlâ, yirmi dakika vaktim var” diyerek saatine baktı, konuştüğümüz tek seferinde Manur’un baktığı gibi. “Ne anlatayım istiyorsun? Çocukluğumu anlattırma, lütfen.”

Yo, hiç de söylenecek şey değildi bu. Bu kez gerçekten aşağılandığımı hissettim, işin doğrusu bana hiçbir şey anlatmasını istemiyordum, istediğim yalnızca kendimce oyalanmak, bir süreliğine başka bir kişiliğe bürünmek, denemek, belki biraz oyun oynamaktı. Ona uygunsuz davranmıştım, canı sıkılmıştı ve başlamıştı aksilik etmeye, işi aceleye getirmeye. Yenilik içeren bir gevezelik, olası sahne, uyumlu ve hakkaniyetli bir rol dağıtımı, bunlar daha işin başında berbat olmuştu.

“Pekâlâ” diyerek nihayet oturmuştu ve şimdi –bacak bacak üstüne atmış, bakışları hep öyle dalgın, amaçsız dolaşıyordu– uyluklarını olduğu gibi sergiliyordu, bunun üzerine ben de koltuğun sol kolçağına iliştim, oralarını birazcık elledim. O, okşayışımı kolaylaştırmak amacıyla derhal bacaklarını indirdi, ama hareketinde kıskırtma yoktu, kendini bırakıyordu, hepsi o kadar. Uylukları göründüğünden daha yumuşaktı, düpedüz gevşektiler, hem dokunması hoş sayılmayacak bir yara izi vardı. Üstelik tam o anda fark ettim, orospu Claudina’nın teni leylak rengi giyecek kadar esmer değildi. O elbiseyi giymek için biraz daha beklemeliydi, yaz gelsin diye, ama herhalde kendi bilmiyordu. Orospular renk eğitimi almamışlardır. Dokunmayı sürdürdüm, artık elimin ayasıyla, ve soluk, yumuşak, gerildiklerinden ötürü düzgün, gerginliği yapay uylukları birden çocukluğumdaki (şişko bir çocuktum) kendi uyluklarımı aklıma getirdi, hep gözümün önünde dururlardı, çünkü babalığım kalın bacaklarımın sürekli birbirine sürmesiyle yıpranır diye, uzun pantolon giymeme on altı yaşına varana kadar izin vermemişti. Gerçi orospu Claudina’nın kiler zayıf ve biçimliydiler, yine de geçmişte kalmış bir benin uyluklarına dokunuyormuşum gibi geldi. O düşünce iyice keyfimi kaçırdı. Orospu Claudina bacaklarını araladı, uyluklarını önüme serdi, ama isteksizce, telaşla yaptı bunu, yani ikisinin karması olabilirse.

“Hayır” dedim ve o, biraz şaşırarak, sonunda gri gözlerini yüzüme dikti. Uyluklarını kapattım, ayağa kalktım. Mevsime uygun olmayan mantosunu öbür koltuktan aldım: İtiraz kabul etmeyen bir

hareketti. “En iyisi bu arayı doldurulmuş varsayalım da sen öbür randevuna yetiş. Fatura getirdin mi? Resepsiyon görevlisi faturayı senin getireceğini söylemişti.”

“Şimdi böyle yapmanın da âlemi yok, randevular her zaman bekleyebilir” dedi orospu hâlâ oturduğu yerden, biraz alınmış gibiydi, ses tonundan uzlaşmaya çalıştığı anlaşılıyordu: İster iyi ister kötü kazanılmış olsun, nasıl elde edilmiş olursa olsun, paranın benim elimden onunkine geçmesi için gereken asgari uzlaşmanın peşindeydi.

Ama yeni baştan almanın yararı yoktu. Claudina ile birlikte olmayı hiç mi hiç canım çekmiyordu, her şey bir yana onunla rahatça konuşamayacak, örneğin madem Arjantin’de doğmuş, nasıl oluyor da su katılmadık Madrid aksanıyla konuştuğunu soramayacak olduktan sonra.

Resepsiyon görevlisine hizmeti karşılığı verdiğimin aynısından, üç mü dört mü hatırlamıyorum, banknot uzatırken, “Sende Arjantin aksanından eser yok” dedim.

“Olmaz olur mu?” diye yanıtladı, içtenlikle şaşırmıştı. “Onca uğraşıyorum da bir türlü gitmiyor o aksan. Bilmez olur muyum, bu yüzden tiyatroda olsun televizyonda olsun roller kaçırdım.”

O gece iyi uyuyamadım. Çok bulanık düşler gördüm ama bu sabahki düşümde onlar tekrarlanmadı. Ama yalnız kalır kalmaz hiç değilse uyuyabildim, kentin giderek artan sessizliğinde, sahi-den Arjantinli miydi, kökenlerinin tüm izini mucize gibi silmiş de bunun farkında olmayan pek başarılı bir aktris miydi, ya da tersine, pek beceriksiz bir Madridli’ydi de, aksanını gizlemeye, yalanlarına gerçek süsü vermeye mi çabalıyordu, artık asla gideremeyeceğim gecikmeli bir kuşkuydu bu, doğrusunu yalnız kendisi bilebilirdi. Bomboş duvarı kısa süre seyrettikten sonra gözlerimi yumdum, o zamanlar hep yaptığım gibi, bir gece daha uykuma kimse bekçilik etmeyecek diye düşündüm, bütün oda hâlâ orospu Claudina’nın kokusuyla doluydu, doğrusu ya, güzel kokuyordu.

Bugünkü planım, elimde bu kalemle, bu kâğıtlarla günün büyük bölümünü bunları yazmakla geçireceğim yerde, yeni rolümü ezberlemeye başlamaktı; yine Verdi'nin bir yapıtı, yakında Verona'da ve Viyana'da söyleyeceğim: *Aida*'da ilk kez Ramadès'i oynayacağım. Bir tenorun ömrü billah Verdi söylemekten başka çaresi yoktur, Wagner'de uzmanlaşmazsa tabii, o da benim yapmadığım ve asla yapmayacağım bir şey. Wagner söyleyenler saplantılı ve korkunç titiz yaratıklardır, daha doğrusu, çok titiz olmaktan öte –gerçekte biz tüm müzik sanatçıları titizizdir–, şan söylerken oldukları gibi davranışlarında da farklı olmakta ısrar ederler ve bu gayretleri, sanat üretimi ya da yayılımıyla doğrudan herhangi bir ilişkisi olanların bildiği gibi, dünyanın en çileden çıkarıcı şeyidir. Benim bir sürü garip huyum vardır. (Örneğin şu anda yazmakta kullandığım dolmakalemin ucu bütün kalemlerim gibi siyah ve mat, çünkü yaldızlı, parlak olursa –genelde dolmakalem uçları öyledir– gözlerimi rahatsız eder; insan yazıyorken, gözlerini kâğıdı çizen kalemin pırıl pırıl yansımalar yapan ucunun ancak bir milim ötesine diker.) Ama benim asla Hörbiger'inkiler kadar aşırı huylarım olmayacak, o gerçi dört sezon önce Madrid'de Otello rolüne çıkıyordu ama en çok Wagner söylerdi, Wagner yapıtları arasında da özellikle Tristan ve Tannhäuser'i canlandırırđı. Zamanında bu rollerin yorumunu dâhice yenilemişti ama yıllar geçip yetenekleri azaldıkça farklılık tutkusu giderek artmış, her şeyine egemen olmuştu ve kariyerinin son yıllarında kendi acayıplıklarıyla övünüyordu, kendini biraz olsun iyi hissedebilmesi için on bir saat uyuması, günde dört kez çamaşır değıştirmesi, üç kez yıkanması, iki kez sevişmesi gerektiğini büyük bir gururla anlatıyordu. Bu doğru idiyse başka herhangi bir şeye nasıl vakti kalıyordu, anlamıyorum. Ama asıl saplantısı ve asıl dramı, temsil başlamadan bir dakika önce bir perdenin gerisine saklanıp –birkaç saniyede bir perde aralığına uydurduğu, kan bürümüş canlı gözüyle– bir tek koltuğun bile boş olduğunu görürse, sahneye çıkmamasıydı. Amfilerde olup biteni umursamaz-

dı (gerçi onların da dolu olması tercihiydi) ama gençliğinde sürekli göklere çıkarılmaya alıştığından, parterlerde ve balkonlarda boşluk olmaması şarttı. O da temsilin tam bir dakika öncesinde asla erişilemeyecek bir koşuldu, çünkü seyircilerin bir bölümü hep geç gelir, Hörbiger de, ayak sürüyenlere vakit vermek, parterleri ve balkonları dolu görebilmek için emprezaryoları perdeyi program saatinden beş, yedi, on, hatta on iki dakika geç açmaya zorlardı. Zamanında gelenler sinirlenir; orkestra sıkılır, enstrümanlarını tekrar tekrar akort eder, dinleyicilerin kulaklarını tırmalardı. Fakat bu uzun geciktirmelere karşın –temsilin organizatörleri Hörbiger’in moral bozukluklarından, (kimi kez perdenin öbür yanından işitilebilen) bağırışlarından, baygınlıklarından ve sayıp dökmelerinden kaçınmak için daha başından razı olurlardı, çünkü adam hiç sektirmeden onları beceriksiz ya da sabotajcı diye niteler, kendisini sevmeyen bazı meslektaşlarıyla elbirliği edip temsil saatini doğru dürüst bildirmemekle suçlardı– her zaman hastalanan ya da biletlerini arkadaşlarına vermeyi unutarak yolculuğa çıkan aboneler ya da davetliler de olurdu, bu yüzden Hörbiger, sorunu bir kez kavradıktan sonra şöyle bir alışkanlık edinmişti: Öbür şarkıcılara ve orkestraşefine bıkip usanmadan, işi nezaketsizliğe vardırarak, kendi davetiye hakkımızı kullanırken temsile asla gelmemezlik etmeyecek ya da kendileri gelemezlerse yerlerine başka birini bulup gönderecek kişilere verdiğimizden emin olalım diye ısrar ederdi. Bununla da yetinmeyerek, emprezaryolar tiyatro koridorlarında en az on beş memur ya da sözleşmeli çalışan bulundursunlar diye tuttururdu, sıkıntılı bir durum görüldüğünde ve on beş dakikalık erteleme sonunda boş yer kalırsa hemen salona dalıp vakit geçirmeden boşlukları doldursunlar diye (onun “Sanki televizyonda böyle yapmıyorlar mı?” diye Madrid –müteveffa– Belediye Başkanı’na tehditkâr bir tonla bağırıldığını işittim). Hörbiger’in dramı her sezon giderek biraz daha ağırlaştı, çünkü gençliğinde gerçek bir dâhi, benzersiz bir sanatçı sayılmışken, son yıllarda sesi de sanatı da hızla elinden kayıp gitmekteydi ve seyirci sayısı temsilden temsile azalmaktaydı, o durumda gecikenleri salona kabul süresi de uzamaktaydı (ama onlar da Hörbiger’in huyunu bildiklerinden ve salonda durup beklemekten kaçındıklarından ötürü, gittikçe büsbütün geç gelir olmuşlardı, böylece kısırdöngü tamamlanıyordu), duruma el koyarak kaçınılmaz biçimde boş kalan koltukları dol-

duruvermek üzere hazırda bekletilen memur ve sözleşmeli çalışanların sayısı da artmaktaydı. Artık son temsilieri yaklaştığı sıralarda, rol arkadaşlarının anlattıklarına göre, gittikleri tiyatroların koridorlarını ve fuayelerini kravat takmış birtakım garibanın doldurduğunu görmüşlerdi, daha önce bir operaya adım atmadıklarından ve –kuşkusuz televizyondan başka şey seyretmediklerinden– ötürü, temsil sırasında ağzını açmamak gerektiğinden bile habersiz gibiymişler. Ve söylendiğine göre, son sahneye çıkışlarından birinde, Münih'te, ve yine benim oynarken gördüğüm Otello rolünde, seyircilerin yaridan çoğu o sahte operaseverlerden, yani kiralık beyefendilerden ve daha yüksek bilet ücreti ödemiş bir avuç seyirciyi öfkeden çıldırtma pahasına partere inmeye davet edilen balkon seyircilerinden oluşmakla kalmıyormuş, düpedüz teşrifatçılardan, kapıcılardan, gardırop görevlilerinden, temizlikçi kadınlardan, hat-ta gişe memurelerinden oluşuyormuş, hem öyle ivedilikle devreye sokulmaları gerekmiş ki, üniformalarının, önlüklerinin, iş giysilerini çıkarıp uygun bir kılığa girecek vakti bile bulamamışlar, hani şu kısa süre önce tiyatro salonlarını doldurmaya yeten çarpık ve bozuk düzen bağlanmış kravatlar bile yokmuş, oysa Hörbiger yakın bir gelecekte onları özleyeceğini hayalinden geçiremezmiş. O gün, Münih'te, en şanlı Wagner zaferlerinin yazlık sahnesinden çok uzak olmayan bir salonda, büyük Hörbiger inanılmaz kariyerini kendine uygun, bir o kadar da beklenmedik biçimde noktalamış: Artık Verdi'nin *Otello*'sunun bildirilen başlama saatini kırk beş dakika geçmişken ve, dediğim gibi, parteri ve balkonları doldurmak amacıyla binada bulunan herkese başvurulmuşken (kuliste varlıkları elzem olmayan personele de el atılmışken); işte o zaman, diyordum, Heldentenor ya da çağımızın en hayranlık uyandıran kahraman tenoru, kızarmış gözünü bir kez daha perdenin aralığına uydurmuş, ve bazen daha geniş boyutlu salonları dikizlemekte kullandığı ufak Japon dürbününün yardımıyla, sondan bir önceki sırada, tam sağ koridorun yanında bir boşluk fark edip dehşete kapılmış, işte o vakit bütün tiyatrodan en tiz perdeden bir çığlık kopmuş, hiç kimsenin tekrarlamayı başaramadığı ve –anlattıklarına göre– inilti sözcüğüyle ifade etmenin çok hafif kalacağı bir feryatmış. Sondaki dolduramadıkları o koltuk onun zaten hayli bozulmuş aklını hep-ten oynatmış sanıyorum, çünkü kesin olarak bilinen şu: Muhteşem Hörbiger Otello kılığında, suratı siyaha boyalı, kafasında koskoca-

man kıvrır kıvrır bir peruk, gözleri ve dudakları makyajla irileştirilmiş, kulağında küpesi, elinde dürbünüyle, sahneye fırlamış, partere inmiş, sinirli seyircilerin şaşkın bakışları arasında kararlı adımlarla salonun ucuna değin ilerlemiş, o biricik suçlayıcı koltuğa kendisi oturuvermiş, böylece seyirci kitlesindeki onu çileden çıkaran eksiği tamamlamış. Orkestra şefi (eski dostu Parenzan) bizzat yanına gitmiş, iyilikle, usturubuyla sahneye dönüp temsile başlamak zorunda olduğunu anlatmaya çalışmış, kendisinin de derhal sokağa çıkıp o koltuğu doldursun diye yoldan geçenlerden birini davet edeceğini söylemiş, ve artık iyice oynatmış olan ve eski zaferlerinin yoldaşı Parenzan'ı tanıyamayan Hörbiger başlamış bağır-maya: Kendisi tanrısal sanatçıyı görmek ve dinlemek üzere biletinin parasını ödemişmiş, koltuğundan asla ayrılmazmış ve yerini rastgele birine asla bırakmazmış, o koltuğun parasını ödeyebilmek için aylarca para biriktirmiş, o berbat tiyatronun gişesinin önünde günlerce kuyrukta beklemişmiş. Ardından öfkeyle haykırmış: Temsil saati geçiyormuş, artık maskaralık bitsin de oyun başlasınmış. Seyirciler o tümceyi diğerlerinden soyutlayıp alkışlamışlar, böylece tenorun kişilik bölünmesini bilinçsizce kabullenmişler ve sıkıntılarının sorumlusu olan o kişiyi bilmeden son olarak alkışlamışlar. Hörbiger Münih operasından Venedikli Arap kılığında, rol arkadaşları Iago, Cassio, Roderigo ve Montano'nun kollarında ayrılmış, onu koridorun yanındaki uzak koltuktan zorla kaldırıp asıl seyircilerin itirazları arasında dışarı çıkarmaktan başka çare bulamamışlar. O günden sonra Hörbiger bir daha sahneye çıkmamış. Şimdi nerededir bilmiyorum ve gözlerim dolmakalemin kâğıdı çizen bu siyah ucuna dalmışken onu düşünmek istemiyorum, çünkü korkarım günde on bir saat vazgeçilmez uykusunu uyumaya özendirdikleri ve kaç kez isterse yıkanıp çamaşır değiştirmesine izin verdikleri, fakat günde iki kez sevişmesinin zor olduğu bir yerde bulunuyordur. Her neyse, muhteşem Hörbiger'in onuruna söylenebilecek şey, isterse hayali ve hileli yoldan olsun, sahneye çıktığı ilk günden beklenmedik biçimde ayrılışına değin bir tek gün tiyatronun parterini ve balkonlarını doldurmaktan geri kalmadı, bir tek nota söylediği ve bir tek alkış aldığı o son gününde kendi kendisinin en sabırsız, en kayıtsız şartsız ve en cefakâr seyircisine dönüşmesi pahasına da olsa. Zavallı muhteşem Hörbiger. Hepimizi onun-kine benzer ya da onunkinden çok daha iyi olmayacak bir son

bekliyor, yine de ölçüsüz özgünlük tutkusundan ötürü paldır küldür yıkılmaya en uygun olanlarımızın Wagnerciler olduğuna kuş-kum yok. Bu nedenle ben Wagnerci değilim, asla da olmayacağım.

Tüm bunların üstünden iki yıl geçti. Dört yıl önce durum hiç de böyle vahim değildi, ama Hörbiger daha o zamanlardan, rol arkadaşlarının, başlı başlarına seyirci çekebilen başka ünlü ya da ünlenmekte olan şarkıcılar olmasına çalışıyordu, kendi yeteneğinin giderek sınırlandığının, salonları tıklım tıklım doldurmaya yetmeyeceğinin bilincindeydi. Madrid'de tanınmış sanatçılar Volte yani Iago ile Desdemona, yani Priés'ti; parlak bir gelecek vaat eden şarkıcı ise bendim. Gelecek vaat eden kişi kabul gören ya da kanıtlanandan daha fazla gürültü koparır ve çok daha çekici gelir, o nedenle Zarzuela Tiyatrosu'nda Verdi'nin *Otello*'sunun gala gününde gazetecilerin başlıca dört yorumcudan en çok benimle ilgilenmeleri pek şaşırtmamalı, fakat onda benim (bugüne değin ayrılmadığım) uyruğumun ve rol arkadaşlarımdan hiçbirinin biraz olsun İspanyolca bilmemesinin payı bulunduğu da bir gerçek. Her neyse (ve bu gözlemi öykümü daha fazla ilerletmeden önce yapıyorum), sabah erkenden uyandığımdan beri, bilmem belleğimde mi yoksa odada mı hoş ve ucuz bir parfümün kalıntısı havada asılıyken, telefon hiç susmadı. O kadar ki, daha saat dokuz buçukta dördüncü kez çaldığında az kalsın hiç açmayacak ve otel santraline artık başka telefon bağlamamalarını söyleyecektim, her zamanki gibi Dato ve Natalia Manur ile birlikte kahvaltıya inmek üzere tıraş olmaktaydım. Ama (burada şöyle bir gözlemim olacak) tüm bu düşümde ve Natalia Manur ile aşk öykümün tüm prelüdünde (bugünkü düşümün hemen tamamı ondan oluşuyordu) niyetim ile isteğimin dışında kalan öğelerin bir karışımı söz konusuydu, ve sanki niyetin başını uzatması, varlığını bildirmesi, filizlenmeye yüz tutması ya da şöyle bir belirip kaybolması yetiyordu, ve bu niyetin belli belirsiz seçtiği ya da değindiği planların ya da arzuların gerçekleşmesine olanak veren (ya da belirmeye hazırlanan niyetin sürüp gitmesine olanak veren), derhal benim onları gerçekleştirmeye yönelik, ancak beliren ve henüz onaylamış falan olmadığı, irademden kaynaklanmayan birtakım koşulların doğduğunu görüveriyordum. Sanırım o anlarda, bu prelüdün başka birçok anında olduğu gibi, benim tarafımdan gerçek sınamalar, girişimler, çabalar, hatta herhangi bir eylem yapılmadı, bu durum beni o vakit olmuş olanla ve bugün olanla ilgili

herhangi bir sorumluluktan kurtarır mı, bilmem. Fakat işin içine karışan bir şey vardı, öyle bir şey ki, o haliyle, yazgı denen şey olmadı gibi, rastlantı denen şey de değil. Bir el öyleyse, kim bilir. (Minicik bir el, bir işaret parmağı da olabilir.) Bunu ancak yaklaşık olarak açıklayabiliyorum, zaten genel eğilimim odur. Ben bir şeyi yapmayı düşündükten sonra başka hiçbir şey yapmam gerekmezmiş gibi, düş görürken de aşağı yukarı öyle olur. Belki de o yüzden bu öykü ya da geçmiş ya da yaşam parçası ancak gerçek olmaktan çıkmış, bugünden itibaren aynı zamanda bir düş de olmuşken gözüme daha gerçeksi görünüyor. Çünkü düşleri hiçbir şey ve hiç kimse kurcalamaz, nasıllarsa öyledirler, özür gerektirmezler. Kendi kendilerini anlatırlar, kendi sıra düzenleriyle ve kesin görüntüleriyle, ve düşlerde her şey olabilir, hatta Natalia Manur hiç var olmamış bile olabilir. Öyle ya, bu sabah onu hiç net olarak görmedim, ortalıkta belirmedi, hiç ses etmedi, ve size şimdi anlattığım gibi, siz yüzünü göremeden ve neredeyse sözlerini işitmeden, onu öylesine iyi tanıdığım halde, ben de görmedim, ben de işitmedim. Belki de bu sabah sadece bir ad vardı, Natalia Manur diye bir ad.

Aynayı yatağın üstüne bıraktım, öbür elimde hâlâ elektrikli tıraş makinesi, ahizeyi kaldırdım; ve sesi hemen tanıdım, artık uzakta kalmış bir gece önce, beni öyle ürkütmüş olan sesti. İspanyolcayı aksansız konuşuyor olsa da benzersizdi: Otoriter, biraz yüksek perdeden, oldukça ağır, yine de bas baritondan çok tam bariton denenlerden, Wotan'dan çok Jokanaan dersem bazılarınız anlayacaklardır. Bir kez daha geri çekilecek vakti bulamadım: Bir kez daha, rahatsız edildiğimden ötürü sinirli bir “Evet?” dedikten sonra (İspanya’da telefonlar bu kadar kötüdür) kapatabilir, sonra da herhalde yapacağı ikinci girişime yanıt vermeyebilirdim; o arada Dato’yu ya da Natalia Manur’un kendisini arayabilir, bilgi edinebilir, kendimi hazırlayabilir, onların söyleyeceği şeye göre tavır alabilirdim. Ama hızlı düşünemedim ve soru tonuyla adımlı söyleyen o dayatıcı sesi bu kez “Evet” diye olumlu yanıtladım.

“Ben Hieronimo Manur.” Kendi adını böyle telaffuz ediyordu, en azından İspanyolca konuşurken, *h* sesi gırtlaksı, her İspanyol’un *Jerónimo* deyişindeki gibi sondan üçüncü heceyi kesinlikle vurgulamadan: “Natalia’nın kocasıyım, birkaç gün önce tanışmıştık, hatırlarsınız. Bugün operanızın galası, biliyorum, çok meşgulsünüzdür” –çabuk çabuk konuşuyordu, kimsenin araya söz sokuşturmasına izin vermeden, bir toplantıda hazırlık sorunları denilen meseleleri halleden birinin edasıyla– ama en kısa sürede sizinle görüşmek istiyorum. Uygun bulursanız, gelip sizi odanızda görebilirim, beş dakikaya kadar, olur mu?”

Bana hiç mi hiç uygun olmazdı: Ne gala günü ne başka herhangi bir gün Manur’un benimle görüşmeye gelmesi planlarım arasında değildi ama kararlı, doğasından dayatıcı ses tonu bunu açıkça belirtmemi engelledi.

“İyi ama, bakın. Tıraş oluyordum, tam karınızla ve sekreteriniz Dato ile birlikte kahvaltı etmeye inmek üzereyim. Onlarla yemek salonda buluşsak olmaz mı? Konu nedir?” Şapşallık edip aynı anda

iki soru birden sormuştum, çünkü böyle durumlarda ikisinden biri, en önemli olan hep yanıtız kalır.

Manur da (sanırım bunu daha ilk anda anlamıştım) dediğini ettiren biriydi (nüfuzlu, hırslı biriydi, bir politikacı, bir sömürücü).

“Hayır, sizinle baş başa konuşmayı tercih ederim. İsterseniz tıraşınızı bitirin, ben de o arada telefon edeyim de odanıza iki kahvaltı getirsinler. Siz ne içiyorsunuz, kahve mi, çay mı?”

“Kahve” diye yanıtladım, bir alay lüks otelde değişmeyen bu soruya her zaman verdiğim otomatik yanıtı bu; ve herhalde Manur’u kabul etmeye rıza göstermiş oldum, çünkü o, “Mükemmel, ben de. O halde birazdan geliyorum” demekle yetindi ve telefonu kapattı.

Manur bana, bildirmekten çok dayattığı beş dakikayı bırakmakla kalmadı, o anda içimden dilediğim on dakika süreyi tanıdı.

O dakikalardan en az ilkinı Dato’nun odasında telefonun boş yere çalışını dinleyerek geçirdim. Yeniden Natalia’nın odasına bağlamalarını istemeye cesaret edemedim, öyle ya, o sırada –şayet içimden dilediğim gibi, bana birazcık daha fazla vakit tanıdıysa– Manur’un kendisi orada bulunacaktı. Bir duraksamadan sonra, yemek salonunu aradım, kahvaltı arkadaşlarımlın belki de gelmiş olduklarını umuyordum. Telefona çıkan kişinin yanıtlayıp Dato’yu bulması üç dakikadan uzun sürdü, ya da o süre hattın öbür ucunda sekreterin sesini işitinceye değin geçti.

“Buyurun?” dedi. Şu anda gelmişti.

“Dinleyin, Dato, Bay Manur beni telefonla aradı, konuşmamızı istiyormuş, buraya geliyormuş, dolayısıyla sizinle birlikte kahvaltı edemeyeceğim. Ne istediği hakkında bir fikriniz var mı?”

Kısa bir sessizlik oldu, ardından Dato şöyle dedi:

“Bir hata mı yaptınız yoksa?” Yanıtın içeriğinden çok açık söylülüğünden tedirgin oldum, yani hiç uygun düşmeyen o “hata” ve “yapmak” sözcüklerinden ötürü.

“Hata mı? Ne demek istiyorsunuz? Ne tür bir hata yani?”

Dato yine birkaç saniye sessiz kaldı, bu da benim sabırsızlanarak ardından şunu sormama yol açtı:

“Natalia orada yanınızda mı?”

“İnmek üzere olmalı. Söyleyeyim mi size telefon etsin?”

“Lütfen. Yo, bekleyin, yapabilirsem iki dakikaya kadar ben onu ararım. Daha iyi olur.”

Telefonu kapadığım anda kapı tıklatıldı, Manur'dur diye düşündüm. Garson kızdı, iki kahvaltı getirmişti (kahve ve kahve): Demek Manur daha benimle konuşmadan ve tercihlerimizi sormadan önce sipariş etmeyi kendince uygun görmüştü. Garson kız tepsileri bir masaya koyarken, ben yeniden yemek salonuna bağlamalarını istedim ve doğrudan doğruya Bayan Manur'u sordum. Ona ne diyeceğimi bilmiyordum, düşünme fırsatını da bulamadım. Garson kız odadan çıkmadan önce imzalamamı istedi –lüks otellerde unutkan müşterilere bahşiş hatırlatmanın yoludur bu– ve fazlasıyla gülümsedi: Elimdeki ahizenin kablosunu alabildiğine çekştirerek, bir gardirobun içinde asılı duran ceketimin cebinde bozuk para araştırmak zorunda kaldım. Ve herhalde o on dakikanın son dakikası beyhude bir bekleyle işle ziyan oldu: Manur kapımı çaldığında Natalia Manur henüz telefona çıkmamıştı, tıraşımı da tamamlayamamıştım. Ahizeyi yerine koydum, kirli olduğum izlenimiyle (oysa kirli değildim), kötü bir kılıkta olduğum izlenimiyle (oysa kılığım kötü değildi), sinirli (evet, sinirliydim) ve bakımımı tamamlamamış olduğum izlenimiyle (nitekim tamamlamamıştım ve birilerinin beni tuvaletimi tamamlamadan görmesine ne kadar bozulurum, bilemezsiniz) kapıyı açmaya gittim. Ona karşılık Manur tertemizdi, giysileri yepyeni görünüyordu, New England'da özgü bir kılıktaydı ve belki de Natalia Manur'un edilgen bilincinde zaman zaman özlem uyandıran kolonyayı sürmüştü. Yeşil fötr şapkasını elinde tutuyordu, saçsız kafası pırl pırl, bıyığı özenliydi, gözlerinden ihtiyat ve soğukluk saçılıyordu. Yirmi dakikam var demedi, saatine de bakmadı. Günaydından başka söz etmeden, kahvaltılarının durduğu masanın yanına oturmuştu bile, kararlı bir el hareketiyle benim fincanıma kahve doldurmuş, kendininkini doldurmaya başlamıştı, o haliyle koşullar büsbütün lehine görünüyordu. Telefon bir kez daha çaldı. İlk çalışında açtım, Natalia Manur değil de, zamanını şaşırıp erken gelen –şimdi artık fazla gecikmiş sayılırdı– dördüncü gazeteci olmasını diliyordum. Gelgelelim şansım yaver gitmedi, duyduğum ses Natalia'nındı, diyordu ki: “Merhaba, hat kesildi. Ne oluyor? Dato seni hemen aramamı söyledi.” Ben Dato'ya Natalia Manur'a beni hemen aramasını söylesin dememiştim, tersine, ben arayacaktım. Ne yanıt vereceğimi bilemedim, oysa yanıtlamak durumundaydım. Kahverengi takım elbiseli Manur kahvesini yudumlamaya koyulmuştu bile ve fincanın gerisinden –değişik renkli gözleriyle– beni dikkatle süzmekteydi.

“Şimdi konuşamayacağım” dedim sonunda. “Özür dilerim, sonra anlatırım.” Ve telefonu kapattım.

“Bu mümkün olacak mı, bilmem” diyeyorumu yapıştırdı Manur.

“Nasıl dediniz? Mümkün olmayacak olan ne?”

Manur tırnaklarına kaçamak bir göz attı, o hareketini daha önce de görmüştüm. Ardından henüz dağınık yatağıma baktı, tıraş makinesiyle el aynası orada kalmıştı. Sonra çeneme baktı. Yüzüm kızaracak gibi oldu.

“Görüyorum ki tıraşınızı tamamlayamamışsınız.”

“Hayır, bana yeterince vakit vermediniz ki.”

“Aaa, ben sizi aradıktan sonra on dakika hesapladım ve izninizle bir gözlemde bulunacağım, siz sakalı gür biri değilsiniz.” Sözlerine ara verdi, ben de iki şeyi aynı anda düşündüm: “Manur benim dilimde yabancıların genellikle bilmedikleri deyimleri biliyor” ve “Şimdi buraya benim sakalımdan söz etmeye mi gelmiş, tıraş olup olmadığının hesabını vermek zorunda mıyım diye sorsam mı?”; ama ne diyeceğime karar verene kadar o telefonda yana baktı, ardından işaret parmağıyla göstererek ekledi: “Buna karşılık, bu on dakikada karımla konuşmayı da başaramadığınızı görüyorum, ve mümkün olup olmayacağını bilmediğim şey, şimdi kendisine bildirdiğiniz gibi, konuşmayı daha sonra da başarıp başaramayacağınız.”

Bu kez sahiden kızardım, yüzüme basan allığı hiçbir loşluk gizleyemezdi.

“Sizi anlamıyorum” dedim.

Manur kahvesini bitirdi, derhal bir fincan daha doldurdu. Galiba sade kahve manyaklarından biri, diye düşündüm, bir uykusuzluk gönüllüsü, kahvenin esiri. Ben daha kendi kahveme dokunmamıştım, yani henüz kahvaltı etmiş değildim.

“Onunla konuşmayı dün gece de başaramadınız.”

Yüzüme ikinci ve daha şiddetli bir kan dalgasının bastığını hissettirdi. Yine de, tıraş edemediğim sakalım biraz gizliyor olabilir diye düşündüm (o anda tıraşımı tamamlayamadığıma şükrettim). Koltuğu hafifçe ve beceriksizce kaydardım, ışığı iyice arkama almaya çabaladım.

“Dün gece mi? Tabii ki konuştum. Akşam yemeğini onunla ve sekreterinizle birlikte yedim, herhalde biliyorsunuzdur. Hemen hemen her akşam yemeği hep birlikte yedik. Çok iyi arkadaş olduk.”

“Ondan söz etmiyorum. Saat on iki buçuğu geçmişken odamıza telefon etmenizden söz ediyorum. Hatırlamıyor musunuz? Telefona ben çıktım, bunun üzerine bir şey söylemeden kapattınız. Oldukça yakışıksız bir davranış, ayıp.”

“Ha. Peki ben olduğumu nereden biliyorsunuz?”

“Sizinle oyun oynamaya hevesli değilim: Derhal resepsiyonu aradım, o kaçamak telefon otelin içinden mi, dışından mı diye sordum, içinden olduğu yanıtını alınca, hangi odadandı diye sordum.”

Yine ne yanıt vereceğimi bilemedim. Şöyle düşündüm: “Kaçmanın yolu yok galiba, bu adamın yapılan her şeyden haberi var. En iyisi kabul etmek, o denli geç aradığım için özür dilemek ve herhangi bir yalan uydurmak.” Bir gece öncesi bana uzak ve karışık geliyordu ama Natalia Manur’u şiddetle arzuladığım aklımdaydı (henüz silinmemişti).

“Evet, haklısınız. Sizin odanızı aradım, çünkü Natalia’ya bugünkü galama ilişkin bir şey diyecektim (galama tabii sizi de bekliyorum). Sonra, telefon çalmaya başlamışken, saatin kaç olduğunu fark ettim, o yüzden kapattım. Sizleri rahatsız ettiğimden ötürü çok üzgünüm, niyetim o değildi.”

Ama Manur açıklamamın ancak bir bölümünü işitmiş gibiydi. Her ara verişimi pek hafif mihanikî bir gülümsemeye karşılıyordu: Trende gördüğüm, gözleri karşısına dikili, çıt çıkarmadan gülümseyişinin aynı.

“Hayır” diyerek kalın dudaklarını biraz kıstı, “Siz daha sonra kapattınız, benim sesimi işittiğinizde.” Ardından, benim yaptığım açıklamanın gerisi konuşmanın dışında kalmış gibi sözünü sürdürdü: “Bakin, karımın ahbablar edinmesine hiçbir itirazım yok, tersine. Ben meşgul bir adamım, ona dilediğim kadar vakit ayıramıyorum, bu nedenle kendisinin başka kimselerle oyalanmasını normal karşılarım, örneğin opera sanatçısı olan sizinle. Buna karşılık, izin veremeyeceğim şey, o kimselerin ondan daha ileri beklentilerinin olmasıdır. Özetle, eğer o kimselerden birinin karıma aşırı ve uygunsuz bir ilgi göstermeye başladıklarını görürsem (sizin de yaptığınızı gördüğüm gibi), o vakit o şahsı emelinden caydırmak için duruma el koymakta tereddüt etmem. Ayrıca bunu işler gerçekten karışmadan önce yapmaya çalışırım, hem söz konusu kişi de iyice kafasına koymadan ya da acı çekmeye başlamadan önce, anlıyor musunuz? Şu anda burada bulunma nedenim bu.”

Öylesine şaşakaldım ki, birkaç saniye süresince zevksiz bir şakayla mı, yoksa Kuzey Avrupalıların ille açıksözlü olmak için sık gösterdikleri türden, paldır küldür içtenliklerden biriyle mi karşı karşıyaydım, bilemedim.

“Peki, benim karınıza aşırı ve uygunsuz bir ilgi beslediğimi nereden çıkarıyorsunuz? Bence bu bir aşırı değerlendirmedir.”

“Çok basit” dedikten sonra Manur, bir eliyle (yeşil fötr şapkasıyla ve gömleğinin daha açık yeşiliyle uyumlu) yeşil ipek kravatının düzgün olup olmadığına baktı: Kravat iğnesi takmamıştı. “Size aşırı geliyor ama ben öyle olmadığını biliyorum. Dün gece siz, ilk kez olarak, anormal bir şey yaptınız: Uygun olmayan bir saatte telefon edip benim sesimi işitince telefonu kapattınız. İlk anormal davranış bana yeter, ardından ne geleceğini bilirim. Fakat ikinci bir anormallik de oldu: Siz buraya bir hayat kadını getirttiniz, amacınız kuşkusuz tedirginliğinizi ya da başarısızlığını onunla gidermekti. Dün geceki iki eyleminiz arasında mahrem bir bağ var ve (belki henüz siz farkına varmamış olsanız bile, ki olmayacak şey değil) –Manur yargılayıcıydı– karıma karşı aşırı ve uygunsuz ilginizi gösteriyor. Eğer farkına varmadıysanız, ben varmanızı sağlamak için buradayım. Bu süreci gayet iyi bilirim ve sizinki pek sıradan. İnanın bana, bu süreci henüz başlangıç aşamasındayken sonlandırmayı tercih ederim.”

Bu kez artık yüzüm kızarmadı. Şöyle düşündüm: “Bu bağı yadsıyabilir, alınganlık gösterebilir, ona deli diyebilirim, ama buna her zaman vaktim olur; ama biraz daha dinlemek de elimde.”

“Siz çok hızlı ve etkili soruşturmalarda bulunmuşsunuz, Bay Manur. Tüm bunları size kim anlattı, resepsiyon görevlisi Céspedes mi?” Adı aklıma hemen gelmişti, buna sevindim, zira saygıyı dayatmak için kişilerin olsun, nesnelerin olsun adını hatırlamak şarttır. “Yoksa Dato’yu bana yalnız gündüz değil, gece de bekçilik etmekle mi görevlendirdiniz?”

“Dato’nun bundan hiç haberi yok. Evliliğime ilişkin konularla şahsen ilgilenirim. Fakat anlatacaklarımı henüz bitirmedim. Üçüncü bir anormallik daha var: Siz, o hayat kadınıyla işi sonuna kadar götürmediniz, doğru değil mi?”

O Belçikalı bankerin bilmediği şey yoktu, diye düşündüm, korkuyla: Benim dilimi bildiği gibi, bir önceki gecemi de biliyordu. Orosu Claudina’yla da konuşmuştu. Ne zaman? Orosuların

âdeti sabah erken kalkmak değildir. Yoksa orospu, Céspedes'e, Céspedes de Manur'a mı söylemişti? Peki, o Arjantinli orospu neden boşboğazlık etmişti? Bana bağlılık göstermesi için neden yoktu tabii. Üstelik –ve bunu, söylediğim gibi, özellikle bu sabah düşündüm–, ben ona nezaket göstermemiş, iyi davranmamıştım. Gülesim geldi.

“Bay Manur, bu konulardan konuşmamız bana saçma geliyor.”

“Saçma olurdu elbette, şayet bunlardan önce siz *benim* odama telefon etmiş olmasaydınız. Siz işi sonuna kadar götürmemişsiniz –Manur konuşma dilinde örtmece olarak kullanılan bu deymi yeni öğrenmiş de kullanmak istermiş gibi beceriksizce tekrarladı–, ben de bunda, karıma olan ilginiz konusunda söylediklerimin doğrulanmasından başka bir şey göremiyorum. Öyle bir noktaya gelmiş bulunuyoruz ki, size onunla bir daha görüşmemenizi söylemek zorundayım. Bugün hep birlikte galanıza geliriz, temsilden sonra sizi kutlarız (hatta daha sonra bir içki içer, onunuza kadeh kaldırırız) ve yarın sabah buluşmazsınız. Birkaç güne kadar nazıkçe vedalaşırsınız ve o size bunca kibarlığınızdan ötürü teşekkür eder. Güç bir şey değil: Siz de biz de Madrid'de daha günlerce kalacak değiliz, ayrıca Brüksel'de karşımıza çıkmayacağınızı umarım. Beni çok rahatsız etmiş olursunuz.”

“Dinleyin beni, Manur, tüm bunları çok fazla abartıyorsunuz.”

“Olabilir. Ben abartma hakkını kendimde buluyorum.”

Bir an için sustum, Manur bu suskunluğumdan yararlanıp var olmayan saçını sıvazladı, ikinci fincan kahveyi bitirdi ve kendine üçüncü kez kahve koydu, bu sefer benim kahve ibriğimden. Kahvenin esiriydi. Oysa ben hâlâ kendiminkini içmemiştim. Bana getirilen tepsideki sıkma olmayan portakal suyunu aldım, ağzıma götürmeden bir an elimde tuttum.

“Söylesenize, Natalia'nın yerine siz mi hep böyle karar verirsiniz? Onun da bir fikri olacaktır diye tahmin ediyorum.”

“Oyun oynamayalım, bay şarkıcı” diye yanıtladı Manur; bana böyle hitap etmesinden rahatsız oldum. “Karımla ahabplığı bu kadar ilerletmişken, bizim evliliğimizin pek özel koşullara uyduğundan haberiniz vardır. O halde şunu da biliniz ki o koşullar, ne kadar haksızca olursa olsun, *her zaman* gözetilir ve şimdi de gözetilmeleri zorunludur.”

“Evliliklerin çoğu öyledir, hiç değilse teorik olarak.”

“Tam olarak değil. Evliliklerin çoğunda, eşlerden birinin –kı-sacık bir ara verdi– diğerini satın almış olması durumu yoktur, onun malı olması durumu. Karım bana aittir, ait olma sözcüğünün en kesin anlamıyla ve o nedenle sizin ‘onun kendi fikri’ dediğiniz şeyin pek ağırlığı olmaz.”

“Satın mı aldınız? O da ne demek?”

O söyleşi sırasında ilk kez Manur benim vereceğim yanıtı öngörmemiş gibi oldu. Kaşlarını kaldırdı, gittiğim hemen her ülkede şaşkınlık belirtmek için yapılan harekettir (uluslararası olduğunu gözlemlemişimdir).

“Yoksa size kendisi anlatmadı mı?”

“O bana sizden hiç bahsetmedi.”

“Sahi mi!” Manur’un, diye düşündüm, teatral davranma yeteneği de varmış. “Bu ufak yenilik beni sevindirmeli mi, yoksa tedirgin mi etmeli, bilmiyorum. “Siz bu tür bir söyleşi yapma durumunda kaldığım ilk kişi olmadığınızı anlamışsınızdır, belki son kişi de değilsiniz, gerçi karım eskiden olduğu kadar genç değil artık. Fakat diğerleri (inanmazsınız ama sayıları kabarık şimdiye kadar bir alay erkek) biraz daha bilgi sahibiydiler. Habersizliğinizi neye yorayım, bilemiyorum doğrusu. Demek karım evliliğimizi açıklamadı, demek size yakınmadı, ha!” Manur’un şaşkınlığı geçivermişti, şimdi hafiften keyiflenmiş görünüyordu. Bir kez daha eliyle yeşil kravatını yokladı. Biraz daha kahve içti. Kravatına mini mini bir damla düştü ama farkına varmadı.

“Sizi temin ederim ki, hayır. Zaten Dato buluşmalarımızda hep yanımdaydı. Ona sorabilirsiniz.”

“Öyle. Şu Dato denen adam haddini aştı!” diye ünledi Manur. Ve ardından konyak rengi gözlerinde, onlarla birlikte kaba saba yüz hatlarının bütünü –yani yüz ifadesi (bir komedyen, bir numaracı)–, anında bir dönüşüme uğradı ve bir hayvanın kiler gibi ürktücü oldular. Ardından ekledi:

“İyi, öyleyse size ben anlatayım.”

“Kravatınıza kahve damlattınız.”

Manur, yeşil kravatındaki gösterdiğim minicik damlaya baktı, bakarken işaret parmağını neredeyse değdirecekti, ne yapacağını bilemedi: Damla kahverengi giysisiyle aynı tondaydı.

“Banyonuzu kullanabilir miyim acaba?” diye sordu.

Manur’un banyomda kaldığı birkaç saniyeden (kapıyı kapatmadı bile, sıcak su musluğunu iştliyordum) yararlanıp koltuğumu ışığı tümüyle arkama alacak biçimde kaydardım ve yatakların karşısındaki boy aynasında kendime bir göz attım. Sakal tıraşım yarım kalmış olmasına karşın, artık kendimi ne öyle kirli ne öyle sinirli hissediyordum. Kılığımın fena olmadığını gördüm, bu da içimi rahatlattı.

Manur geri dönünce hiçbir şey olmamış gibi geçip oturdu (gerçi hiçbir şey olmamıştı ama şimdi kravatında kahve damlasından daha geniş bir su lekesi vardı) ve konuşmaya koyuldu. Söylediklerinin hepsini bu sabahki düşümde o vakit söylediği netlikle işittim, ama aynı netlikle yineleyemem sanıyorum, en azından bu akşam, yorgunum ve açım (çünkü havanın karardığını görüyorum, üstelik henüz öğle yemeği yemiş de değilim, yemeyeceğim de, dışarıya çıkmak için akşam yemeğini beklerim artık). Ancak Manur’un anlattıklarından parçalar aktarabilirim, ama eğer kısa süre sonraki kendimi saymazsam (ve saymamam olanaksız), seçiminde ve aşkında böyle bir süreklilik iradesi gösteren başka hiç kimseye rastlamamışımdır. Dahası, şimdi onu bana bulaştırmanın Manur olduğunu biliyorum, ya da bulaşmasına gönüllü olan ya da ona öykünmek isteyen kişi bendim. Çünkü o ana kadar yalnızca Natalia Manur’u her gün görmeyi sürdürme isteği, Natalia Manur’un bedenini arzulayışım ve Manur’u yok etme isteğim vardı. Ama ancak o andan itibaren daha iyi anladım, nasıl bir şeyler yazan kimse – birdenbire değil, yavaş yavaş– yazdığı şeyin ne olduğunu, daha öncekilerin neden öyle olduklarını, neden o şekilde yazılmış bulunduklarını rastlantısal bir tümceyi yazınca kavrarsa (tümceyi henüz maksatlı olarak görmez, ama rastlantısal da saymaz); oysa o sırada kendisi yalnızca denemeler yapmıştır, sadece vakit öldür-

mek için kâğıt kalemle oyalanmıştır, hani ısmarlama bir yazıyı yazarken olduğu gibi, ya da hiçbir görevleri olmayanlarda bulunan bir görev duygusuyla. Başkalarının tutumlarında ya da sözlerinde ya da hareketlerinde daha önce adlandıramadığınız bir şey keşfettiğiniz hiç olmadı mı? Kendimizde eksik olan parıltıyı, akla sığmaz berraklığı, bizim asla sahip olamayacağımız kararlı eli ve kesin çizgiyi görmediniz mi onlarda, hani şu eskiden *incelik* denen şeyi? Onların aşkın niteliklerinden, bulaşıcılıklarından, bizi ezip geçen doğal yayılımından ötürü ben de keşke onlar gibi olsaydım demediniz mi? Öbürünün varlığını titizce kopyalama, onu kendisinden koparıp sahiplenme dürtüsünü, hatta gereksinimini duymadınız mı? Hiç başkasının yerini almak için karşı konulmaz bir arzu uyanmadı mı içinizde? Onun neşesine ya üzüntüsüne, direncine ya da iradesine karşı dayanılmaz bir imrenme duymadınız mı? Berikinin kapıldığı kıskançlığa, onun kaderciliğine, kararlılığına, giydiği ölüm hükmüne? Bir kez sonsuza kadar ölüm hükmünü giyip, hayattayken ölümün sabitliğiyle mutlu olmayı kim istememiştir ki? Bir lanetlemeye hedef olmayı kim arzulamamıştır? Kim kımıldamadan öylece durup ayak diremeyi özlememiştir? Ben Napoli Aslanı'yım ve hâlâ zaferi alnımda yazılı taşıyorum: Neysem o olmayı sürdürmek istiyorum. Fakat her zaman böyle olmamış ve bu sanı taşımamış olduğumu da biliyorum. Manur, beklenmedik örneğiyle, bana ayak diremeyi öğretti: Manur aşkında ayak diriyordu. Ve şu anda açlığın dürtüsünü duymaya başlıyorken, bahar başlamış olmasına karşın ışığı yakmak zorunda kalmışken, dört yıl önceki gibi ve bu sabahki gibi, birden ciddileşen ve hayvansılaştan gözlerini görüyorum (demişti ki: "Natalia Monte'nin, karımın, beni sevmesini on beş yıldır bekliyorum ben; ona karşılık siz beyefendi, siz daha yeni geldiniz"), Madrid'in amansız sabah ışığı pencereden giriyor ve olduğu gibi yüzüne vuruyordu, ateşliyordu yüzünü, her nedense kaçmıyordu o ışıktan ("Salt bir ticari alım satım işiydi, Natalia'nın babası yıllar yılı işini beceriksizce, mürşifçe yönettiğinden dolayı çaresiz, iflasa sürüklenmişti ve evlatları, Natalia ile Roberto, artık babalarının işleri düzelmezse ve yeniden var gücüyle çalışmaya dönmeyecek olursa depresyonunu ve öfkesini kendi kafasına ya da karısına bir kurşun sıkarak noktalamasından korkmaya başlamışlardı. Çalışmaktan başka şey bilmeyen adamlardandı"), gözlerine düşen madeni yansımalar onları büsbütün sertleştiriyordu, yine de

bazı anlarda bakışı üzüntülü görünüyordu (“Fikir Roberto’nun aklına geldi, kız kardeşine beni kabul ettirdi, tez elden evlenmemiz gerektiğine, benim ailemin güçlü bankasıyla hemen ittifak yapmalarının tek çıkar yol olduğuna inandırdı; onu bizzat Brüksel’e getirdi, nikâhımızın şahidi oldu, çok yerinde bir şeydi, gerçekte onu bana teslim eden oydu. Üstünden yıllar geçti, çok uzun yıllar”), ve bu nedenle karısının bakışını andırıyordu, sanki anlattığının tersine, aralarında kan bağı olmayan ve birbirini her gün görme cesaretinde bulunan kimseler arasında zamanın geliştirmekle övündüğü ürpertici benzerliklerden kendilerini tümüyle kurtaramamışlardı (“Ben Natalia’yı üç ay önce tanımıştım, burada Madrid’de bir tatilim sırasında, Brüksel’de benimle bazı ticari uzmanlık kurslarına girmiş olan ağabeyinin aracılığıyla; ve ona usturuplu bir kur yapmakla kalmamıştım, beni reddedip olumsuz yanıt vermesinin resmi bir teklifin eksikliğinden kaynaklandığı yolunda eski moda bir fikre uyup, son bir umutsuzlukla evlenme teklif etmiştim. Ben Natalia Monte’ye hep âşık oldum, beyefendi, hemen hemen ilk gördüğüm andan beri”). Güneş ışığının etkisiyle saydamlaşan o gözler arada bir dağınık yatağıma yöneliyorlardı: El aynamla tıraş makinem orada boynu bükük duruyorlardı hâlâ (“On beş yıldır onun beni sevmesini bekliyorum. Ve başka birisi bulunmadıkça, o bir hayalin peşine düşmedikçe ve onu seven başka biri olmadıkça, bekleyebileceğimi biliyorum, ya da hiç değilse bir yıl, derken bir yıl daha, vaktiyle niyet ettiğim gibi, bütün ömrümü onun yanında geçirme kararımı uygulayabilirim. Bu nedenledir ki hiç kimsenin sizin beslemeye başladığınız şu aşırı ve uygunsuz ilgiyi beslemesine izin vermiyorum. Kadınların çoğu –bazı tuhaf erkekler de– yansıma yoluyla sever ya da, başka bir deyişle, öykünerek: Âşıktır ve öbürünün aşkını arzular, kanıtlanmış şeydir bu, siz de bilirsiniz. Bu nedenle Natalia Monte ile evlendim, babasını mutlak bir iflastan ve mahvolmaktan kurtardım, onun benimle yalnızca o amaçla, ya da daha doğrusu, ağabeyi Roberto o yoldan kurtulmayı tasarladığından ötürü evlendiğini bile bile. Ve yine aynı sebepten dolayı, onun esinlenecek, öykünecek başka bir modelin, ona cazip gelecek *başka birinin başka aşkının* olmasını her zaman engelledim, öyle birinin varlığı –görüyorsunuz ya, sizi aldatmıyorum– benim için en büyük tehlike olurdu”); ve ardından, gözleri hiç değişmeksizin, ilk kez yaptığı gibi, çeneme yöneliyor, sakal tıraşımı yarım bırak-

tığımı, o gece Verdi'nin *Otello*'sunun galasına çıkacağımı ve –temsil günlerinde âdetim olduğu üzere– sahne öncesindeki saatlerde konuşmamı engellemek ve ses hazinemi daha iyi koruyabilmek için henüz ağzıma bir bant yapıştırmadığımı aklıma getiriyordu (“Birkaç yıl boyunca bana bağlı kaldı, çünkü mahvolmuş babasını kendisinin evlenmekle kurtardığı duruma yeniden sokmak için benim ağzımdan çıkacak bir tek sözcük ya da atacağım bir tek imza yeterdi, daha doğrusu servet sahibi olduğu kadar da anlayışlı, sevgi dolu damadına dönüşerek onu kurtaran bendim. Sonradan, babası ölüp çok geçmeden annesi de ölünce, kurtarıcım Roberto Monte oldu, hâlâ da öyle, o da iş meselelerinde babası kadar muzır ve karım ona daha da fazla tapıyor”). Şişkin, dolgun, soluk dudakları büyük bir hızla kımlıdıyorlardı, benim dilimi her zamanki akıcılığıyla konuşuyordu, hemen hiç hata yapmıyordu: Doğaya aykırı bir kusursuzluktu (“Daha bundan birkaç ay önce kendisini Güney Amerika’ya göndermekten başka çare bulamadım, çünkü burada sermaye kaçırmaktan, vergi kaçakçılığından ve daha başka bilmem kaç tane mali suçtan ötürü tutuklanıp yargılanmak üzereydi. O benim can simidim, beyefendi, hem karımın ağabeyi Roberto’nun –benden çok Roberto’nun– artık tehlikeyi atlattığını, bana bağımlı olmadığını, öc almamdan korkusu ya da korumama ihtiyacı kalmadığını, kendi ayakları üstünde durduğunu bildirerek kendisini bana olan taahhüdünden kurtarmasını dört gözle beklediği gözümünden kaçmıyor. Karım, ben işleri bunun asla bir daha olamayacağı biçimde çekip çeviriyorum sanıyor, ve o inancı bana duyduğu hıncı büsbütün artırıyor, yıllardır beklediğim şeyi, onun bana dolu dizgin, kayıtsız şartsız âşık olmasını zorlaştırıyor. Gerçekte Roberto Monte’nin mali bakımdan bağımsızlığı ya da rahatlaması ileride de mümkün görünmüyor, fakat bunun sebebi ben değilim: Benim onun projelerini engellemem ya da tuzaklar kurmam gerekmiyor. Hapishanenin eşiğinde durmayı kendi başına beceriyor. Ama bu neredeyse ömür boyu sürecek garantiye karşın, ben karımın yaşamına aşkın gölgesinin düşmemesini de şart koyuyorum. Natalia amma da mutsuz olmalı diye düşünüyorsunuzdur şimdi, ama benim de ne kadar mutsuz olduğumu göz önüne alın”). Manur usturubunu bozmadan, coşmadan konuşuyordu ama bacaklarını durmadan bir üst üste atıyor, bir indiriyordu, onu Natalia Manur’a yaklaştıran bir hareketti, sanki ondan kopya etmiş gibi, ya

da belki o bundan kopya etmişti (“Ben onun bugünkü yaşamında pek önem taşıyorum ama benden daha fazla önem taşıyan kimse de yok – ve olmamalı. Ben zamanında önem taşıdım, ileride de taşıyacağım; hem çok uzun süre geçmeden, sizi temin ederim, benden vazgeçemez olacak. Şimdilik hiç değilse onu her gün görüyorum, her gece aynı odadayım: Benim iş görerek, onun eğlenmeye ya da dalgınlıkla ya da belki de kara bahtına kafa yorarak geçirdiğimiz gün sona erdiğinde. Ama unutmayın, eğleniyor da: Hepimizin emeli o, eğlenmek, öyle değil mi? Bakınız, yaşadığı hayata çoğu kadın imrenir, örneğin dün gece ziyaretinize gelen şu hayat kadınına hiç saymıyorum. Natalia Manur, karım, o hayat kadının yerinde olmayı ister miydi? Doğrusu ya, onun durumundaki birinin yakınabilmesi kabul edilir şey mi, bilmiyorum, aynı şekilde benim gibi birinin yakınabilmesi de kabul edilebilir mi, bilmiyorum. Ben sizin yerinizde olmayı ister miydim yani?”), bir yandan konuşurken, bir yandan sahiplendiği iki ibrikten sade kahve içmeyi sürdürüyordu, sonunda bir damla bile kalmadığını görünce basbayağı canı sıkıldı (“Zengin bir kadın, canı neyi çekerse alıyor, kendi banka hesabı var, boşaldıkça dolduruyorum, hatta pek zevkine uygun sabit bir refakatçisi de var, görüldüğü kadarıyla onu eğlendiriyor, iyi geçiniyorlar ve canı istedikçe ona içini dökebiliyor. Benim umurumda değil, size de içini dökmüş olsa hiç mi hiç umursamazdım. Tüm bunları sır gibi saklamıyorum, hele gecedен sabaha yaşamımızdan siliniverecek yabancılardan, ne önemi var? Ve daha geniş bir sosyal hayatı yoksa, bunun nedeni benimle akşam yemeklerine ve toplantılarıma genellikle gelmemeyi tercih ettiğindendir ama bu *kendi* seçimi, çalışmamak da *kendi* seçimi oldu, belki de hareketsizliğiyle beni cezalandırmak için. Bakın ne diyeceğim, siz biraz daha kahve ister misiniz? Bu oteller kahve servisinde gitgide cimrileşiyorlar”). Ardından ayağa kalktı, telefonunu kullanmak için izni istemeden, odama bir ibrik kahve daha getirmelerini söyledi –daha doğrusu buyurdu–; sonra yine yerine oturdu, bu arada boy aynasının önünden geçerken fırsattan istifade aynaya çarçabuk bir göz attı, su lekesinin de kahve damlasının da artık yok olduğunu gördü, (“Şimdi siz kendi kendinize soruyorsunuzdur, on beş yıldır geceleri yatağımızda neler oluyor diye, işte o merakınızı gidermeyeceğim. Şu kadarını bilin, yeter, bizim evliliğimizin temelindeki koşullar –yatak odamızda vaktiyle olup bitmiş

ya da halen olan şeylerden bağımsız olarak– her birimizin kendi hayatını yaşamasına izin vermiyor, sanıyorum şimdilerde böyle diyorlar, kıt bir hayalin ürünü olan örtmece yoluyla. O koşulların herhangi birinin yerine getirilmemesi benim açımdan *casus belli** sayılır, olabileceklerin en ağırı. Beni terk etmesi kadar ağır, anlıyor musunuz?”). Söylevi sırasında bir iki kez –özellikle o Latince lafı savurduğunda, çok iyi anımsıyorum– içimden sözünü kesmek, bir soru sormak ya da bir noktayı belirtmek geldi, ama o sakın, ezici, tetikteki ses tonu aşırı titiz ve vazifeşinas bir şirket sahibinin tonuydu, ve sanki öyle büyük bir çaba ya öyle büyük bir zevkle hazırlanmış bir raporu okuma sırası gelmişti ki, yönetim kurulu üyelerinin en ufak bir ek getirmelerini engelleyecek, karşı fikir ileri sürmelerine fırsat vermeyecekti (“Siz bunu anlayamazsınız, beyefendi, sizin aşklarınız hep sıradan sevdalar olmuştur. Size bunu, durumun ne merkezde olduğunu ve benim konumumu görmeniz için anlatıyorum; bir son dakika dikkatsizliği yüzünden bu on beş yılın boşa gitmiş olmasına izin vermeyeceğimi bilesiniz diye; hemen bu sabahtan tezi yok karımdan ayrılmanız ve dün gece bana fazlasıyla kanıtladığınız aşırı ve uygunsuz ilgiyi kafanızdan çıkarmanız için. Ben ihmalkâr bir koca değilim. O ilgiyi sizden önce duyanlar bunu gayet iyi anladılar: Engelleri ölçtüler, zorlukları hesapladılar, üşendiler, havlu attılar, geri çekildiler; yalnızca bir kez, yüklü bir para ödemem gerekti. Siz de onlar gibi yapmalısınız. Hayatımı zorlaştırmayın, kendi hayatınızı da zorlaştırmayın. Karım kârlı bir iş değildir, inanın bana, kazançlı çıkmazsınız”). Kapıyı tıkladıklarında açmaya gittim, gelen yalnızca biraz daha kahve getiren garson kız değildi, kendi programı ve saatleri uyarınca yatağımyı toplayıp odamı havalandıracak temizlikçi de oradaydı; Manur koltuğundan uzanarak birincisine girmesini söyledi, ikincisini defetti (“Daha sonra gelin, henüz kahvaltıdaıyız, görmüyor musunuz?”), benim belki de yatağımyın toplanmasını, odamın havalandırılmasını, sakal tıraşımı tamamlanmış, ağzımı özel günlerde yaptığım koruyucu bantla kapatılmış görmek isteyebileceğimi aklına bile getirmedi. Hesabı imzalayıp gülümsemenin bedelini öderken, Kübalı ya da Kanaryalı çiftin bitişik odadan çıkıp geçtiğini gördüm. Demek erken kalkma âdetleri yokmuş. Yüzlerini görmedim, yalnızca gri

* Lat. Savaş nedeni (ç. n.)

ya da mavi bir takım elbiseyle rengârenk bir entari gördüm. Kadın daha uzun boyluydu ve arkadan yürüyordu. Yüzüme bir çiçek parfümü esintisi çarptı, erkeğin, “Dayan o halde!” dediğini işittim, kadın, “Yemin ederim, daha fazla dayanamıyorum” diye yanıtladı. Kapıyı kapattım, Manur’un karşısındaki yerime döndüm (“Siz şimdi yalnızca düşünce aşamasındasınız, elinizde başka şeyiniz yok. Peki düşünce nedir ki? Hiçbir şey, beyefendi, o kadar basit bir şeydir ki, tahmin bile edilebilir, o kadar gelip geçici bir şey ki, akla geldikçe anlatılabilir bile. Ben sizin düşüncelerinizi tahmin edebiliyorum, siz benimkileri artık biliyorsunuz, öyle değil mi?”). İsmarlarken o denli kararlı olduğu halde, Manur yeni gelen kahveyi içmedi. Yalnızca benim hakkım olanı geri vermek için ısmarlamış da olabilirdi, ben içecek fırsatı bulamamıştım –onun fincanıma koyduğu kahve soğumuştı– (“Bu gece sizi alkışlayacağım”). Öbürünün üstüne attığı bacağı indirdi. Gitmek üzere ayağa kalktı. Kravatını sıvazladı. Fötr şapkasını aldı. Saatine baktı (“Kokusu da çok hoş” dedi ama karısı Natalia Manur’dan mı, az önce geçen ve artık dayanamaz olan Kübalı ya da Kanaryalı kadından mı yoksa orospu Claudina’dan mı söz ediyordu bilemedim, öyle ya hoş ucuz parfümü –oda havalandırılmamıştı– belki de hâlâ duyulabiliyordu). Şöyle dedi:

“Şunu unutmayın: Kurmaca olanı ya da var olmamış olanı bağlayandan daha güçlü düğüm yoktur.” Ardından üçüncü kez işaret parmağını kaldırdığını gördüm. Kendisini de üçüncü kez görüşüm oldu.

Sanırım dördüncü gazeteci sonunda aradığında çok zaman geçmemişti. Fakat arada tıraşımı olmuş ve ağzımı bir bantla kapatmıştım: Bir an duraksadım, yanıt vermedim.

Artık karnım o kadar acıkmıştı ki biraz ara vermek zorunda kaldım, yakındaki bir restoranda akşam yemeğine indim; gürültülü, pahalı ve kalabalıktı, çok turist müşterisi olduğundan kapılarını oldukça erken açıyordu. İlk posta kutusuna baktım, sabahtan beri bekleyen postamı aldım. Kimse yukarıya getirmemişti, çünkü bugün ziyaretime kimse gelmedi. Telefonu da telesekretere bağlamıştım, dolayısıyla gün boyunca kimseyi görmemiş, kimseyle konuşmamıştım ve gün artık sona ermek üzereydi. Bankaların çeşitli belgeleri ve birtakım önsözleşmeleri vardı, böylece bundan iki yıl sonra, o uzak geleceğin falan tarihinde yeryüzünün filan yerinde arya söylemek üzere bulunmam gerektiğini biliyordum; aralarında, posta kutumdaki tek mektup (turistlerin şamatası arasında yemeğimi beklerken okudum) nişanım Berta'nın kocası ya da dulu olan Noguera adlı adamınkiydi. Şaşılacak şey, –benden yanıt gitmemiş olmasına karşın– bir kez daha bana yazmıştı, üç hafta kadar önce Berta, ben yine kocasının bildirmesiyle ölümünü haber aldıktan sonra tam da bugün, sabahki düşüme girmişti. Az önce okuduğum bu ikinci mektubunda Noguera ilkin eski kitaplarım konusunda ısrar ediyor ve kendisine yazıp onları geri alacağımı bildirmezsem karısından kalan başka şeylerle birlikte ateşe atmaktan başka çare bulamayacağını bildiriyor (aynen böyle diyor: “Ateşe atmak”, artık ilkbaharın geldiği göz önüne alınırsa insanı yadırgatan bir deyim). Berta ile paylaştığı evden yani kuleden taşınacakmış (ve bu kez, ilk seferden farklı olarak, kendi ruhsal durumu üstüne yorumda bulunuyor: Umutsuzmuş), çünkü karısının sürekli anısı çok büyük bir acı veriyormuş. Her geçen saat öyle bir kahıra kapılıyormuş ki, yalnız ortak evlerini terk etmekle kalmayacakmış, niyeti onun (Berta'nın) tüm eşyalarını ve (belleğindeki) anısını besleyen her şeyi ortadan kaldırmakmış, anısının böylece “besinsizlikten dolayı ölmesini” istiyormuş. Henüz gençmiş ve yaşamını yeniden kuracağını umuyormuş, ve fotoğrafları, ayakkabıları, plakları, takıları, losyonları, videoları, kremleri, önlükleri, kitapları, aynaları, ilaç-

ları, mektupları –kısaca, karısının kullandığı her şeyi– yok etmeye kesin karar vermişken, ateşi yakmadan önce, acaba ben –daha önce listesini yolladığı– meşhur kitaplarım dışında, kendisinin “ise” artık gözü bir daha görsün istemediği o nesnelerden bazılarını da göndermesini isteyip istemediğimi soruyor. Benim, kendisinden farklı olarak, belki de, Berta’nın anısını ona ait elle tutulur bir nesneyle canlı tutmak isteyebileceğim aklına gelmiş ve o noterlik heveslisi tip –şimdi adının Noguera olduğundan eminim, öyle ya, işte burada yazıyor– tasarladığı ateşi yakmadan önce bana önermeyi uygun gördüğü bütün nesnelerin ayrıntılı listesini mektuba eklemiş. Noguera, özellikle Berta ile “daha yakın ilişkimiz olduğu” dönemde kendisine yolladığım mektuplarla kartpostalların ilgimi çekebileceğini düşünmüş (“sayıları fazla değil, çoğu kartpostal”), Lindor marka bonbonların tenekte kutusunda bulmuş onları. Fakat –diye üsteliyordu– bana saklamayı isteyebileceğim başka herhangi bir nesneyi göndermenin onun açısından mahzuru yokmuş. Eğer iki haftalık süre içinde benden yanıt alamazsa –birinci mektubunun da alamadığı gibi–, “ilişikte listesi sunulan nesneler”den hiçbirini istemediğimi anlayacak ve “ateşe atma” işlemini gerçekleştirecekmiş, o nedenle aksi durumda acele yanıtlamamı diliyor ve Barcelona’daki telefon numarasını da ekliyor, (“basından ve televizyondan haber aldığı”) çeşitli yolculuklarım ve görevlerim bana vakit bırakmayabilirmiş. Birkaç sayfa tutan yeni listeyi okuma cesaretini bulamadım ama üstünkörü –doğrusu tekrar tekrar– göz atarken iki şeyi belirledim: Noguera o listeye benimle hiçbir ilgisi bulunmayan ve hiç kuşkusuz Berta’dan artık haber almıyorken edinilmiş binbir çeşit nesneyi ekleyecek kadar kaçıktı; ama bana (bir an korktuğum üzere) çorap, külot ve benzeri şeyler önerecek kadar değil –eminim ki onlar ateşin yutacakları arasındaydı–, gümüş çatal bıçak takımı, müzik seti, video aygıtı ve televizyon da yoktu –eminim, on beş gün sonra onlar da alevlerin arasında kalmayacaklardı. Noguera, karısının beklenmedik ve belki de önüne geçilmesi mümkün ölümüyle bunalıma girmişti (ve bana ilk kez, onu henüz toprağa vermişken, insana ölümlerin getirdiği sükunetle ve mantığı henüz onu terk etmemişken hitap etmişti, şimdi ise daha bunalımlı olması normal), şayet kendisi Berta Viella’yı unutmayı isterse, bu durumda onu hatırlamak isteyecek başka hiç kimse kalmayacağını anlayamıyordu. Çünkü önemli olan sonuncudur, o

nedenle, örneğin, avutulması gereken son dulumuzdur, ve miraslar hemen her zaman bizi gençliğimizde değil de iğrenç çöküntümüzde ya da kaskatı olgunluk çağımızda tanımış olanlara gider. O yüzden büyük Gustav Hörbiger artık ne benim ne dünyada başka herhangi bir kimsenin gözünde yüzyılımızın en kahraman Helden-tenoruydu, tersine, herhalde bir Alman hastanesine kapatılmış, yaşayan manyak bir bunaktır ve artık onu kısa süre sonra gerçekleşecek ölümü tanımlamayacaktır. O yüzden kıyamete kadar Otel-lo bir adalet uygulayıcısı, Liú da bir kurban olarak kalacaklar, o yüzden Manur'u kolayca unutamam (buna karşılık yine bu yüzden, ben kendim ne olduğumu ya da beni birilerinin hatırlayıp hatırlamayacağını henüz bilmiyorum). Noguera, bana ipe sapa gelmez bir öneri sunmakla, daha önce olmuş şeyi belirleyenin, düzeltenin ya da yok edenin en son durum olması yolundaki değişmez bir yasaya karşı çıkmaya kalkışıyor. Berta'nın kocası o ve ilelebet öyle kalacak, daha sonra seçilen o, her ne kadar şimdi yakınıyor ve unutmakta zorlanıyorsa da, yasaya uymayan bir aktarımla, o sorumluluğu bana yüklemeye çalışması olacak şey değil. Ben Berta'yı diriltemem, hatırlamak istemiyorum onu; dahası, söylemiş olduğum gibi, artık onu hatırlamaz oldum. Eskiden benim olan o kitapları istemiyorum, anıtları, yüzleri ve kumsalları gösteren fotoğrafları da, dünyanın çeşitli yerlerinden ona yolladığım kartpostal-ları da istemiyorum, bir sünger, bir bornozu, Lauritz Melchior'un çizilmiş bir plağını, Pavarotti'nin yepyeni bir plağını da istemiyorum, hele yedi operadan muhteşem arylar söylediğim kendi plağımı hiç istemiyorum. İlaçlarını da, güneş gözlüğünü de, yüksek ökçeli pabuçlarını da, açelyalarını da istemiyorum; fazlasıyla gelişigüzel satın aldığı romanları, yüzüklerini, gösterişli küpelerini, açılmamış Ren ve la Veuve Clicquot şaraplarını da; kolonyasını, göz damlasını, lambalarını, rujlarını, kendi armağan ettiğim La Bisbal seramiklerini, fosilleri; ipek karışımı bluzlarını, Murano kristali küllüklerini, şanjanlı etekliklerini, binbir maddeden yapılmış horoz koleksiyonunu, Fortuny'nin gravürlerini –çok güzel olsalar da– istemiyorum. Ona ait olmuş hiçbir şeyi istemiyorum. Ya da belki isteyebileceğim bir tek nesne olabilir, ama henüz istemeye niyetim yoktu, iki yemek arasında –restoran tıklım tıklımdı, garsonların işi başlarından aşkındı, şef tepemde gevezelik etmeyecek kadar nazikti, öyle yüksek perdeden bir şamata vardı ki, ben

hiçbir konuşmaya kulak veremediğimden ötürü sıkılıyordum–Noguera’nın bana gönderdiği mini mini harflerle yazılmış, çılgın sayfalara gereğinden fazla göz attım, ve baktım, üçüncü sayfada “zarif İtalyan takvimi” diye bir şey var (zavallı Noguera böyle niteliyor, aslında uğraşının ne olduğunu da kendisinin kim olduğunu da bilmiyorum). Acaba diyorum, Barcelona’daki evimizin duvarını süsleyen o aynı takvim mi (*marzo, ottobre, dicembre**); demek istiyorum ki, aynı marka ya da seriden mi, ayrıntılara düşkün olan Berta onları bütün bu yıllarda almayı sürdürmüş olabilir mi, dolaşısıyla hâlâ üretiliyorlar mı acaba. Noguera’dan o zarif takvimi isteyebilirim. Çünkü, her şekilde, birkaç ay geçince sona erecek ve kaldırılıp atılacak, varlığı uzun sürmeyeceği gibi, artık hatırlayamadığım şeyi bana uzun süre hatırlatamayacaktır. Belki de bu süre içinde ona yeniden baksam fena olmayacak, çünkü korkarım bugünden sonra hiç kimse benim uykuma bekçilik etmeyecek, ben de Natalia Manur’un uykusuna bekçilik etmeyeceğim. Bu sabah, uyandığımda, dört aslan ayağı üzerinde duran muazzam genişlikteki yatağımızda o yoktu, hâlâ da eve dönmüş değil. Hiçbir özel nedeni olmayabilir de. Ben yıllar yılı öyle kötü, öyle az uyudum ki, artık her gece yüksek dozda (yirmi beş damla) uyku ilacı alıyorum, o beni öyle derin bir uykuya salıyor ki sekiz saatlik uyku sürem tamamlanmadan hiçbir şey beni uyandıramıyor, uykuya dalmadan önce kendi irademi devreye sokmuşsam ya da başka birinin iradesi derin uykumu kesme ve beni dünyaya geri döndürmeye azmettiyse, o başka: Birkaç kez Natalia’nın geceleyin bana gereksinimi oldu, o vakit yüksek sesle adımı söyledi, beni sarstı, pijamamın önünü açıp şakaklarıma ve boynuma soğuk su püskürttü. Fakat dün gece zihnim tetikte değildi, o da kuşkusuz bana gereksinim duymamıştı, o durumda kuşkusuz, ben farkına varmadan erkenden dışarı çıkmıştı, hem telaşla çıkmış olmalı, o telaşla, nereye gittiğini açıklayan ya da en azından öğle ve akşam yemeğine gelmeyeceğini bildiren bir pusula bırakmamış. Telaşlı olması çok muhtemel, çünkü anlaşılıyor ki yolculuğa çıkmış –uçakla mı trenle mi, bilmenin yolu yok– ve insan yola çıkarken vakti hep azdır. Valiz dolabında iki körüklü valizle bir büyük çanta eksik, en özel eşyalarının çoğu ortalarda yok, şimdi Noguera’nınki gibi bir liste yapamam,

* Mart, Ekim, Aralık (ç. n.)

unkü ondan farklı olarak, burada, gözümün önünde hemen hiçbir şey bırakılmamı , di  fırcam yine eskiden olduğu gibi yapayalnız kalmış; çekmecelerinde i ama ırlarının, gardırobunda göz giysilerinin bulunmadığını biliyorum, bu da bana  unu düşündürüyor: ağabeyi Roberto'nun ( u da var ki onu görmeyeli artık hayli zaman geçmişti, sık sık da   zl yor) refah içinde yaşadığı ve bugüne kadar kalmayı yeğlediği –bizim yarık remizde ilkbahar ba ladığına göre– Arjantin'e umu tur belki de. Evet, birden aklına esip onu görmeye gitmiş olabilir. Ama böyle ani bir esinlenmenin önceden tasarlanması gerekir, aslında Natalia Manur'un hiçbir şey söylemeden beni terk etmiş olması da mümkün, dört yıl önce Manur'u terk ettiği gibi, ve onu terk edi ini de gördüm d   mde. (Natalia bana onca kez anlatmıştı, ona hep dermi  ki: "Sonunda çekip gittiğimde, ruhun bile duymayacak.") Son haftalarda ya da belki aylarda (insan hep yollarda olduğunda zaman öyle bir hızla uçup gidiyor ki, birlikte yaşadığımız bu yıllarda da, mesleğimden ötürü dünyanın dört bir yanını dola tıktı), onca yer deği tirmemizden bıkmı  gibiydi, hem –biraz– benden de. Gözlerinde di iliğini vurgulayan halkalar belirmi ti yeniden, yüzünü aydınlatan o güzelim di leriyle daha az gülüyordu, yine tırnaklarının kenarlarını fazlasıyla kemirmeye ba lamı tı –ilk gençliğinde ya da belki sonradan Brüksel'deyken edindiği eski bir tiktı– ve iki işaret parmağı –en çok o parmakları, ama öbürleri de– yine Madrid'deki o günlerde sergilediği çocuksu, çirkin, cılt et görünümünü almıştı. Fakat beni en çok kaygılandıran, sahne alacağım yeni bir yere her geli imizde onun anormal bir bitkinliğe kapılmasıydı. Dört,  , iki yıl önce, hatta daha altı ay önce onun için en büyük keyif kaynağı olan şey azaba d n  m  t , şiddetle yakınmıyordu, hatta yakınmasını dile getirmiyordu, ama –hiç ku kum yok– o azaba büyük bir acıyla katlanıyordu. Son yolculuklarda valizleri açacak gücü bile bulamıyordu: Yola hâlâ iyi dayanıyordu, son derece kısa süren yolculuklarımız sırasında güçlü, hatta hevesli görünüyordu; ama komi bize odamızı atıktan sonra karşı durulmaz bir t keni le otel odasının yataklarından birine yıldırım arpmı asına yıkılıyordu. İki saat kadar uykuyla uyanıklık arasında ya da sersemlemi  kaldıktan sonra, soyunup d   alacak kadar canlanıyordu; ancak ardından yine yatağa uzanıyordu ve bulunduğumuz kentteki süreyi öyle bir d   alıp bir  erkerleme yaparak, bir şeyler okuyup televizyon seyrederek geiri-

yordu. Artık kendi başına sokağa çıkıp bir yerleri görmeye gitmiyordu (oysa son zamanlarda Prag'a, Paris'e, Berlin'e uğramıştık), provalarıma gelmiyordu (oysa son zamanlarda Aeneas, Pinkerton, Des Grieux gibi birinci sınıf rollere çıktım), temsilden sonra ünlü meslektaşlarla ve ilginç kişilerle akşam yemeğine gitmek üzere beni beklemiyordu (oysa bu yakınlarda Anna Telesca ile, renkli bir kişiliği olan Guillerme ile, yakışıklı Jerusalem ile karşılaştık). Yemeğini odasına çıkarmalarını istiyor, yalnızca İspanyolca konuşmakta ve dinlemekte ayak diriyor ve sonuçta kısa denecek bir süre önce görmekten heyecan duyduğu ve evimizi süsleyecek bir alay yararlı nesnenin hevesle izini sürdüğü kentlerden, uçak biletinde bir addan ibaretmişler gibi gelip geçiyordu. Bu yakınlarda televizyonda seyrettiğim çok başarılı bir komedinin başkışisiyle aynı davranıyordu: İri yarı, sözüne sadık ve kafadan çatlak, çok sevimli bir boksör eskisi, otel odasında zorunlu hapse almış olduğu eski boksör yaşantısından ötürü, Chicago'da mı, New Orleans'da ya Detroit'te mi olduğunu bilemiyordu. Ben bizi bulduğumuz kentte sürükleyen operayı prova ederken ya da plağı kaydederken Natalia'nın neler yaptığını bilmiyorum ama en son yolculuklarımızda odada birlikte bulduğumuz kısıcık sürelerde, o –çoğu kez duştan sonra giyinecek gücü bulamadığından, kocaman bir havluya sarınmış olarak– yatağa uzanmış, çeşit çeşit dergileri karıştırmakla yetiniyordu ya da uyukluyor ya da en azından esniyordu ve –televizyon hep açıktı ama benim çalışmalarımı ve alıştırma-larımı rahatsız etmemek için ya da sonuçta başka bir dil işitmekle ilgilenmediği ya da dinlemeyi istemediği için sesini açmıyordu– benim yorumlarıma ve girişimlerime tek heceli yanıtlar veriyor, sevgi gösterilerime karşılık yanağını ya da alnını uzatmaktan öteye geçmiyordu. Bir iki kentte, farkına varmadan, özlemi andıran bir tonla acaba Dato'ya ne olmuştur diye kendi kendine sordu ve işin açıkçası artık benim sesimden ya da arylarımdan öyle pek hoşlanıyorsa benzemiyordu: Doğrusu ya, onun yanında alıştırma-larımı yaptığım, bir zamanlar hayranlıkla izlediği baş döndürücü *vibratolarla* ortalığı gök gürültüsü gibi titrettiğim birkaç kez, yüzünde bir iki sıkıntı ifadesi –yüzünü buruşturmak denen şey– belirmediğini gördüm. Paris'te ve Berlin'de baş ağrısını ileri sürerek temsillerime gelmedi bile. Daha önce gelmediği hiç olmamıştı. Evde geçirdiğimiz birkaç kısa sürede de onu daha mutlu görmedim. Aslında bu sa-

baha kadar fark etmemiştim, ama yüzünün açık seçik görüldüğü tek anın yenilendiği düşümden (tam size anlattığım gibi) uyanınca, farkına vardım ki, son zamanlardaki yüz ifadesi, yatağa uzanmış, dergileri karıştırıyorken ya da televizyon programlarına göz atıyorken ya da en fazlası pencereden bakıp güzel bir bulvarı ya da tarihi bir meydanı ya da huşu veren bir kiliseyi ya da bir yabancı ülkenin kımıldayan minyatürlerine dönüşmüş esrarlı sakinlerini kayıtsız gözlerle seyrediyorken yüz ifadesine hâkim olan, görmeyen bakış, o ilk kez gördüğüm ve bana (henüz adını bilmediğim) Natalia Manur'un, –hani nasıl demiştim?– melankolik ruh durumlarında kendini dağıtma illetine tutulmuş olduğunu bildiren bakışıyla aynıydı.

Hepsi bu işte, gerçekte bundan dört yıl önce olup bitenler ve bu sa-
bahki gerçeğine uygun, düzenli düşümde gördüklerim, hâlâ aklımda
tutabildiklerim ve henüz yeterince vakit geçmediğinden aklımda
tutmaktan kaçınamadıklarım. Daha başka ne mi oldu? Ya da kâğıda
döktükçe daha uzaklaşan, giderek bulanıklaşan düşümde daha
başka neler mi gördüm? Ha, Natalia Manur'u ilk kez öpüşümü de
gördüm, neredeyse bilmeden, öbür (lüks olmayan) otel odasında,
Zarzuela Tiyatrosu'nda Verdi'nin *Otello*'su galasının ertesi akşam,
artık Manur'un koyduğu yasak kesin geçerlik kazanmıştı ve buna
karşın Manur, o vakit kendi bilmiyorduydu da artık terk edilmişti.
Ben de bilmiyordum: İnsan ne vakit seçilip alındığını da ne vakit
terk edildiğini de çoğu kez bilmez, olayın hep arkamızdan gelişmesi
bir yana, bu tür ani dönemeçlerin gerçekleştiği anı diğerlerinden
yalıtmak mümkün olmadığı için, aynı şekilde, insan seçilip alın-
masının öz değerlerinden ya da erdemlerinden ötürü mü, kendi
eşsiz varlığından ötürü mü, kendisi kararlılıkla devreye girdiğin-
den ötürü mü, yoksa sadece, bir başka yaşama rastlantı sonucu
karıştığından ötürü mü olduğunu hiç bilemez. Natalia Manur bir
başkasınca dayatılmış bir duruma on beş yıl rıza göstermiş, boyun
eğmiş, gündelik rutine, uzlaşmalı koşullara, ekonomik anlaşmaya,
misilleme korkusuna, daha önceki durumun silinmesine, bekleyişe
ve belki –aynı zamanda– bu sözcüğün tüm anlamlarını içermeyen
bir karşılıklı aşka dayanan on beş yıllık bir birlikteliği sürdürmüştü;
derken Mayıs ortalarında bir akşam o duruma bir son verdi ve o
andan başlayarak onun yerine herhalde temelleri hiç o kadar sağlam
ve bağlayıcı olmayan başka bir durumu koymuştu; ve ben tüm bu
süre boyunca (“Ha, işte benim zamanım geldi!” diye haykırıştan,
“Bizim zamanımız geçti!” diyene kadar geçen süre, bu dört yıllık
ayraç) acaba ona kişisel olarak, şüphe götürmez biçimde, başka
birinin asla olamayacağı şekilde elzem miydin, bundan emin olma-
yı hiç başaramadım: Yeni temeller seçme özgürlüğü, bir söylemin
inandırıcılığı, aşkın pohpohlaması, birkaç öpücüğün ateşi, meydan

okuyuş, beklenti ve belki –aynı zamanda– ilkel ve tanınması bir o kadar kolay bir tutkuydu. Kesin kararı ona verdiren şey, benim kocası tarafından haksızca ve despotça korkutulup kaçırılan talip-lerinin beşincisi ya da onuncusu ya da on beşincisi (“yetti artık” demesine yol açmaya yazgılı talip) olmam mıydı, Roberto Monte’nin Madrid’de bulunmayışı mı –daha önce karşılaşmadığı bir durum– bütün sabrını yitirmesine, ister ağabeyi açısından, ister kendi açısından her türlü korkudan sıyrılmasına ve geleceğinin arta kalanını daha önce henüz çok daha uzunken, beş, ya da on, hatta on beş yıl, evliliğinin başlangıcındayken görmediği biçimde kapkara görmesi mi olmuştu? Tek bildiğim, Verdi’nin *Otello*’sunun beklenen galası bittikten sonra, bana Manur’un bizzat bildirdiğinin tersine, beni kutlamak, ardından başarımına kadeh kaldırmak için ne o ne Natalia ne de Dato soyunma odama uğradı. Orospu Claudina ile sağdıçı Céspedes de gelmediler. Bunlar ilk gençliğimi yaşadığım kent olan Madrid’de sonuçta o sırada tanıdığım birkaç kişiydiler, daha önce de söylediğim gibi, ne yazık ki onları davet etmek fırsatını kaçırmıştım. Yine anlattığım gibi, babalığım Bay Casaldáliga da ortaya çıkmadı, oysa kendisine motosikletli ulakla iki davetiye göndermiştim. Benim bilet hakkımın kalanını Heldentenor Otello’ya vermiştim, birkaç kez istemişti –o zamanlar olası rakiplerinin karşısında hâlâ durumunu gizliyordu–, şayet bende fazladan bilet kalırsa, o çok kişiye söz vermişmiş. Soyunma odamın kapısını çalan olmadı, demek istiyorum ki, zorunlu ya da hesapta olmayan hiç kimse, dolayısıyla o geceyi Madrid’de bana –denebilir ki– arasız eşlik etmiş kimseler olmaksızın geçirdim. Tiyatroda bütün seyircilerin çıktığını bildirdiklerinde, meslektaşlarımla emprezaryolar (hep yıldızların yanında görünmeye teşnedirler, ben de artık yıldızlaşmaktaydım) beni gürültülü bir mekâna, yemeğe sürüklediler, ardından hava ılı-ılır ılınmaz Madridlilerin çeşitli gezintilerinde takıldıkları kalabalık açık hava kafelerinden birine gittik. O gecedan kalan en canlı anım –Madrid’de nerede bulunursanız bulunun, güneş battıktan sonra saat başı– sükun eden gayretkeş çöp kamyonları oldu: Müthiş bir gümbürtü ve çöp kokusu ikide birde sohbetlerimizi ve içkilerimizin tadını berbat ediyordu. Şimdi düşünüyorum da, eğer o yerlerde, o insanlarla birlikteliğe o kadar uzun süre dayandıysam bunun nedeni, Manur’ların arasında neler geçtiğinden habersiz kalmanın (şu merhametli belirsizlik hali) rahat gelmesindendi, otele dönecek

olursam öğrenebileceğim şeyden korkuyordum, bakarsınız kuşku-
landığım ve duymayı asla istemeyeceğim o şeyi –bir iz bırakmadan
çekip gitmiş olduklarını– söylerlerdi. Nefret edilesi bir gece oldu.
Desdemona ya da dilber Priés orkestranın edepsiz ve kılıksız (İs-
panyol) birinci kemanını yanında getirmişti, onu gizlisiz saklısız
şapur şupur öpüyordu –kuşkusuz sahnede görkemli bir başarı elde
ettikten sonra cesaret bulmuştu, daha fazla ayrıcalık kazandığını
hissediyordu– ve kılı göğsünü dalgın dalgın okşuyordu. Iago yani
kibirli Volte bereket yanımızdan hayli erken ayrıldı, çünkü ertesi
gün tam dinlenme olacağı halde, sabah erkenden kendi yorumunun
bazı ayrıntılarını mükemmelleştirmeyi (aynen böyle dedi, “mü-
kemmelleştirmeyi”) düşünüyormuş; ama gitmeden önce on dakika
boyunca bana kendi çalışmamın sınırları üstüne söylev çekti. Otello
yani Hörbiger kafayı buldu, muzır fıkralar anlatıyordu ve upuzun
masadakilerin neredeyse tamamı (on beş yirmi kişi, Almancayı
hiçbirimiz anlamıyorduk ve o halinde ağzından tutarlı ve akıcı
olarak çıkan her şey Almancaydı) kulak versinler istiyordu: Arada
bir –bana yaptıkları çeviriye göre– masa başından kendi dilinde
şöyle bağıırıyordu: “Dinleyin, hepiniz dinleyin, şimdi anlatacağım
fıkra çok eğlenceli!” Yine de en büyük düşmanı dilsel anlaşmazlık
değildi, başkentin baş belası despot temizlik hizmeti, her yerde
hazır ve nazır çöp kamyonları söylediklerinin hepsini bastırıyordu.
Sonunda olan oldu, bir çöp kamyonunun sıkıştırıcısının büyük bir
gürültüyle devreye girmesiyle o mide bulandırıcı kokunun ortalığa
saçıldığı seferlerden birinde, ben açık hava kafesinin kumlarına
kusuverdim. Kusmak bir şarkıcı için felakettir, her şey bir yana,
öğürmesinden ötürü. Herkes telaşa kapıldı, hemen hepsi –etkilen-
mekten korkarak ya da iğrendiklerinden– bana sırtlarını döndüler.
Mendilimle ve uzattıkları başka bir mendille becerebildiğim kadar
silindim, bir taksiye binip otele döndüm, otelde beni bir pusula bek-
liyordu, Céspedes (belli ki görevi hep gece nöbetiydi) anahtarımla
birlikte bizzat verdi. Ceketimdeki lekeleri fark ettiğini gördüm,
ama hiçbir yorumda bulunmadı, bir gece önce yolladığı kadrolu
masajcısından yararlanmayışıma da bir yorumda bulunmadı, işinin
ehli bir ses tonuyla, yatmadan önce herhangi bir ihtiyacım olup
olmadığını sormakla yetindi.

Zarf Dato'dandı, otele geldiğimde, saat kaç olursa olsun, mutlaka
odasına uğramamı rica ediyordu. Saat iki buçuktu ve ben perişan-

dım, ama insan uzun süre belirsizlik içinde kalamıyor: Şimdi bil-meye ihtiyacım vardı, Dato'nun odasına çıktım. On sekizinci yüzyıl modeli elçeğizli o eski borsa ajanının, o saatte, gecenin bir yarısında görüldüğü kadar sinirlerini dizginleyen pek az kişi görmüşüm-dür. Beni sigara üstüne sigara içerek beklemişti –küllük tepeleme doluydu–, sırtında bordo rengi ipek bir robdöşambr vardı, ama altında hâlâ sokak gömleği ve pantolonuyla duruyordu; pabuçları da ayağındaydı, kahverengi (bağcıklı) pabuçlar. Beni yukarıdan aşağıya, aşağıdan yukarıya süzdü, görünümüm feciydi kuşkusuz. Fakat aynı zamanda ilk kez ya da değişik bir açıdan bakarmış gibiydi bana, bundan dört yıl önce Noguera'yı sevgilim Berta'nın gelecek-teki kocası diye tanıştırsalardı ben de öyle bakardım sanıyorum.

“Size bildirmem gereken yarınki buluşmaya bundan farklı, daha derli toplu bir halde gideceğinize güveniyorum. Bir şey içmek ister misiniz?” Bunu söylerken odasının ufak buzdolabının ya da mini barının kulpuna el attı. Başımla hayır diyecek vakti bile bulamadım. “Üstünüzün başınızın haline bakılırsa, istemezsiniz diye tahmin ediyorum. Bir aksilik mi oldu?”

Ceketime baktım.

“Gidip üstümü değiştirmedim, vahim bir şey değil. Ne oldu?”

“Herhalde siz benden iyi biliyorsunuzdur. Görünen o ki beni refakatçilik görevimden tümüyle kurtaracak bir şey, kim bilir belki işimden de olacağım.” Konuşan kişi artık akşam yemeklerimize, sohbetlerimize, alışverişlerimize sessizce katılmakla yetinen o el-zem ve ihtiyatlı Dato değildi, otelin barında baş başayken tanıdığım kişi olmuştu yeniden: Canlı, durumu hafife alan, saygısız biri, ama artık gülümsemiyordu (çenesi açılmıştı ama suratı asıktı).

“Ne demek istiyorsunuz? Neden söz ediyorsunuz? Tiyatroya neden gelmediniz?”

Dato bir sigara daha yaktı, ardından henüz olmayan külünü silkmek için parmağıyla vurdu. Çok gergindi ama, dediğim gibi, kendini tutuyordu.

“Bilmiyorum, fark etmez. Onca yıldır ilk kez neler olduğunu bilmiyorum. Yine de bana aldırmayın, aslında işimi kaybetme teh-likesi yok. Tersine, bir de bakarsınız elzem olurum, bundan böyle artık yalnızca öbür tarafı idare etmek durumunda olacağım. Bir seferinde söylemiştim ya, bir karı kocayla iş görmek çelişkili ve bellek özürlü tek bir kişiyle iş görmek gibidir. Şimdi farklı olacak,

belki de daha kolay olur, çelişkisiz, yalnız bir adam” –ve tekrarladı–: “yalnız bir adam.”

Ben sesimi çıkarmadım. Dato sigara içiyordu. Birden yüzü (birazcık) aydınlandı, şişkin dişetleri ortaya çıktı:

“Sizin niyetleriniz benim elde bir saydıklarımından farklıysa, o başka tabii. Şayet siz, yarınki buluşmanızda, gönül eğlendirmekle, hoşça vakit geçirmekle yetinir, ardından her şeyi olduğu gibi bırakırsanız, şimdiye kadar hep olduğu gibi... Ben, izninizle, böyle yapmanızı tavsiye ederim. En iyisi olur, Natalia ve sizin için öyle olur mu bilmem, ama benim için ve Bay Manur için, evet. Hem büyük olasılıkla, siz ikiniz için de, ama sizi ikna edemeyeceğim, öyle değil mi?”

“Ne buluşmasından söz ediyorsunuz? Bana bunu açıklar mısınız lütfen? Natalia nerede?”

Bu kez, birkaç soruyu arka arkaya sormak gibi bir hata yapmama karşın, Dato hepsini yanıtladı.

“Natalia odasında, Bay Manur ile birlikte uyuyor. Bana uğramanızı istememin nedeni, size yazdığı pusula vermek. Bana şu otelde bir rezervasyon yaptırdı” –bunu söylerken masanın üstünde duran bir kartı iki parmağıyla alıp bana uzattı– “ve yarın akşam saat beşte kendisiyle birlikte oraya gitmenizi istiyor. Daha önce sizi göremeyecekmiş, yani kahvaltıda ve sonrasında, demek istiyorum. Bir aşk randevusu olduğunu varsayıyorum.” Bu yorumla, ardından söylediği şey arasında hiç es vermedi, ilki işitilsin ama fark edilmesin istermiş gibiydi: “Bu akşamki temsiliniz için sizi kutlamamı da istedi. Büyük bir başarı kazandığınızdan eminmiş, öyle diyor. Katılamadığına çok üzgünmüş.”

Otelin adına, adresine baktım. Aynı caddedeydi, hatırladığıma göre hemen hemen karşımızda –kendi halinde bir oteldi–, Natalia Manur bizim otelden çıkınca ilk rastladığı oymuş gibi.

“Teşekkür ederim” dedim. Ardından duraksadım: “Dinleyin, Dato, sanırım Bay Manur’un bundan hiç haberi yoktur, öyle değil mi?”

Dato sigarasını bitirmeden söndürdü, öfkesi ya da umutsuzluğu henüz üstündeydi.

“Siz ne sanıyorsunuz? Onunla bu sabah konuşmuşsunuz, onu tanıdınız, öyle değil mi? Bu hiç olmamıştı.”

“Ne hiç olmamıştı?”

“Natalia Manur’un âşığı olmadığını söylemiştim ya.”

Dato’nun karşısında kızarmak elimden gelmedi.

“Siz bana, Bay Manur’a bildiklerinizi aktarmakla yetindiğinizi, başka şey söylemediğinizi ve âşıkları var mı ya da olmuş mu, onu bilmediğinizi söylediniz. Buna karşılık yarın –yüzüm yine kızarmadan sürdürdüm–, yarın belki bir âşığı olacak ve siz de bileceksiniz. Ona bildirmeyi düşünüyor musunuz, bilmem, ama bu adama öncesinde bildirmekle sonrasında bildirmek arasında büyük bir fark vardır sanırım.”

Dato robdöşambrının cebinden sigara paketini çıkardı, bir sigara daha yaktı, narin parmakları aynen kâğıt ya da kibrit gibi tutuşa-bilirmiş izlenimi veriyordu.

“Beyefendi, görünüşe göre siz konuyu anlamış değilsiniz, tavsiyeme de uyacağınız yok, zaten uymayacağınızı da biliyorum. Şayet Natalia Manur yarın bu buluşmaya gider ve siz de giderseniz; siz, tavsiye ettiğim gibi, bir süre gönül eğlendirmekle ve o şekilde kendinizi az çok doyum sağlamış saymakla yetinmezseniz, geceleyin benim Bay Manur’a hiçbir şey bildirmeme gerek olmayacaktır. Natalia geri dönmeyecektir ve kocası onun artık dönmeyeceğini bilecektir. Gecenin saat kaçında yenildiğini anlayacak ve teslim bayrağını çekecek (ve o vakit beni aramaya gelecek) bilemem, ama tan sökümünden önce anlayacaktır. Doğrusu ya, bir kez olsun onun çıkardığı rezaletlere katlanmaktan kurtulmak Natalia’nın hakkı. O rezaletlere ben tanık olacağım.” Bir an sustu, sigarasının dumanını burun deliklerinden salıverdi, bir iç çekişini gizlemeye çalışıyordu sanki. Ardından ekledi: “Siz seçilmiş birisiniz, anlamıyor musunuz?”

Madrid’de geçirdiğimiz o günlerden sonra Dato’dan bir daha haber alamadım, anlattığım olaylarla bu sabah arasında geçen dört yılda yüzünü hayalimde canlandıramadım bile. Şimdi ise onu netlikle görüyorum, yine de biliyorum ki masallardan fırlamışa benzeyen, yaşı belirsiz yüz çizgileri, önümüzdeki günlerde yeniden kaçınılmaz biçimde dağılıp gidecek. Kıvrıkcık salatayı andıran saçlarını ve patlak gözlerini, mini mini ellerini ve lastiksi dişetlerini, bağcıklı pabuçlarını ve bordo rengi ipek robdöşambrını apaçık görüyorum (en çok da minnacık ellerini görüyorum, artık hanımının ödediği paraların üstünü toplayıvermiyor, ve o anlarda terazinin kefesini bir yana eğer, o el hareketinin keyfiliği miydi, kim bilir). Ben odadan

çıkarken yüzünde beliren o küçümseyici ifadeyi de görüyorum: Geri dönmüş, o buluşmayı, o dönüm noktasını engellemeye neden uğraşmıyor, neden kocasına karşı Natalia Manur'a arkı çıkıyor diye sormuştum, salıverdiği dumanın ardında yarı gizlenmiş, paslanmış, boğuk bir sesle şu yanıtı vermişti:

“Bir şeyi yapmak ya da yapmamakla insanın kimi desteklediğini bilmesi zor, hem tercihinin olmamasıdan da bıkıyor insan.”

Dato'nun konuştuğunu duyduğum son sefer olmuştu bu, ertesi akşam saat beşte de ilk kez olarak Natalia Manur'u yanında refakatçisi olmadan gördüm, gerçekten –itaatkâr, para canlısı, iki efendinin uşağı, ama aynı zamanda kendi seçimine bağılı kalan o adam, biz Natalia Manur ile birlikte yeşilli turunculu bulutları, şiddetli rüzgârıyla o akşam o otelde tutulan odaya girerken yanımızda yoktu; uygunsuz bir otele benziyordu, fakat eskiden ikimizin de yaşadığı o kentte gidecek yerimiz yoktu. Ben kapıyı kapattım ve neredeyse farkına varmadan, suskun bir ateşle yüzünü öpücöklere boğdum, ruhuna erişmekte acele ediyordum sanki. Solgun yanaklarını, sert alnını, ağır gözkapaklarını, kocaman, soluk dudaklarını öptüm. Ve o, neredeyse farkına varmadan, benim güçlü kollarımla yerden kaldırıldığını duyumsadı, başının üstünden bir dalga aşırıyormuşum da salt geçişiyile onu tüketecemiş gibiydi.

Öldüğünde ben arkandan içten gözyaşları dökeceğim. Ben Ecel'in değiştirdiği yüzüne yaklaşıp, seni sürgüne gönderecek âleme geri döndürmek için son bir umutsuz çabayla, iman dolu bir çabayla dudaklarından öpeceğim. Ben yaşamımın bir yara aldığını hissedecek, senin yaşamını noktalayan o anda kendi öykümü ikiye bölünmüş sayacağım. Ben Ecel'e direnen şaşkın gözlerini dost bir elle kapatacak, senin solan, giderek değişen cesedine bütün gece boyunca ve seni tanımayan beyhude tan sökümünde bekçilik edeceğim. Ben yastığını, nemlenmiş yorganını toparlayacağım. Ben, her gün yanımda olmayacağın bir yaşantıyı hayalim almazken, cansız bedenini seyrettikçe hemen peşinden izlemeyi isteyeceğim. Ben mezarını ziyaret edeceğim, mezarlığın yokuşunu tırmanıp yazılı taşın gerisinden sana sevdıyla ve zahmetle baktıktan sonra, tanıklardan uzak, konuşacağım seninle. Ben senin ölümünde kendi ölümümün haberini alacağım ve kendi portremi göreceğim, ve o vakit, senin kaskatı yüz çizgilerinde kendimi tanıyınca, ölümün benim ölümümü somutlaştırdığı ve gerçeklik kazandırdığı için, onun gerçekliğine inanmaz olacağım. Çünkü kendi ölümünü hayalinde canlandırma yetisi hiç kimsede yoktur.

Manur ölmeye girişmek için dört gün bekledi, yani bir tabancayla kendini vurmayı denemek için, tabanca kendinindi, trenle yolculuk ettiğinde sınırları onunla geçmeye cesaret ediyordu; ve –bugünden önce– yalnız o kez Natalia Manur’u yitirme tehlikesiyle karşılaştım ve o otel odasında ona yalvarmam, düşümde gördüğüm gibi, “Ben bir salak gibi ölmek istemiyorum” demem gerekti. Çünkü nekahatleyken Natalia onun yanında olmayı istedi ve nitekim onun yanına döndü, nekahatin değil, can çekişmesinin sürdüğü üç hafta boyunca kaldı. Başarısız olmuş gibi görünen, ama sonunda başarısız kalmayan o girişim, ben Zarzuela Tiyatrosu’nun sahnesinde, Madrid’de üçüncü ve son kez Verdi’nin *Otello*’sunda Cassio’yu canlandırıyor, Natalia da dolu parterdeki koltuğundan beni hayranlıkla seyrediyorken gerçekleşmişti. Biz özel kutlamamızdan sonra otele çok geç döndüğümüzde, Manur’un bir hastanede yattığını öğrendik, ama her şey hayatının kurtulacağını düşündürüyordu. Beş saat önce bulmuşlardı onu, kurşunu sıktıktan hemen sonra: Bir çift –Kübalı ya da Kanaryalı bir çift de olabilirdi– yanlış kata çıkmıştı. Aşağı barda çeşitli kokteyller içtikten sonra asansörlerle oyun oynamışlardı. Oda anahtarı cebinde olan kadın kendilerinin sandığı odanın kapısını açmaya çalışıp açamamıştı; adam, onun fazlasıyla beceriksiz olduğunu ya da yeni bir şaka yaptığını sanıp sabırsızlanmış, anahtarı elinden çekip almıştı ve, gülüşerek Manur’un odasının kilidini kurcalarlarken, ikisi de içerden gelen patlamayı açık seçik işitmiş, kalakalmışlardı. Çift resepsiyon görevlisine haber vermiş, o idareciye söylemiş, adam elinde genel anahtar, üç çalışanıyla birlikte kapının önünde belirmişti. Olayı hemen bildirdikleri Dato da ortaya çıkmıştı. Grup, sarhoş çiftin bağırıp çağırarak, kahkahalarla arkalarından içeri dalmasını engelleyememişti. Kapıyı tıklatıp yanıt alamayınca açıp girmişlerdi, Manur’u yerde, kurşunu yiyince kayıp düştüğü koltuğun dibinde oturur konumda bulmuşlardı. Sırtı koltuğun kenarına dayalı, öylece kalmıştı, ceketinin etekleri buruşmuş olmalıydı. Meltem yeni bastıran gecenin mavileştirdiği tül perdeleri

oynatıyordu. Yanan bir ışık vardı, kapısı açık duran banyonundu, dörtgen biçimi bir alanı aydınlatıyordu. Manur o dörtgenin içinde değildi. Tepeden tırnağa sokak kıyafetiyleydi. Kullandığına emin olmadığım gözlüğü gözünde idi. Tabancası elindeydi –işaret parmağı hâlâ tetikte– ve göğsünde bir delik vardı. Kan giderek gömleğini, ceketini ve kravatını ıslatmaktaydı. Bir gezgin satıcı gibi.

Eli titremiş, kalbine sıkıttığı mermi hiçbir hayati organa zarar vermeden sol akciğerine saplanmıştı. Ya da belki eli hiç şaşmamış, yarayı açmak istediği yerde açmıştı, ama o durumda rotasında ölümcül bir çarpılma tehlikesini göze almış olabilirdi. Başlangıçta Manur'un yaşayacağı düşünülürdü, ama öyle olmadı. Ben ilaçlardan da, yaralardan da, silahlardan da mermilerden de hiç anlamam (gerçekte mesleğimin dışında kalan hemen hiçbir şeyden anlamam), ama bana açıkladıklarına göre, mermi yalnız kirli olmakla kalmazmış –görünen o ki mermiler kirli *oluyormuş*–, üstelik vücudu delip geçerken ittikleri giysinin bir parçası da onunla birlikte içeriye girermiş ve giyside her zaman bakteriler bulunurmuş, işlemi yapan doktor eğer işinin ustası ve titiz değilse ya da bir talihsizlik olursa, kimsenin çare bulamadığı pek vahim enfeksiyonlar gelişirmiş: Natalia'nın sonradan anlattığına göre Manur'un başına gelen bu olmuş. (O kumaş belki de birkaç gün önce benim önümde üstüne bir damla kahve damlayan yeşil kravatı, eğer tabancayı sıkıttığı anda düz durmasına dikkat etmediyse, bir parçası akciğerine kadar girip ölümcül bir enfeksiyona yol açmıştı, ama öyle olup olmadığını bilmenin yolu yok, çünkü hiç kimse artık kendini vurduğu sırada tam ne kılıktaydığını –o anda dikkat etmiş olsa bile– kuşkusuz aklında tutmamıştır; şöyle bir düşüncem de var: Manur belki ölmeyi istemiştir, ama o anda değil, Natalia –hayatının özü– yanındayken ölmeyi istemiştir, o nedenle tetiği çekerken yanılmamış, doğru ateş etmiş ama öncesinde mermiyi mahsustan iyice kirletmiş olabilir: Bir gece önce yanından geçtiği, Madrid kentinin o doymak bilmez çöp kamyonlarının henüz yutmadığı bir çöp tenekesinin pisliğiyle lekeleyip, özenle bulaştırmamış olduğu ne malum.) Söylediğim gibi, o denemeyi yaptıktan üç hafta sonra öldü (o anda edimini deneme olmaktan çıkmış sayıyorum), ve Natalia Manur son anına kadar yanında bulundu. (Ölümüne tanık oldu ve bana ne ölümünden, ne o üç haftadan söz etti, konuya ilişkin hiçbir bilgim yok.) Ben birkaç gün sonra Lizbon'da vereceğim, sözleşmesi yapılmış bir

resitali erteleyip, lüks otel odasındaki o tabanca ateşinden iki gün sonra, ya da Natalia Manur'un ikinci otelimizden ayrıldığının ertesi sabahı –bu da aynı kapıya çıkıyor– Barcelona'ya döndüm, dolayısıyla, eğer yanılmıyorsam, orada onsuz bir gece daha geçirdim. (Sanıyorum ki niyetim Bert'a'yı –Manur ister iyileşmiş ister ölmüş olsun– Natalia'nın beni yeniden aramaya karar verip bana döneceği zamana hazırlamaya başlamaktı. Ama bu düşünce düşümde belirmedi.)

Ben onu, demek istiyorum ki Manur'u, kanlara bulanmış halde, sargılar içinde, ne nekahatte ne ölüm halinde gördüm. Tabii ölüsünü de görmedim. Hep bir hata yaptığını sanmışımdır, ilk bakışta hata yapamamış gibi görünen, oysa yığınla hata yapan despot bir adamdı. Gerçi ne hatası olduğunu bilmiyorum, aslında tek bildiğim Dato'nun Natalia'ya anlattığı, onun da bana aktardığı şeyler: Manur ilk üç yalnızlık gününü, benim galamın ertesi gecesi (ya da tan sökümünde) onu bulmalarından önce programladığı etkinlikleri hiç değiştirmeden tamamlayarak geçirmişti. Dato'nun anlattığına göre, ilk tepkisi beklenilenin ve eskilerdeki sahte ya da en azından erken alarmlarının tersine, çok ölçülü olmuştu. Bizim nerede bulunduğumuzu öğrenmek için sekreterini sıkıştırmamıştı bile, nitekim onun bulunduğu yerin hemen karşısındaydık. Dato demiş ki –Natalia'nın anlattığına göre– dalgın, neredeyse kayıtsız görünüyormuş, ve, en önemlisi, karısının kaçışından söz etmeye –yakınmak için olsun– hiç hevesli değilmiş. Olsa olsa, diyormuş Dato (ama yalnız kendisinin bildiği ya da bildiğini söylediği bir şeyi anlatırken herhangi bir kimsenin yalan söyleyebileceği gibi, Dato bu konuda da, her konuda da yalan söylüyor olabilirdi), davranışında gözlemlediği tek tuhafılık o akşamların ikisinde televizyonu açmış ve uzun süre seyretmişti, bu da Bay Manur kadar tedirgin, yerinde duramayan bir adamda alışılmadık şeymiş (Dato onun bir yarışma programıyla Real Madrid'in bir maçını seyrettiğini görmüş). İntihar girişiminde bulunduğu ve sonunda başaracağı akşam ya da gece normal –onun durumunda yoğun demek– bir iş gününü izlemiş, özel düzenlemeler yapmadığı gibi, Madrid'e gelmesine neden olan bütün işleri tamamlamaya da uğraşmamış. Hâlâ askıntıda olan birçok şey varmış, hatta ertesi sabah için iki randevusu bulunuyormuş, yola çıkması planlanmış olandan bir önceki sabahmış. Hiçbir şey –diyormuş Dato–, ne daha önceki yetmiş iki saatte ne de tam

intihar girişimi günü, hiç kimseye niyetini sezdirecek bir şey yapmamış. Belki de niyeti yokmuş. Akşam çökerken odasına yorgun argın dönmüş Manur, yeşil fötr şapkasını yorganın üstüne bırakıp sırtında giysileriyle kendini yatağa atmış da olabilir, şapkaların yatak üstüne bırakılmaması yolundaki boş inanıştan habersizdi herhalde. Belki de on on beş dakika uzandıktan sonra televizyonu uzaktan kumandayla açıp yalnız başına seyretmiştir, ben de yolculuklarımdan Barcelona'ya Berta'nın yanına döndüğümde öyle yapardım, hem bu yakınlarda, opera söylediğim dünyanın büyük başkentlerindeki son lüks otel odalarımızda Natalia da durmadan televizyon seyrediyordu. O akşam ya da gece ne yarışma programı ne futbol maçı vardı belki. Manur o zaman kalkmış, üstünü değiştirmek ya da yine herhalde Dato'nun sırtında gördüğüm gibi ipek bir robdöşambr giymek için gardırobu açmış olabilir, ama sanırım Dato'nunkinden farklı olarak, kahverengi ya da yeşil olmalıydı, bende bıraktığı son hayale ya da fikre bakılırsa Bay Manur en çok o renkleri seviyordu. Fakat kim bilir, üstünü değiştirememiş, o robdöşambri giymemiş de olabilir, çünkü o gardıropta, bugün benim evimin dolaplarında gördüğüm gibi, Natalia Manur'un giderken arkada bıraktığı eşyaları görmüştür, çünkü karşı kaldırımdaki ikinci ve uygunsuz bir yer izlenimi veren otele orta boy, körüklü bir valize yalnızca elzem eşyalarını koyup gelmişti, valizi ben dört gün boyunca odanın zemininde görmüştüm, şimdiye değin evde duruyordu, bu sabah alıp götürmüş. Manur belki tombulca parmaklarıyla o giysilere dokunmuştur, belki dolgun dudaklarıyla öpmüştür, ya da o kaba saba yüzünü parfüm kokulu kıpırtısız kumaşlara gömmüştür, ve belirmeye başlayan sakalları (akşam eğer dışarı çıkacak olursa tıraş olmak zorundadır) onların yanaklarından aşağı yumuşacık kaymasını engellemiştir. Manur akşamın çöküşünü izlemiştir: Akşamın çöküşünü daha iyi görebilmek için balkon kapısını açmıştır ve kendi ülkesinde bulunmayan bir ilkbahar meltemi henüz mavileşmemiş tül perdeleri kımıldatmıştır, benim perdelerimin aynıydı herhalde, ona karşılık benim odamda çift kişilik yatak yoktu, bir halıyla ayrılmış ikiz yataklar vardı. Manur gözlüğünü takmış, televizyona yönelmiştir, ama ilginç bir şey yoktur; sonra dışarıya bakmıştır: Madrid'in göğü vardır orada, beni artık korkutmayacak bir uçak, cadde, meydan, giyinip kuşanmış çıkan kadınlar, binbir renkte otomobiller. Bu onun ülkesi

değildir. Konyak rengi gözleriyle gözlüğünün ardından ölçülü ve ağır ağır bakmıştır: Artık hızla bir göz atmıyordur, ne de dünya nimetlerince şımartıldığını duyumsuyordur. Manur televizyonu kapatır, banyo dairesinin ışığını yakar, aynasında kendine –kendi kuvvetine– kaçamak bir göz atar. Farkına varmadan az kalmış saçını sıvazlar. Kapı açıkken işer, ceketini hâlâ sırtındadır. Odaya geri döner, akşamın nasıl çöktüğüne bakar. Oturur, gece bastırsın diye bekler. Havada hiçbir koku yoktur. Benim günüm sona erdi artık ve uykum gelmekte, kendi kendime soruyorum, acaba bu kalemi elimden bırakıp yalnız başıma yattığımda bu gece düşümde ne göreceğim diye. Bilincim tetikte durmaya alışkındır (*gennaio, agosto, novembre**). Manur loşlukta kendi eline bakar. Böyle, oturmuşken, sırtında sokak giysileriyle, kendini yok etme arzusu duyar. Elim loşlukta. Ama kaygılanayım demeyin, onun örneğini izlemek benim harcım değil.”

Mayıs 1986

* Ocak, Ağustos, Kasım (ç. n.)

Alexis Gritchenko

İstanbul'da İki Yıl - 1919-1921 —

Bir Ressamın Günlüğü

Haz. Kemalettin Köroğlu - Erkan Konyar

Urartu: Doğu'da Değişim

İnan Çetin

Vadi

Tony Judt

Kusurlu Geçmiş — Fransız Entelektüelleri 1944-1956

Ian McEwan

Sahilde

Kefaret

Amsterdam'da Düello

James Wood

İyi Bir Hayat

George Eliot

Middlemarch — Taşra Hayatı Üzerine Bir İnceleme

Ezra Pound

Kantolar

Tahir Alangu

Türkiye Folkloru El Kitabı

Eugène Ionesco

Beyaz ve Siyah

Javier Marías

Tüm Ruhlar

Berta Isla

Cem Behar

Orada bir musiki var uzakta. . .

XVI. Yüzyıl İstanbulu'nda Osmanlı/Türk Musiki

Geleneğinin Oluşumu

Manuel Benguigui

Alman Koleksiyoncu

Edip Cansever

Umutsuzlar Parkı

Kirli Ağustos

Doğan Hızlan

Hatırlamak — Günlük Yaşamdan Dipnotlar

Mehmet Rifat

Sait Faik'i Yorumlayanlar: Eleştirinin Eleştirisi

Derya Bengi

80'li Yıllarda Türkiye: Sazlı Cazlı Sözlük —

"Yaprak döker bir yanımız"

70'li Yıllarda Türkiye: Sazlı Cazlı Sözlük —

"Görecek günler var daha"

50'li Yıllarda Türkiye: Sazlı Cazlı Sözlük —

"Şimdiki zaman beledir"

Haz. Bahanur Garan Gökşen - Murat Yalçın

Bir Yalnız — 100. Doğum Yılında İlhan Berk

İlhan Berk

Bir Limandan Üç Resim

Galileo Denizi

Şiirin Çizdiği

Max Frisch

Mavi Sakal

Montauk

Sándor Márai

İşin Aslı, Judit ve Sonrası

Ahmet Ümit

Bir Ses Böler Geceyi

Kukla

Çıplak Ayaklıydı Gece

Beyoğlu'nun En Güzel Abisi

Şeytan Aynıtıda Gizlidir

Ninatta'nın Bileziği

Kar Kokusu

Aşkımız Eski Bir Roman

Orhan Pamuk

Babalar, Analar ve Oğullar — Cevdet Bey ve Oğulları -

Sessiz Ev - Kırmızı Saçlı Kadın

Şeylerin Masumiyeti

Balkon / Fotoğraflar ve Yazılar

Haz. Erkan Irmak

Benim Adım Kırmızı Üzerine Yazılar

A.N. Wilson

Tolstoy

Behçet Necatigil

Konuş ki Göreyim Seni

Vaktin Zulmüne Karşı — Düzyazılar 3

Dost Meclislerinde Kasideler

Camille Laurens

On Dört Yaşındaki Küçük Dansçı

Yıldıray Erdener

Kars'ta Çobanoğlu Kahvehanesi'nde Âşık

Karşılaşmalar — Âşıklık Geleneğinin Şamanizm ve

Sufizmle Olan Tarihîsel Bağlar

Franz Kafka

Şato

Ceza Sömürgesi

Dönüşüm

Amin Maalouf

Uygarlıkların Batışı

Hal Herzog

Sevdiklerimiz, Tiksindiklerimiz, Yediklerimiz —

Hayvanlar Hakkında Tutarlı Düşünmek

Neden Bu Kadar Zordur?

Nâzım Hikmet

Benerci Kendini Niçin Öldürdü?

Kemal Tahir'e Mahpusaneden Mektuplar

Doğan Tekeli

Çebiş Evi'nden Hisar-tepe'ye

Doğan Yarıcı

Hodan

Abdülhalik Renda

Günlükler 1920-1950

Hatırat

Metin And

Dionisos ve Anadolu Köylüsü

Kısa Türk Tiyatrosu Tarihi

Osmanlı Tasvir Sanatları: 2 — Çarşı Ressamları

Elif Sofya

Hayhuy

William Faulkner

Emily'ye Bir Gül — Seçme Öyküler

Elmore Leonard

Büçürü Ayarla

Rom Kokteyli

Emily Ruskovich

Idaho

Uğur Kökten

Unutmayı Bir Öğrenebilsem

Ömer F. Oyal

Gemide Yer Yok

Önceki Çağın Akşamüstü

Paul Signac

Eugène Delacroix'dan Yeni-İzlenimcilığe

Philippe Soupault

Görünmeyen Yönleriyle

Derviş Zaim

Ares Harikaları Diyarında

Rüyet

Ahmet Emin Yalman

Naziliğin İçyüzü

Marianna Yerasimos

Evlîyâ Çelebi Seyahatnamesi'nde Yemek Kültürü

İstanbul'da Rum Bir Ailenin Mutfak Serüveni

Ali Teoman

Yazı, Yazgı, Yazmak

Yüksel Pazarkaya

St Louis Günleri

Waller R. Newell

Tiranlar — Gücün, Adaletsizliğin ve Terörün Tarihi

Nursel Duruel

Geyikler, Annem ve Almanya

Yazlı Kaya

Oliver Sacks

Bilinç Nehri

Oktay Rifat

Elleri Var Özgürlüğün

Perçemli Sokak

Yaşayıp Ölmek Aşk ve Avarelik Üstüne Şiirler

Latin Ozanlarından Çeviriler

Yunan Antolojyası

Ali Özuyar

Hariciye Koridorlarında Sinema

İpek Çalışlar

Latife Hanım

Jean-Louis Fournier

Otopsim

Betül Tarıman

Maksatlı Makastar

Cemal Süreya

Göçebe

Beni Öp Sonra Doğur Beni

Arthur Schopenhauer

Aşkın Metafiziği

Haz. Sula Bosis, Seza Sinanlar Uslu

İvi Stangali — Ressamı Hırlamak

Bella Habip

Kültür ve Psikanaliz — Sinema, Edebiyat ve

Güncelin Psikanalizi

Benny Andersen

İşte Söyledim — Seçme Şiirler

Publius Ovidius Naso

Dönüşümler I-XV

Rachel Cusk

Övgü

Sue Gerhardt

Sevgi Neden Önemlidir? — Şefkat Bir Bebeğin

Beynini Nasıl Biçimlendirir?

James David Lewis-Williams

Mağaradaki Zihin

Hasan Gören

Altı Yaprak Üstü Bulut

Donald W. Winnicott

Piggle — Küçük Bir Kız Çocuğunun

Psikanalizle Tedavisinin Öyküsü

Marianna Warner

Bir Zamanlar Bir Ülkede... — Masalların Kısa Tarihi

David Wootton

Bilimin İcadı — Bilim Devrimi'nin Yeni Bir Tarihi

Furuğ Ferruhzad

Rüzgâr Bizi Götürecek — Toplu Şiirler

Fahri Güllüoğlu

Kriko

Döküntü — Bir Şiirin Can'ı İçin Kantat

Orhan Duru

Bırakılmış Biri

Ralf Rothmann

Baharda Ölmek

Enis Akın

Müjgan

Joseph Kessel

İblisin Oyunu

Lâle Müldür

Tehlikeliydi, Biliyordum

Marc Augé

Biri Sizi Bulmaya Çalışıyor

Evsiz Bir Adamın Güncesi

Unutma Biçimleri

Erlend Loe

Kadının Fendi

Evangelia Balta

Karamanlı Yazınsal Mirasının Ocaklarında Madencilik

Tarık Dursun K.

Alo, Harika Hanım Nasılsınız?

William Carlos Williams

Seçme Şiirler

Nasser Saffarian

Ah Ayetleri — "Furuğ Ferruhzad Hakkında

Söylenmemiş Sözler"

Faruk Duman

Köpekler İçin Gece Müziği

Kaptan Kanca'nın Bir Macerası

Halit Ziya Uşaklıgil

Saray ve Ötesi

Megan Hunter

Sondan Sonra

Ferdi Çetin

Evimizi Böyle Yaktım

Sergen Çirkin

Güney Sibirya Arkeolojisi ve Şamanizmi

Onat Kutlar

Gündemdeki Konu

Yaşanmış Ağır Bir Ezgi

Forrest Gander

İz

Şairin Vedası

Gotthold Ephraim Lessing

Minna Von Barnhelm

Hélène L'Heuillet

Komşuluk — İnsanların Birlikte Varoluşu Üzerine

Düşünceler

Hüseyin Kırın

Dağ Yolunda Karanlık Birikiyor

Resul

Tuğba Doğan

Musa'nın Uykusu

Nefaset Lokantası

Nuran Tezcan

Seyyahın Kitabı — Evliyâ Çelebi Üzerine Makaleler

İ. S. Turgenyev

Klara Miliç

Hakan Savlı

Kırgın Kamaval

Necmi Sönmez

Paris Tecrübeleri — École de Paris - Çağdaş Türk

Sanatı: 1945-1965

Cevat Çapan

Bir Başka Coğrafyadan

Gülten Akın

Bütün Eserleri I

Roy Jacobsen

Beyaz Deniz

Nezihe Meriç

Menekşeli Bilinç

Sean McMeekin

Osmanlı'da Son Fasıl — Savaş, Devrim ve

Ortadoğu'nun Şekillenmesi 1908-1923

Gulam Hüseyin Sâedi

Dendil

Hüseyin Ferhad

Nihayet Bir Cümledir İnsan

Mine Söğüt

Gergedan

Selçuk Demirel

Kıyıda Tek Başına

PSİ — Bilinçaltından Gerçeküstüne

Stella Rimington

Kıl Payı

Turgut Uyar

Divan

Romain Rolland

Jean-Christophe I-II

Carlo Cassola

Bube'nin Sevgilisi

Hannah Kent

Irmağın Cinleri

Orlando Figes

Nataşa'nın Dansı — Rusya'nın Kültürel Tarihi

Halit Ziya Uşaklıgil

Mai ve Siyah

H. Bülent Gözkân

Kant'ın Şemsiyesi

Katalan opera şarkıcısı Napoli Aslanı'nın, Verdi'nin *Otello* temsili için Venedik'ten Madrid'e gitmek üzere bindiği trende ilk kez Natalia Manur'u, kocası banker Manur'u ve tuhaf refakatçi Dato'yu görmesinin üzerinden dört yıl geçmiştir. Karşılıklı oturdukları kompartımanda bu dört kişi arasında sonuna kadar yaşanacak bir tutku hikâyesi başlayacaktır. Hepimizin sanatçı ya da düşünürle ilişkilendirdiğimiz duygusal adam için en azından. Ama aslında o belki de iş adamı, eylem adamıdır...

"Javier Marias harika bir hikâye kaleme almış: Psikolojik analizlerde keskin, hikâyenin gelişiminde müşkülpesent, sonunda ise sürprizli. Aklıma Marcel Proust ile Unamuno'yu getirdi."

Manuel Alvar, **ABC**

"Yazınsal ihtişamının ötesinde [*Duygusal Adam*'ın] yarattığı gerçek sansasyon, çağımızdaki ahlaki iki yüzlülüğünün maskesini düşürmesi ve İyi ile Kötü konusunda kâğıtları baştan dağıtmasıdır."

Frankfurter Allgemeine Zeitung

"Marias'ın üslubu benzersiz, insan kalbinin derinliklerinde aranırken yaptığı keşifler gibi."

Los Angeles Times

"Marias, okuru tek kelimeyle afallatıyor."

The Times Literary Supplement

ISBN 978-975-08-4720-2

9 789750 847202

18 TL

KDV'den
muaftr.